ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 78/2019
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 58 ވަނަ ޖަލްސާ
1441 B 29
28 އޮކްޓޯބަރު 2019
(ހޯމަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:02
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 14:21

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ފަންސާސް އަށް ވަނަ ޖަލްސާ
28 އޮކްޓ ބަރު 2019 (ހ މަ ދުވަސް)
1. ޙަމ ދ ޞަ ލަވާތ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعل ى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ، 28 އޮކްޓ ބަރު 2019 ވީ ހ މަ ދުވަސް. ހެއި ނަކަތުން 11 ވަނަ ދުވަސް. 1441 ވަނަ އަހަރުގެ ޞަފަރު
މަހުން 29 ވަނަ ދުވަސް. މިއީ 19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ފަންސާސް އަށް ވަނަ ޖަލްސާ. މި ވަގުތު މަޖިލީހަށް
ހާޒިރުވެ ވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 47 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަލާމުގައި 2 މެންބަރުން އެބަ ތިއްބެވި. ރަސްމީ
ދަތުރުފުޅުގައި މެންބަރަކު މިހާރަކު ވަޑައިގެންނެއް ނެތް.
3. އެޖެންޑާ އި ޢު ލާން ކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ އެޖެންޑާއަކީ އޖ.58/2019/
5. ރިޔާ ސަތު ން އަންގާ އެންގުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
1

މާދަމާއަކީ ރަބީޢުލްއައްވަލް މަހުން އެއްވަނަ ދުވަސް. ރަބީޢުލްއައްވަލް މަހުން އެއްވަނަ ދުވަހަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ،
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހަމައެކަނި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ދުވަސް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ ފަނަރަ ވަނަ މާއްދާގައި ޤައުމީ ދުވަހުގެ
ގޮތުގައި ބަޔާންކުރަނީ ރަބީޢުލްއައްވަލް މަހުގެ އެއްވަނަ ދުވަސް. ރަބީޢުލްއައްވަލް މަހުން އެއްވަނަ ދުވަހަކީ،
ދިވެހިރާއްޖެ ޕ ޗްގީޒުންގެ އަޅުވެތިކަމުން އުތީމު ބޮޑުތަކުރުފާނާއި އެ ތަކުރުފާނުގެ ފަހުލަވާ ނުން 7 އަހަރުދުވަހުގެ ދިގު
ހަނގުރާމައެއްކޮށް، ޕ ޗްގީޒުން ގެ މާލޭގައި ޤާ އިމުކުރެވިފައިވާ ލަޝްކަރު ބަލިކޮށް ، އެ ފ ޓް ބޮޑުތަކުރުފާނު ހިއްޕެވި
ދުވަސް. ބޮޑުތަކުރުފާނު ފ ޓް ހިތްޕެވިއިރު، އެއީ އެނގިވަޑަ އިގަންނަވާނެ، 1573 ވަނަ އަހަރު. ދިވެހިރާއްޖެއަށް
ޕ ޗްގީޒުންގެ ފ ޓެއް ނުވަތަ އަ ސްކަރީ މަޤާމެއް ޤާއިމުކުރެވުނީ ، އަސްކަރީ މަޤާމެއް ފުރަތަމަ ޤާއިމުކުރެވުނީ 1510 ވަނަ
އަހަރު. 1510 ވަނަ އަހަރު ޤާއިމުކުރެވުނު ފ ޓަށްފަހު މި ރާއްޖޭގައި ޕ ޗްގީޒުންގެ ފ ޓް ބިނާކުރެވޭ ކޮންމެ ފަހަރަކު؛
1510 ވަނަ އަހަރު ބިނާކުރެވުނު ފ ޓް ދިވެހިން އަންދާލި. އަދި އެ ތަން އަލުން އަނބުރާ ހިފި، އޭގެ ހައެއްކަ އަހަރު
ފަހުން. އެހެންވާ ކޮންމެ ފަހަރަކު ގ ވާއިން ޕ ޗްގީ ޒް ސަރުކާރުގެ، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އަނެއްކާވެސް ކުރިއަށް ވުރެ
ވަރުގަދަ ފ ޓެ އް މާލޭގައި ޤާއިމުކުރެވޭ. ޤާއިމުކުރާ ކޮންމެ ފ ޓެއް ރާއްޖޭ މީހުން ނައްތާލައި، އަންދާލައި، ހިފައި، އަލުން
އަނބުރާ އެމައްޗަށް ދިވެހިން ނަޞްރު ހ ދާ. 1573 ވަނަ އަހަރު އުތީމު ތަކުރުފާނު މާލޭގެ ޕ ޗުގީޒު ކިއްލާ ހިއްޕެވި
ފަހުން، ދެން ޕ ޒުގީޒުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް އައިސް އިތުރަށް ތިބޭކަށް މަސައްކަތްކޮށްފަ އެއް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް،
ޕ ޗްގީޒު އަންހެން ބޭފުޅަކާ ކައިވެނިބައްލަވައިގަތް ނުވަވަނަ ޙަސަން ރަސްގެފާނު؛ އެ ރަސްގެފާނުގެ ދަރިކަލުންގެ
ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަސްގެފާނަށް، ރަދުންނަށް ދުއްތުރާވޭ. އަދި އެ ދަރިކަލުން އަލުން އަނބުރާ ރާއްޖޭގެ ރަސްކަން
ހިއްޕެވުމަށް ތަފާތު ފަހަރުފަހަރު މަސައްކަތްކޮށްފައިވޭ. ޤައުމީ ދުވަސް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަނީ ޤައުމިއްޔަތު
ބިނާކުރުމަށްޓަކައި. ޤައުމިއްޔަތަކީ ޤައުމެއްގެ ތަރައްޤީއަށް، ޤައުމެއްގެ މިނިވަންކަމަށް ކޮންމެހެން މުހިންމު އެއް
ބޭނުންކަން އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކިޔައިދީފައި އެބަ ވޭ.
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 15 ވަނަ މާއްދާ؛ އެހެންކަމުން، ޤައުމީ ދުވަހެއް ބަޔާންކުރަނީ. މަޖިލީހުގެ އިދާރާއަށް އެބަ ލިބިފައިވޭ
ވިސުލްބްލ ވަރ ގާނޫނުގެ ދަށުން ބޭފުޅަކު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މައްސަލައެއް. ވިސުލްބްލ ރ ގާނޫނުގެ ދަށުން
ހުށަހަޅުއްވާއިރުގައި، އެ ހުށަހަޅުއްވާ ބޭފުޅާގެ ނަން ވިދާޅުވާކަށްނުޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ގާނޫނުގެ 19 ވަނަ
މާއްދާގައި އެބަބުނޭ، މަޢުލޫމާތު ބަލައިގަންނަ ފުރަތަމަ ފަރާތް ވާންޖެހޭނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރަކާ ގުޅޭ
މަޢުލޫމާތެއް ކަމުގައި އެ މަޢުލޫމާތު ވާނަމަ، މި އިދާރާއިން ބަލައިގަނެވޭނޭ. ވަކި ކ ޓަކާ ގުޅޭ މަޢުލޫމާތެއް ކަމަށް
ވާނަމަ، އެ ކ ޓަކުންނޭ ބަލައިގަންނާނީ. ދެން ހުށަހަޅާފައި އޮތް މައްސަލައަކީ ކ ޓަކާ ގުޅޭ ކަމެއް ކަމަށް ވާތީވެ ، އެ
މައްސަލަ ބަލައިގަންނަންޖެހެނީ ކ ޓަކުން. އެ ކ ޓުން. އަޅުގަނޑު މިތަނުގައި މި ދެންނެވީ ، ވިސުލްބްލ ވަރެ އް ވީމާ އެ
ބޭފުޅާ މިތަނަށް ސިޓީ ފޮނުއްވަވާއިރުގައި ނަން ލިޔުއްވާކަށްނުޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުއެއް އެނގޭ. އެ
ބޭފުޅާގެ ހިތުގައި ވާނީ އަޅުގަނޑު ހިތުން އެ ބޭފުޅާއަށް ރަނގަޅު އިދާރާއަށް ސިޓީ ފޮނުވިފައިވާ ކަމަށް. އެހެންވީމާ،
2

އަޅުގަނޑުމެން މިކަމާ އެއްޗެއް ނުބުނެ އެއްޗެއް އަޅައިނުލާ ތިބެއްޖެ ނަމަ، އެ ބޭފުޅާގެ ހިތުގައި އުފެދިދާނެ؛ މަޖިލީހުން
އެކަމާ އަޅައިނުލާ އެ ވަނީ ގާނޫނާ ޚިލާފަށޭ. ދެން އަޅުގަނޑު އެހެންވީމަ އެ ބޭފުޅާއަށް ޙަޤީޤަތުގައި މި ދަންނަވަނީ ، އެ
ބޭފުޅާ އެ މައްސަލަ ހުށަހަޅުއްވަންޖެހިވަޑަ އިގަންނަވަނީ އެ ބޭފުޅާ އެ ވިސުލްބްލ ކުރައް ވާ ކ ޓަށޭ.
6. ސުވާ ލު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނާ އެކުގައި މިއަދު ވަޑައިގެން އެބަ އިންނެވި ، އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓަރ ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީދު.
ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީދަށް، މިނިސްޓަރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ! މިނިސްޓަރ އެ އިންނެވީ ފެލިދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު، މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީދު
ޙަސަނާ ކުރައްވާ ސުވާލަށް ޖަވާބު ދެއްވުމަށްޓަކައި. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ގޮތުގައި މި އަހަރު ވ. ފެލިދޫ،
ފުލިދޫ، ތިނަދޫގެ ފެނުގެ ނިޒާމާއި، ވ. ތިނަދޫގެ ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވީއިރު، އިންޑިއާގެ
އެގްޒިމް ބޭންކުގެ ލ ނުގެ އެހީގައި އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް 28 މާރިޗް 2019 ގައި
އިޢުލާންކުރެވިފައި ވީއިރު، ލ ނުގެ ފައިސާ ސަރުކާރަށް މިހާރު ލިބިއްޖެތ އާއި، ކޮންޓްރެކްޓުގެ އުސޫލުން ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށް
މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެ މަސައަކަތް ފެށޭނެތ ، އަދި އެކަމުގައި މިހާތަނަށް ކުރެވިފައިވާ މަސައްކަތުގެ ތަފްސީލު
ދެއްވިދާނެތ ؟ އަޅުގަނޑަށް މިހާ ދިގުކޮށް މި ވާހަކަ ކިޔައިދޭން ސަބަބަކީ، ކުރާ ސުވާލަކީ ކޮބައިތ ؟ އަޅުގަނޑު ހިތުން
މެންބަރުން އަނެއްކާ ލިޔުއްވަނީ. އެއީ ވަޒީރު އަރިހުގައި އެ ވާހަކަ ލިޔުއްވަންވީ. އަޅުގަނޑު ގާތުގައި ސުވާލަށް
ސުރުޚީއެއް ދެއްވާންވީ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ފެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް
ފަޟުލް ރަޝީދު.
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މިނިސްޓަރާ ކުރަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ
ގޮތުގައި މި އަހަރު ވ. ފެލިދޫ، ފުލިދޫ، ތިނަދޫ ފެނުގެ ނިޒާމާއި، ވ. ތިނަދޫގެ ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށް
ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވީއިރު ، އިންޑިއާގެ އެގްޒިމް ބޭންކުގެ ލ ނުގެ އެހީގައި އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް 28 މާރިޗް
2019 ގައި އިޢުލާންކުރެވިފައިވީއިރު ލ ނުގެ ފައިސާ ސަރުކާރަށް މިހާރު ލިބިއްޖެތ އާއި، ކޮންޓްރެކްޓުގެ އުސޫލުން
ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށް މި އަހަރު ތެރޭގައި އެ މަސައްކަތް ފެށޭނެތ އާއި، އަދި އެކަމުގައި މިހާތަނަށް ކުރެވިފައިވާ
މަސައްކަތުގެ ތަފްސީލު ދެއްވަފާނަންތ . ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
3

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފެލިދޫގެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި
މައިގަނޑު ތިން ސުވާލެއް އެބަ ހިމެނޭ. އޭގެތެރެއިން ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ، ލ ނުގެ ފައިސާ ސަރުކާރަށް މިހާރު
ލިބިއްޖެތ ؟ ޖަވާބަކީ އާއެކޭ. ވ. ފެލިދޫ، ފުލިދޫ، ތިނަދޫގެ ފެނުގެ ނިޒާމާއި ، ވ. ތިނަދޫގެ ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު
ޤާއިމުކުރުމަށް އިންޑިއާގެ އެގްޒިމް ބޭންކުގެ ލ ނުގެ އެހީ މިހާރު ވަނީ ހަމަޖެހިފަ. ދެވަނަ ސުވާލަކީ ކޮންޓްރެކްޓުގެ
އުސޫލުން ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށް، މިއަހަރުގެ ތެރޭގައި އެ މަސައް ކަތް ފެށޭނެތ ؟ ސުވާލުގެ އެ ބައިގެ ޖަވާބަކީ، ކޮންޓްރެކްޓް
އުސޫލުން އެ މަސައްކަތް ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށް ފެށޭނީ، އަންނަ އަހޖަރުގެ މާރިޗް މަހުގެ ތެރޭގައި ކަމަށް އެ މަސައްކަތް
ޢަމަލީ ގޮތުން ކުރައްވާ މިނިސްޓްރީ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓަރަކްޗަރުން މިނިސްޓްރީ އޮފް
އެންވަޔަރަންމަންޓަށް ވަނީ އަންގަވާފަ. އެކަމުގެ މަޢުލޫމާތު އެގޮތަށް ދެއްވާފައިވަނީ. ދެން އެ ސުވާލުގައި ހިމެނޭ 3ވަނަ
ބަޔަކީ، މި މަޝްރޫޢުތައް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް މިހާތަނަށް ކުރެވިފައި ވާ މަސއްކަތްތަކުގައި ހިމެނެނީ ކޮން
ކަންތައްތަކެއްތ ؟ އޭގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވަން އޮތީ ، އިންޑިއާ ސަރުކާރާއި ދިވެހި ސަރުކާރާ ދެމެދު 800 މިލިއަން
ޑޮލަރުގެ ލައިން އޮފް ކްރެޑިޓް ފެސިލިޓީއެއް 18 މާރިޗް 2019 ގައި ވަނީ ސޮއިކޮށްފަ. މި މަޝްރޫޢުތައް
ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ހަމަޖެހިފައިވަނީ އެ ފެސިލިޓީގެ ތެރެއިން. އިންޑިއާގެ އެގްޒިމް ބޭންކުގެ ފައިސާއިން ހިންގާ
މަޝްރޫޢުތައް އެ ފަރާތުން ހަމަޖައްސާފައިވާ އުސޫލުގެ ދަށުން އެ މަސއްކަތުގެ ޑީޓެއިލް ޕްރޮޖެކްޓް ރިޕ ޓެއް
ތައްޔާރުކޮށް ބޭންކަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ. މި ޑީޓެއިލް ޕްރޮޖެކްޓް ރިޕ ޓް ތައްޔާރުކުރުމުގެ މަސައްކަތް އިންޑިއާގެ
ކުންފުންޏެއް ކަމަށްވާ ޝާހް ޓެކް ކުންފުންޏާ ހަވާލުކުރުމަށް ނެޝަނަލް ޓެންޑަރ ބ ޑުން ވަނީ މިދިޔަ ހަފުތާގެ ތެރޭގައި
ނިންމަވާފަ. މި މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި މި މަޝްރޫޢުގެ ޕްރޮޖެކްޓު އެޕްރައިޒަލް ހެދުމާއި މ ޑީޓެއިލް ޑިޒައިން އަދި
ޓެންޑަރ ޑޮކިއުމެންޓް ތައްޔާރު ކުރުން ވެސް ހިމެނޭ. ޑީޓެއިލް ޕްރޮޖެކްޓް ރިޕ ޓް ތައްޔާރުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް
އޮތް ހަފުތާގެ ތެރޭގައި ޝާހް ޓެކާ ހަވާލުކުރެވޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ ކަމަށް ވެސް މިނިސްޓްރީ އޮފް ނެޝަނަލް
ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓަރަކްޗަރުން އަޅުގަނޑުމެންނަ ށް ވަނީ މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފަ. މި މަސައްކަތް ކޮންޓްރެކްޓަރާ
ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ ކުންފުނިން ނިންމަންޖެހޭނެ. ޑީޓެއިލް ޕްރޮޖެކްޓް ރިޕ ޓް އެ
ފަރާތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިން އެންޑް އިންފްރާސްޓަރަކްޗަރަށް ހުށަހެޅުމުން، އެ ރިޕ ޓް އިންޑިއާގެ
އެގް ޒިމް ބޭންކަށް އެ މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ފޮނުވާނެ. ޑީޓެއިލް ޕްރޮޖެކްޓް ރިޕ ޓް ބޭންކުން ފާސްކުރުމުން، ޢަމަލީ
4

މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދާނެ. ސިވިލް ވ ކްސް، ކޮންޓްރެކްޓަރެއް ހ ދުމުގެ މަސައްކަތް ނެޝަނަލް ޓެންޑަރ ބ ޑު
މެދުވެރިކޮށް، މިނިސްޓްރީ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރުން ހަމަޖައްސަވާނެ. ބީލަމުގެ
މަރުޙަލާ ނިންމައި އަންނަ އަހަރު މާރިޗް މަހުގެ ތެރޭގައި އެ މަސައްކަތް ބަޔަކާ ހަވާލުކުރެވޭނެ ކަމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް
ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓަރަކްޗަރުން މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓަށް ވަނީ މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފަ.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ހުޅުވައި ލަނީ އިތުރު ސުވާލު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު. އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދަށް. ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު.
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ ، ވިދާޅުވެއްޖެ، ޑީޓެއިލް
ރިޕ ޓް ހެދުމަށް އިންޑިއާގެ ކޮންސެލްޓެންޓެއް ހަޔަރކޮށްފައި އޮތް ވާހަކަ. އިޢުލާނުކުރެއްވި ވާހަކަ. ދޭން އޭގެ ކުރިން
ވިދާޅުވެއްޖެ، ފައިނޭންސް ހަމަޖެހިފައި އޮތް ވާހަކަ. ދެން އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ، ބޭންކަކަށް އެޕްލައި ކުރާއިރު
ޕްރޮޕ ސަލް ސަބްމިޓްނުކުރާއިރުގައި އޭގެ ފައިސާ ދިވެހިރާއް ޖެއަށް ލިބެނީ ކިހިނެއްތ އޭ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ
ސުވާލެއް. އެހެންވީމާ، އެ ސުވާލުގެ ޖަވާބު ދެއްވިޔާ އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ރަނގަޅު. ދެން ހަމަމިއާއެކީގައި ފެނާއި
ނަރުދަމާ މި މާލެއިން އިނގޭތ . މާލޭގެ ކުންފުނިތަކާ ހަވާލުކޮށްގެން ޑިޒައިންކުރެވިފަ އި ހުރީ މި ތަންތަނުން ކޮން
ރަށްރަށެއްގަ އިތ ؟ އަދި އޭގެ އީ.އައި.އޭ ޕްރޮސެސްއާއި ، ކޮ ން ހިސާބަކަށްތ މި މަސައްކަތްތައް ގޮއްސަ ހުރީ އިނގޭތ .
ތިންވަނަ ސުވާލުގައި މާރިޗް މަހުގައި ފައްޓަން ވިދާޅުވީމާ، މި ޕްރޮޖެކްޓް އިޢުލާންކުރުމާ ހިސާބުން ފަށައިގެން މިއަންނަ
އަހަރުގެ މާރިޗަށްވޭ އެބަ 1 އަހަރުދުވަސް. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ތެރޭގައި އެ އަހަރުގެ ތެރޭގެ ބަޖެޓުގައި
ކަނޑައަޅާފައި ހުންނަ ކަންތައްތައް އެ އަހަރު ފަށަން އެބަޖެހޭ. އެހެންވީމާ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މިވަރުގެ ޒަރޫރީ
ބޭނުންހުރި ކަންތައްތަކެއް ރަ އްޔިތުންނަށް ފަހިކޮށްދޭން އެއް އަހަރުދު ވަހުގެ މުއްދަތު ދިގެއްނޫންތ އޭ. މިއަށްވުރެ
އަވަސްކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް އެބަ ހަދައިދޭންޖެހޭނޫންތ އޭ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
5

މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން، މި ސުވާލުގައި ހިމެނޭ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ފައިނޭންސްކުރަނީ އިންޑިއާއިން ލިބޭ ލައިން އޮފް
ކްރެޑިޓުގެ ތެރެއިން ކަމަށް. އެހެންކަމުން، މިދެންނެވީ؛ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި ހިމެނޭ ޕްރޮޖެކްޓަށް
އެކަންޏެއް ނޫން ފައިސާ މި ލައިން އޮފް ކްރެޑިޓުގެ ލިބެނީކީ. އެހެންވީމާ، ފައިސާ ގެ ކަންތައް ހަމަޖެހެނީ ލައިން އޮފް
ކްރެޑިޓު ގެ ތެރެއިން. ހަމައެކަނި މި ޕްރޮޖެކްޓުގެ ޕްރޮޕ ޒަލް ހުށަހަޅައިގެން ހ ދާ ފައިސާއެއް ނޫން. މިއީ ސަރުކާރުން
ހިންގަންޖެހޭ މި ބާވަތުގެ އެހެން ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ވެސް ފައިސާ ހ ދުމަށްޓަކައި ލިބިފައި އޮތް ލައިން އޮފް ކްރެޑިޓެއް
އެއީ އިނގޭތ . އެހެންވީމާ، އޭގެތެރޭގައި ހިމެނެނީ. ދެން ކުރެއްވި އަނެއް ސުވާލަކީ ، ޑިޒައިންކުރެވިފައިވަނީ ކިތައް
ޕްރޮޖެކްޓުތ ؟ ދެން މީގައި ދަންނަވަން އޮތީ، ކުރެއް ވި ސު ވާލުގައި ހިމެނޭ ބައެއް ނޫންވީމާ ؛ މިދެންނެވީ،
އިންފްރާސްޓަރަކްޗަރ މިނިސްޓްރީން މިހާރު ޑިޒައިންކޮށްފައިވަނީ ކިތައް އިންފްރާސްޓަރަކްޗަރ ކަމެއް، އެ މަޢުލޫމާތެއް
އަޅުގަނޑަށް ލިބިފައެއް ނެތް އިނގޭތ . އެހެންވީމާ، އެ މަޢުލޫމާތު ބޭނުންފުޅިއްޔާ އަޅު ގަނޑުމެންނަށް ހ ދައިދެވިދާނެ.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން ޤާސިމަށް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިނިސްޓްރީއާ ބައްދަލުވިބައްދަލުވުމެއްގައި މި އަހަރުގެ ކުރީކޮޅުގައި މަޢުލޫމާތު
ލިބިފައި އޮތީ، ގްރޭޓަރ މާލޭ ޒ ނުގެ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ތެރޭގައި ކެޔޮދޫ، ރަކީދޫ ހިމެނިފައިވާ ކަމަށް. ކެޔޮދޫ، ރަކީދޫ
ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނީ ކޮން އިރަކުންތ ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު ކޮށްލާ ސުވާލަކީ. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
6

އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އޮތީ، އެ މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް
ހަމަޖެހިފައިވަނީ މ ލްޑިވްސް ކްލީން އެންވަޔަރަންމަންޓް ޕްރޮގްރާމުގެ ދަށުން ހިންގާ ޕްރޮޖެކްޓުގައި ، އެ ޕްރޮޖެކްޓު ގެ
ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނީ އަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް މިހާރު ދަންނަވަންޖެހެނީ. އެއީ އެކަމާ
ގުޅިގެން ފުރަތަމަ ހިންގި މަސައްކަތަކީ ، މި ޕްރޮޖެކްޓް ހިންގުމަށްޓަކައި ހަދަންޖެހޭ ފީޒިބިލިޓީ ހެދުމުގެ މަސައްކަތް.
މިހާރު އެ ފީޒިބިލިޓީގެ މަސައްކަތް ނިމިއްޖެ. ނިމުމަށްފަހުގައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، ވ. އަތޮޅު
ވެސް؛ ފީޒިބިލިޓީ ހެދުމަށްފަހުގައި ދެން މިހާރު ހިންގަން އޮތީ، ޢަމަލީ ގޮތުން ކޮންޓްރެކްޓަރު ހ ދައިގެން އެއްޗެހި
ގެނެސް، އެކަން ކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ކުރުން. އެހެންވީމާ، އޭ.ޑީ.ބީ ޕްރޮޖެކްޓް ޢަމަލީ ގޮތުން ހިނގާއިރުގައި އިނގޭތ ،
ގްރޭޓަރ މާލެ ހިމެނޭ ސަރަހައްދުގައި ހިނގާއިރުގައި ، ހަމަ އެ ރަށަށް ބޭނުންވާ އިކުއިޕްމަންޓާއި ސާމާނު ވެސް
ގެނެވޭނެ. އޭރަށް އެކަންޏެއް ނޫން، އެ ޒ ނުގައި ހިމެނޭ؛ ފ. އަތޮޅު، އއ. އަތޮޅު، އދ. އަތޮޅުގައި ހިމެނޭ ހުރިހާ
ތަނަކަށް ވެސް ހަމަ މި މަޝްރޫޢުގެ ތެރެއިން ސާމާނު ހ ދައިދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ލަފާކުރަނީ
އަންނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކަމަށް އެ ސާމާނު ހ ދައިދެވޭނީ. އަދި އެކަންތައް ހަމަޖައްސައިދެވޭނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަތިވެރި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙަސަން ޒަރީރަށް.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޒަރީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު. އއ. މަތިވެރި ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ޤާއިމުކުރުމަށްޓަކައި
އެރަށަށް ތަކެތި ގެންގޮސްފައިވާތާ ވެސް މިހާރު އަހަރުދުވަހަށްވުރެ ވެސް ގިނަ ދުވަސް ވެއްޖެ. މަސައްކަތް ފެށިފައި،
ހުއްޓިފައި މިހާ ގިނަ ދުވަސް މި ވަނީ ކީއްވެގެންތ އޭ ؟ މަސައްކަތް ހަވާލުކުރައްވަނީ ލަންކާގެ ކުންފުންޏަކާ.
އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ މި މަސައްކަތް އަލުން ފެށޭނީ ކިހާހިސާބެއްގައިތ ؟ 2 ވަނަ ސުވާލަކީ، މަނިކުފާނު ކުރީ ދުވަހު
ވިދާޅުވި ، 200 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ގާބޭޖް ޑިސްޕޮސިބަލް ޕްރޮޖެކްޓެއް މުޅި ރާއްޖޭގައި ފަށާ ވާހަކަ. ސުވާލަކީ، މި
ޕްރޮޖެކްޓުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށިގެންދާނީ ކިހާހިސާބެއްގައިތ އޭ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
7

މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ހަމަ މަތިވެރި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވަން އޮތީ، ކުރީ ސަރުކާރުން
މި ޕްރޮޖެކްޓުގެ މަސައްކަތް ހަވާލުކޮށްފައި އޮތީ ލޭބަރ ކޮންޓްރެކްޓެއް ގޮތަށް. އެއީ އެސް.ޓީ.އ އާ އަޅުގަނޑަށް
މަޢުލޫމާތު ލިބޭ ގޮތުން. ދެން އެ މަސައްކަތް ބަރާބަރަށް ނުހިނގާތީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ސިވިލް ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ އެ
މަސައްކަތް ވަނީ ހަވާލުކުރެވިފަ. އެހެންކަމުން، އެ ވިދާޅުވި މަސައްކަތް އެކަށީގެންވާ އަވަސް މިނެއްގައި ނިންމޭނެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. ދެން ކަނޑައެޅިގެން މިވެނި ދުވަހަކުކަން މިކަން ނިންމޭނީ އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވަން
ނޭނގެނީ، އެ މަޢުލޫމާތު އައްސަވާފައިނެތީމަ އެ މަޢުލޫމާތު ހިފައިގެން އައިސް މިތާނގައި ނެތީމަ. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް އެ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެން ފ ރުކޮށްދޭނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރާ ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެން
ދާއިރާގެ ދިއްގަރުން މަޑުއްވަރީ ން، އަދި ވޭވަށުން ތަކުރާރުކޮށް އަޅުގަނޑާ ހަމައަށް އެބަހުރި އެ ރަށުގަ އި މި ވަގުތު
ދިމާވެފައިވާ ކުނީގެ މައްސަލަ ޙައްލުކޮށްދިނުމަށް އެންމެ އެދެވޭ މަސައްކަތެއް ނުހިނގާ ކަމަށް ޝަކުވާ އައިސްފަ. ދެން
މިކަމުގައި މިނިސްޓަރާއި އަޅުގަނޑާ ބައްދަލު ވެސް ވެފައި ވަނީ. ދެން އަޅުގަނޑު އެކަމަކު ވެސް ހަމަ ފުލ ގައި މި
ސުވާލުކޮށްލަން މިނިސްޓަރާ ބޭނުން. މި ވަގުތު ދިމާވެފައިވާ ކުނީގެ މައްސަލަ ކިހާހިސާބެއްގައި ޙައްލުވެގެންދާނެތ ؟
އެއީ ބަލިމަޑުކަން ވެސް ފެތުރެމުން އެބައާދޭ. ދަޅު ފަދަ ތަކެތި ހުރެ، ފެން އެޅި، އޭގައި މަދިރިފަނި އުފެދި، ވަރަށް
ބޮޑެތި އުނދަގޫތައް ރައްޔިތުންނަށް ކުރިމަތިވަމުންދަނީ. އެހެންވީމާ، މި ވަގުތު ދިމާވެފައިވާ މައްސަލަ ޙައްލު ވާނީ
ކޮންހިސާބަކުންތ ސީދާ އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވައިދެއްވުން އެދެން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
8

އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މިތަނަށް ހާޒިރުވެ މިހިރީ ފެނާއި ނަރުދަމާއާ ގުޅޭ މައްސަލައެއްގައި ޖަވާބުދިނުމަށް.
އެހެންނަމަވެސް، މިދެންނެވީ އެ މަސައްކަތް ޢަމަލީ ގޮތުން މި ހިންގާ ވުޒާރާއާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ވުޒާރާ އާ، މިއީ
ތަފާތު ތަނެއް ނޫން. އެހެން ކަމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ މަޢުލޫމާތުތައް ކަނޑައެޅިގެން މިހެން ސްޕެސިފިކް
މަޢުލޫމާތުދޭން އުނދަގޫވެދާނެ. އެކަމަކު ޖެނަރަލީ އަޅުގަނޑަށް ދެންނެވިދާނެ، އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން ، އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރާ އަޅުގަނޑު ބައްދަލުކުރިން. އެއީ ހަމަ އޭގެ އިތުރުން އަދި މުޅި މ. އަތޮޅުގެ އަތޮޅު ކައުންސިލުގެ މެންބަރުން،
އެކި ރަށްރަށުގެ މީހުން ހިމެނޭ ގޮތަށް މިކަމާ އަޅުގަނޑު ވާހަކަދެއްކިން. މީގައި އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވާފައިވާނީ، މި
މަޝްރޫޢު ހިނގަނީ މ ލްޑިވްސް ކްލީން އެންވަޔަރަންމަންޓް ޕްރޮޖެކްޓުގެ ދަށުންނޭ. އެކަމުގެ ފީޒިބިލިޓީތައް މިހާރު ހުރީ
ހަދާފައޭ. ދެން އެކަންކަމުގައި ، ފީޒިބިލީއަށްފަހުގައި އެ ދާއިރާގައި އެކަން ކުރުމަށްޓަކައި ބޭނުންވޭ، ޓްރާންސްފަރ
ސްޓޭޝަނެއް؛ ކުނި ގެނެސް ބަހައްޓާނެ ރަށެއް ހ ދަން. އެކަން، އެ ރަށް ހ ދުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ މިހާރު
ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކަށް ހުށަހަޅާފަ. ރަށެއް ހަމަޖެހުނުހާ އަވަހަކަށް ދެން ޢަމަލީ މަސައްކަތް އެތާނގައި
ފެށޭނެ. ދެން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ބަލިމަޑުކަން ފެށުމުގެ ކަންތަކުގައި އަޅުގަނޑު މެން ދަންނަވާފައިވާނެ، މުޅި
ރާއްޖޭގައި ކުނި ނެގުމުގެ މަޝްރޫޢެއް ހިންގަންވެގެން ވާނީ އިޢުލާނުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ކޮންޓްރެކްޓަރުން ހަމަ
ފާހަގަކުރެވުނުހާ އަވަހަކަށް ހުރިހާ ސަރަހައްދުތަކުން؛ ހަ ސަރަހައްދެއް ވަކިން ކޮންޓްރެކްޓަރުންނާ ހަވާލުކޮށްގެން ކުނި
ނެގުމުގެ މަސައްކަތް ފެށޭނެ. ދެން މިކަމާ ބެހޭ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑު ވާނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށާއި، އަތޮޅު
ކައުންސިލަށް އިއްޔެ ހަމަ ދަންނަވާފަ. ދެން އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ މި ފުލ ގައި ކުރައްވަނީ ކީއްވެގެންކަން ވެސް މި
ސުވާލު. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލައަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވައިފިން.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ފެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ފަޟުލް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ކުރި ސުވާލަ ކަށް މިނިސްޓަރަށް ޖަވާބެއް ނުދެއްވުނު ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ
އިނގޭތ . އަޅުގަނޑު ކުރީ ، މި ދާއިރާގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި ރަށްތަކުގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ ޑިޒައިންކޮށްފައި
ހުރީ ކިހާހިސާބަކަށްތ ؟ މުޅި އެގްޒިމް ބޭންކަށް ނަގާ ލ ނުގެ އެހީގައި ހިންގާ ހުރިހާ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ފެނާއި ނަރުދަމާގެ
ޑިޒައިންގެ ވާހަކައެއް ނޫން. މި ދާއިރާ؛ އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ ދާއިރާގައި އިނގޭތ . ފުލިދޫ، ފެލިދޫ، ތިނަދޫ. އަދި
9

ދެވަނަ ސުވާލަކަށް އަޅުގަނޑު ކުރިން، މި 1 އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ލަސްކަމަށް ގަބޫލުފުޅު މިނިސްޓަރު
ނުކުރައްވަނީތ ؟ މި އަވަސް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ހައްދަވައިދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ސުވާލުކޮށްފައިވާނެ އިނގޭތ . އެހެންވީމާ،
މި ދެ ސުވާލުގެ ޖަވާބު އަޅުގަނޑަށް ނުލިބޭތީވެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ކުރިމަތިކޮށްލީ މިކަން. އެއީ
އަޅުގަނޑަކަށް ހިޔެއްނުވޭ ހ މް ވ ކް ހައްދަވައިގެންހެނެއް ވަޑައިގެންނެވީކީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ނިޒާމީ ނުކުތާގެ ގޮތުގައި ބަލައިނުގަނެވުނުކަމުގައި ވިޔަސް، ވީނަމަވެސް ،
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ؛ އަޅުގަނޑު ހިތުން އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ސާފުކޮށްލަދެވޭނެ ތި ވިދާޅުވި ދެ ސުވާލު އިތުރަށް. އެއީ
1 އަހަރުދުވަސް ލަސްކަމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާތ ؟ މިސާލަކަށް 5 އަހަރުދުވަހުގެ ނުވަތަ 7 އަހަރު، 8 އަހަރުދުވަހުގެ
ޚަރާބަށްފަހު އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އެއް އަހަރުދުވަހު އެތާނގައި ވަޒީރުކަމުގައި އިންނަވައި، މި މަސައްކަތްތައް
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް ގެންދެވޭ މިންވަރާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ އައްސަވަނީ. އެހެންވީމާ، އެއީ އެއް ސުވާލު އައްސަވާ. ދެވަނަ
ސުވާލަކީ ، ޑިޒައިންކުރެވިފައިވޭތ އޭ؟ ޑިޒައިން ކުރެވިފައި އެއްވެސް މިންވަރަކަށްވޭތ އޭ؟ ދެން އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު
މިތަނުގައި ކިޔައިދެއްވައިފި، އެގްޒިމް ބޭންކުން ފައިސާ ނެގޭ ޕްރޮސެސް ނުވަތަ ލައިން އޮފް ކްރެޑިޓެއް ދޭދޭ ޤައުމަކާ
އެކުގައި ގުޅުވައި، އެފަދަ ދޭދޭ ޤައުމެއްގެ އެކްސްޕ ޓް ބޭންކަކުން ތަރައްޤީގެ ލ ނު ނަގާއިރުގައި ، ކަން ހިނގާ
ޕްރޮސެސް އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ދެންމެ ކިޔައިދެއްވި އަޑު ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު އެހިން. ދެން އެ ޕްރޮސެސްގެ
ތެރެއަށް ނުވަތަ އެ އިޖުރާއަތުތައް ފުރިހަމަކުރަން އެއް އަހަރުދުވަސް ލަސްތ ؟ މި ދެސުވާލުގެ ޖަވާބު އަދި އިތުރަށް
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަޖިލީހުގައި އަޅުގަނޑާ ކުރެވޭ ސުވާލުގެ ލަފުޒުން އަޅުގަނޑަށް އަޑުއިވޭ ސުވާލަކަށް އަޅުގަނޑަށް
ޖަވާބުދެވޭނީ. ސުވާލުކުރެއްވިއިރު އެ ދާއިރާގެ ވާހަކައެއް ނޫން ވިދާޅުވީ. ހަމަ ޖުމުލަކޮށް މުޅި ރާއްޖެ ހިމެނޭ ގޮތަށް
ޑިޒައިންކޮށްފައިވަނީ ކިތައް ޕްރޮޖެކްޓުތ އެއްސެވީ. މަޖިލީހުގެ ރެކ ޑް އަޑުއެއްސެވީމަ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. ދެން
އަޅުގަނޑަށް އަސްލު ސާފުކޮށްދެވިދާނެ ހަމަ ސީދާ ކުރައްވަން މިހާރު އެ ބޭނުންފުޅުވާ ސުވާލަށް ވެސް. މިހާރު
އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ އެ ރަށްރަށުގެ ޑިޒައިން މަސައްކަތް އޮތީ އެމް.ޑަބްލިއު.އެސް.އީއިން ކުރައްވާފައިކަން. އެ
މަސައްކަތް އެބަހުރި ކުރައްވާފަ. އެހެންވީމާ، ނަމަވެސް އެ ޑިޒައިންގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އެގްޒިމް ބޭންކަށް
ހުށަހަޅާއިރުގައި އިތުރު އަޕްޑޭޓުތައް ގެންނަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، 30 ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް އިންޑިއާގެ ކުންފުންޏަށް މި
ދެނީ. ހަމައެކަނި އެ އެއްޗެހި ރިވައިސް ކުރުމަށްޓަކައި، މިހާރު އޮތް ގޮތަށް އެ އެއްޗެހި ހުށަހެޅުމަކީ މިހާރު ކުރެވިދާނެ
10

ކަހަލަ ކަމަކަށް ނުވާތީ. އާއްމު ގޮތެއްގައި އެއަށްވުރެ މާ ގިނަ މުއްދަތު ބޭނުންވޭ އަސްލު މިކަހަލަ ކަމެއް ފަރުމާކޮށް
ނިމުމަށްޓަކައި. އެހެންވީމާ، އެ ރަށްރަށުގެ އެ ވިދާޅުވާ އެ ޑިޒައިންތައް އެބަހުރި. އެ މަޢުލޫމާތުތައް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ
ކަމާ ބެހޭ ވުޒާރާއިން އެ ކޮންޓްރެކްޓަރާ ހަވާލުކުރާނެ. ކޮށްގެން އޭގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކެއް
ގެންނާނެ. އަޅުގަނޑަށް ހީވާ ގޮތުން މިހާރު އެ ކުރައްވާ ސުވާލު ކުރައްވަނީ ކީއްވެގެންކަން ވެސް އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ.
އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރުވެގެން އައީ. އެކަމަކު އެގޮތަށް އެ ސުވާލު ނުކުރައްވާތީ އެ ސުވާލަށް އަޅުގަނޑު ޖަވާބު
ނުދިނީ. އަސްލު އެއްސެވީ، ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށެއް ހިމެނޭ ގޮތަށް ކިތައް ޑިޒައިންތ ކުރެވިފައި އޮތީ. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑަކަށް ވެސް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީދު ހ މްވ ކް ނުހައްދަވައި ވަޑައިގެންފާނެ
ކަމަކަށް ހަމަ އެއްގޮތަކަށްވެސް ބަލައެއްނުގަނެވޭ. ގަބޫލެއް ވެސް ނުކުރެވޭ. ޖެހިގެން އިންނަ ކުއްޖާގެ ހ މްވ ކާ އެކީގައި
ވެސް ހައްދަވައިގެން ވަޑައިގަންނަވާނީ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފަށް.
ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ މިނިސްޓަރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު މި ސުވާލުކޮށްލަނީ، މިކަމުގެ
މުހިންމުކަމުގެ ބޮޑުކަމުން. އެއްގޮތަކަށްވެސް އޮންއެއަރ ޓައިމް ހ ދާކަށް ނޫން. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ، އާދެ!
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުނިގޮނޑު؛ އެނގިލައްވާނެ، ސްޓޭޑިއަމާ އި އަދި ކުޅޭ ސަރަހައްދާ އަދި އާއްމުންނާ، އަދި ޚާއްޞަކޮށް
800 ކުދިންގެ ސްކޫލަކާ އިންވެގެން ހުންނައިރުގައި މިއަދު ވެސް އިމްތިހާނު ހެދުމަށް އެ ކުދިންނަށް
އުނދަގޫވެފައިވަނީ. އެހެންވީމާ ، މި ކުނިގޮނޑު ނެގުމުގެ ކަންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙައްލުކުރެވޭނީ ކިހާތާކުތ ؟
އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ އިންސި އުނޭޓަރެއް ގެންދިއުމަށް ސޮއިކުރެވިފައިވާކަން. އަދި އެކަންތައް ވެސް ގޮސްފައިވާ
ހިސާބާއި، މިދިޔަ މަހުގެ 24 އަށް ހަމަވި އިޢުލާނުގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން ކުނިގޮނޑު ނެގުމުގެ ކަންތައް ދާނީ
ކޮންއިރަކުންތ ؟ އެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙައްލުވާނީ ކޮންއިރަކުން ކަމަށް ލަފާކުރެވޭތ ؟ ޝުކުރިއްޔާ މިނިސްޓަރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
11

މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުޅުދުއްފުށީގެ ކުނީގެ މައްސަލައަކީ އަޅުގަނޑުމެން ނުހަނު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އެ މައްސަލަ
ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ރަށަށް އިންސިއުނޭޓަރެއް އެބަފޮނުވަން. ފޮނުވަން އެކަން، ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ ވަނީ
ހަވާލުކުރެވިފަ. އަދި އެ ކޮންޓްރެކްޓަރ އެ ރަށަށް އިންސިއުނޭޓަރ ގެންގޮސް އިންސްޓ ލްކުރާއިރުގައި ވެސް އެކަމަށް
އީ.އައި.އޭއެއް ހަދަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އީ.އައި.އޭ ހެދުމަށް ވެސް ފަރާތަކާ ވަނީ މަސައްކަތް ހަވާލުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ ،
އަޅުގަނޑުމެން އަދި ތަނަކަށް އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓްރީން އެއްޗެއް ގެންގޮސް އިންސްޓ ލްކުރިޔަސް އީ.އައި.އޭ
ހަދަންޖެހޭތީ، އީ.އައި.އޭ ހަދައި ނިމުނީމަ އިންސިއުނޭޓަރ އެތާނގައި ހަރުކުރެވެނީ. ދެން ކުނީގެ މައްސަލަ
ޙައްލުކުރުމަށްޓަކައި މުޅި ރާއްޖޭގައި އުފެދިފައި އޮތް ؛ ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުތަކުގައި ޖަމާކޮށްފައި ހުރި ކުނިތައް އިނގޭތ .
ނެގުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މުޅި ރާއްޖޭގައި 6 ސަރަހައްދަކަށް ބަހާލައިގެން ކުނި ނެގުމުގެ މަޝްރޫޢެއް އެބަ
ހިންގަން. ކުރިން ދެންނެވިހެން މިހާރު އެ މަސައްކަތަށް ކޮންޓްރެކްޓަރެ އް ހ ދުމަށް އިޢުލާނުކޮށް، ފަރާތްތަކުން
ހުށަހަޅައި، އެފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން ކޮލިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ކޮންޓްރެކްޓް ދިނުމުގެ މަރުޙަލާގައި މި އުޅެނީ. މި ކަންކަން
ހަވާލުކުރެވުނީމާ ކުޅުދުއްފުށީ ގެ ކުނީގެ މައްސަލަ ވެސް اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ޙައްލުވެގެންދާނެ.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ރާޢީއަށް.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާޢީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާގެ ނޭކުރެންދޫ؛ މިއީ ހަމަ އެ ރަށުގެ
ރައްޔިތުންނާއި ކައުންސިލުން އެދިގެން އަޅުގަނޑު ކުރާ ސުވާލެއް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން މިނިސްޓަރަށް މިއަށް
ޖަވާބުދެވޭނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވެސް އަބަދުވެސް ވިދާޅުވާނެ، ރަންގަނޑެއް ގޭގައި އޮތަކަސް އޭގެ ބޭނުމެއް
މާ ބޮޑަކަށް ނުކުރެވޭނޭ. ހަމަ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑު ދާދި ފަހުން ނޭކުރެންދޫއަށް ކުރި ދަތުރެއްގައި އެރަށުގެ
ރައްޔިތުންނާއި ކައުންސިލާ ބައްދަލުވި. މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވި ކަމަށް ވަނީ، އެރަށުގެ ކަނޑޫފާގައި ވަރަށް ރަނގަޅު
ޕްރޮޖެކްޓެއް އެބައޮތް ކަމަށް. އަދި އެޕްރޮޖެކްޓު ގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަން ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް ދެއްކެވި ކަން. އެހެންވީމާ،
އެރަށުގެ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ގަބޫލެއް ނުކުރޭ ހިމާޔަތްކޮށް ފައި އެތައް 100 އަހަރަކު ބޭއްވިޔަސް އެތަނުން ވާނެ އެއް
ކަމެއް ވެސް އޮންނާނެ ކަމަކަށް ރައީސް. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ކޮންދުވަހަކުންތ
12

އެތަނުގައި މިނިސްޓަރ ވިދާޅުވި ޕްރޮޖެކްޓް ފެށިގެންދާނީ. އަދި ކިހާ ދުވަހެއް އެ ޕްރޮޖެކްޓަށް ނަގާނެތ ؟ އެއީ
ކޮންކަހަލަ ޕްރޮޖެކްޓެއްތ ؟ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު؛ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އާދެ! މިހާރު މި ސުވާލުކުރެވެނީ ނޭކުރެންދޫގައި އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ
ދަށުން، ސަރަހައްދެއް؛ އެރަށުގެ ކުޅީގެ ސަރަހައްދު ހިމެނޭ ގޮތުން ސަރަހައްދެއް ހިމާޔަތްކޮށްފަ. އެ ސަރަހައްދު
ހިމާޔަތްކުރިއިރުގައި ހިމާޔަތް؛ ގާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތްކުރުމުގެ އިތުރުން އެތަނުގެ މެނޭޖްމަންޓް ޕްލޭނެއް ހަދަންޖެހޭ.
އެހެންވީމާ، އެމެނޭޖްމަންޓް ޕްލޭނުގެ ދަށުން އެތަނުގައި އިންވެސްޓްމަންޓްތަކެއް ކުރެވޭނީ. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތް
އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ހިމަނަން، މ ލްޑިވްސް ގްރީން ފަންޑުގެ ދަށުން ހިމާޔަތްކޮށްފައި އޮތް
ސަރަހައްދުތަކުގައި އިންވެސްޓްކުރުމަށްޓަކައި ޕްލޭނެއް. އެހެންވީމާ، އެ ބަޖެޓް ފާސްވީމާ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަންނަ
އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކުޅުދުއްފުށީ ސަރަހައްދު ވެސް އަދި މި މުޅި ބޮޑު ތިލަދުންމަތީ ސަރަހައްދު ހިމެނޭ ގޮތަށް
އަޅުގަނޑުމެން ހިމާޔަތްކޮށްފައި އޮތް ސަރަހައްދުގައި މެނޭޖްމަންޓް ޕްލޭން ތަން ފީޒުކޮށް އިންވެސްޓްމަންޓުތައް
ކުރާއިރުގައި ނޭކުރެންދޫގައި ވެސް އެ އިންވެސްޓްމަންޓުތައް ކުރެވޭނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ޑީޓެއިލް ޕްލޭނެއް ނެތް
ރާވާފައެއް. ކޮންސެޕްޗުއަލީ ކަންކަން ރާވާފައި ހުރީ. އެހެންވީ މާ، އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވަން ކެރެނީ، އެ ބަޖެޓް ފާސްވީމަ
اله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެ އިންވެސްޓްމަންޓުތައް ކުރާނަމޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެއްވެސް ރަށަކަށް ވަކި
މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އެކަން ކުރާކަށް އެއްވެސް އިރެއްގައި ދަންނަވާފައެއް ނުވާނެ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން
ވިސްނައިގެން މި ތިބީ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ މަސައްކަތް ހިންގަން. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ؛ މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
13

މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާޢީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އޮޅުންފިލުވާލަން ބޭނުންވަނީ، މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވެފައިވަނީ އެ ބޭފުޅުންގެ
ކައިރީގައި ޕްރޮޖެކްޓެއްގެ ވާހަކަ. އެއީ ކޮންކަހަލަ، ކޮން ޕްރޮޖެކްޓެއްތ ސީދާ ބުނެލަދެއްވުން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން ދެން އޮތް ސުވާލާ އެކުގައި. މުލަކު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ނަޞީރު.
މުލަކު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަޞީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރ. އަޅުގަނޑު މިނިސްޓަރާ ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ ، މ.
ކޮޅުފުށި އަދި މުލަކުގެ ގިރާ ސަރަހައްދު ހިމާޔަތްކުރުމަށް އެތާނގެ އެސެސްމަންޓް ހެދުމަށް ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށްފައިވާއިރު،
އެ މަސައްކަތް ޢަމަލީ ގޮތުން ފެށޭނީ ކޮން ތާރީޚެއްގައިތ އާއި ، އަދި މ. މުލަކު އަދި ކޮޅުފުށި، ނާލާފުށީގެ ކުނި
މެނޭޖްކުރުމަށްޓަކައި މިނިސްޓްރީން ގެންގުޅުއްވާ ސިޔާސަތަކީ ކޮބައިތ ؟ މިހާތަނަށް ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކެއް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް އަންގައިދެވިދާނެތ ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ނޭކުރެންދޫ ކަންތަކުގައި، އެރަށަށް އަމާޒުކޮށްގެން ވަކި ޕްރޮޖެކްޓެއް ނޫން
އަޅުގަނޑުމެން މި ހިންގަނީކީ. މުޅި ބޮޑުތިލަދުންމަތީގައި ހިމާޔަތްކޮށްފައިވާ ހުރިހާ ސަރަހައްދެއް ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި
ހިންގާ މަސައްކަތެއް 2020 ވަނަ އަހަރުގެ މ ލްޑިވްސް ގްރީން ފަންޑުގެ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނަނީ.
އޭގެތެރޭ ގައި ހިމެނޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭ ގައި، ހިމާޔަތްކޮށްފައިވާ ސަރަހައްދުތަކުގައި އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޤާއިމުކުރުން
ހިމެނޭ، އެތަންތަނަށް ޒިޔާރަތްކުރާ މީހުންނަށް ވިޒިޓަރސް ސެންޓަރެއް އެޅުމާއި އަދި އެ ތަންތަނުގައި މީހުންނަށް
މަޑުކޮށްލެވޭ ކަހަލަ ހިޔާވަހިކަން ޤާއިމުކުރުމާއި، އެކަހަލަ ކަންކަން ހިމެނޭނެ. އެކަމަކު މުޅި އެ ސަރަހައްދު
14

ރައްކާތެރިކޮށް ، ހިމާޔަތްކުރެވޭ ގޮތަށް މަގުތައް ހެދުމާ. އެކަހަލަ ބައެއް ކަންތައް ހިމެނޭނެ އޭގެތެރޭގައި. އެކަމަކު ކުރިން
ދެންނެވިހެން މިއީ ހަމައެކަނި ނޭކުރެންދޫއަށް އަމާޒުކޮށްގެން ހިންގާ ވަކި މަޝްރޫޢެއް ނޫން. ދެން އޮތީ، މުލަކު
ކަންތަކުގައި؛ އޭގައި ދަންނަވަން އޮތީ، ގިރާ ސަރަހައްދުތައް ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި ކުރާނެ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ
އަޅުގަނޑު އިއްޔެއް މުޅި މިދެންނެވީ އަތޮޅު ކައުންސިލާ ބައްދަލުކުއިރުގައި ވެސް އެ ވާހަކަ އަ ޅުގަނޑުމެން
ދައްކާފައިވާނެ. އޭގައި އަޅުގަނޑުމެން އެދިފައިވާނީ، ގިރާ ރަށްރަށުން ގިރާ މައްސަލަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހަޅަން.
ދެން އަތޮޅު ކައުންސިލުން ވަނީ ވިދާޅުވެފައި، އެ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިޔުމުން ވެސް ހުށަހަޅާފައި ކުރީ
ސަރުކާރުތަކު ގައި ވާނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައިގެން މިތިބީ، ނޮވެންބަރު ފުރަތަމަ ހަ ފުތާގެ ތެރޭގައި
ޓީމުތަކެއް ގިރުމުގެ ކަންތައް ހުރި ގޮތް ބެލުމަށްޓަކައި އެ ރަށަށް ފޮނުވަން މ. އަތޮޅަށް ފޮނުވަން. ފޮނުވުނީމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގޭނެ ގިރުމުގެ މައްސަލަ އޮތީ ކިހާވަރަކަށްކަން. އެހެންވީމާ، އެ ރިޕ ޓުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް އިންސްފްރާސްޓްރަކްޗަރގައި އެދެން، ޑިގްރީ އޮފް؛ ގިރުމުގެ ކަންތައް ހުރި
ނުރައްކާތެރިކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅަންޖެހޭ ތަންތަނުގައި އަވަސް ފިޔަވަޅުތައް އަޅަން. ދެން
ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ކަންތަކުގައި ހަމަ ދަންނަވަން އޮތީ ، ކުރިން ދެންނެވިހެން މ. އަތޮޅު ހިމެނޭ ސަރަހައްދުގައި
މ ލްޑިވްސް ކްލީން އެންވަޔަރަ ންމަންޓް ޕްރޮގްރާމު ހިންގަނީ. އޭގެ ފީޒިބިލިޓީ މަސައްކަތް މިހާރު އޮތީ ނިމިފަ. ޢަމަލީ
މަސައްކަތް ކުރިން ދެންނެވިހެން ފެށޭނީ އެ ސަރަހައްދުގައި ޓްރާންސްފަރ ސްޓޭޝަނެއް ހެދުމަށް ބޭނުންވާ ބިން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެން. އެކަން ކުރުމުގެ މަސައްކަތް މި ދަނީ ކުރަމުން. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރާ ގޮތުގައި އަންނަ
އަހަރުގެ ކުރީކޮޅު ގެ ތެރޭގައި އެ މަސައްކަތްތައް ހަމަޖެހިގެންދާނެ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ނޮޅިވަރަމް ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ޢަބްދުاله.
ނޮޅިވަރަން ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، މިނިސްޓަރ ނޮޅިވަރަންފަރުގެ ފެނުގެ ނިޒާމު ފައްޓައިދެއްވަން ދިޔަ ދުވަހު ވިދާޅުވެފައި އެބައޮތް
އޮކްޓ ބަރު މަސް ތެރޭގައި ނޮޅިވަރަންފަރު ނަރުދަމާގެ ޚިދުމަތްދޭން ފައްޓާނެ ވާހަކަ. އޮކްޓ ބަރު މަސް ނިމިގެންދާއިރު
ވެސް ޚިދުމަތް ދޭން ނުފަށާތީ، ކޮންއިރުގައިތ އޭ ޚިދުމަތްދޭން ފެއްޓޭނީ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
15

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަ ޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި އޮތް ގޮތުގައި އެ ތަން އޮޕަރޭޓްކުރުމުގެ ލައިސަންސް މިހާރު ވާނީ ހަވާލުކުރެވިފައި
ފެނަކައާ. އެހެންވީމާ، މާ ލަސްނުވެ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޚިދުމަތް ދިނުމު ގެ މަސައްކަތް ފެނަކައިން
ފައްޓަވާނެ. ދެން ބައެއް މަސައްކަތްތައް ނިމުނީމަ އެ މަސައްކަތްތައް ފެނަކައާ ހަވާލުކުރާއިރުގައި ހުންނަ މައްސަލަތައް
ޙައްލުކުރެވުނީމަ ޚިދުމަތްދޭ ފަރާތުން އެކަން ފަށަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިހާރު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އެދިވަޑައިގެންނެވި މައްސަލަ ވަރަށް އަވަހަށް ޙައްލުވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑު ދެންނެވި ފަދައިން، މިހާރު އެ
ލައިސަންސް އޮތީ ހަވާލުކުރެވިފަ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޝިޔާމަށް.
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު ހަމަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފަޟުލްގެ
ސުވާލުން ބޭރުނުވާ ގޮތަށް މިނިސްޓަރުގެ މެންޑޭޓުން ކުރެވޭތ ބަލާނަން. އަޅުގަނޑަށް ވިދާޅުވެ ދެއްވާ! ނައިފަރުގެ ފެނާއި
ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް ފިނިހަކަ ސްޕީޑަށް ވެއްޓިގެން މި އުޅެނީ ކީއްވެގެންތ ފުރަތަމަ ސުވާލަކަށް؟ އަޅުގަނޑު
އަޑުއެހިން އެންވަޔަރަންމަންޓްގެ މިނިސްޓްރީގެ މެންޑޭޓުން ފެނާއި ނަރުދާމާ ނެގި ވާހަކަ، މިއީ ކިހާވަރެއްގެ
ޙަޤީޤަތެއްތ ؟ އީ.ޕީ.އޭ މިނިވަންކުރައްވާނެ ކަމަށް ވިދާޅުވި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ސަތޭކަ ދުވަސް ތެރޭގައި. އަދިވެސް
މިނިވަންނުކުރައްވަނީތ ނޫނީ ކުރައްވައިފިތ ؟ މިނިވަންކުރައްވަން ކުރެއްވީ ކޮންކަމެއްތ ؟ ސަރުކާރުގެ އެސް.އޭ.ޕީގައި
އެބަ ވިދާޅުވޭ ، އިޔާދަކުރުވަނިވި ހަކަތަ ތިމަންނަމެން އިތުރުކުރާނީ ކުރީ ސަރުކާރަށް ވުރެ 20%އޭ. އެކަމަކު މަނިކުފާނު
އެބަ ވިދާޅުވޭ 75%އޭ. އެ އެސް.އޭ.ޕީ މަނިކުފާނަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވަނީތ ؟ ބިން ހިއްކުމުގެ މަޝްރުޢޫތައް
ކުރިއަށްދާއިރުގައި، ކުރީގެ ސަރުކާރުން ކުރިއަށް ގެންދިޔައިރުގައި ވަރަށް ގިނަ ތިމާވެށްޓަށް ގެއްލުންދޭ ވާހަކަ އެބަ
ވިދާޅުވޭ . މިހާރު އާ ގޮތަކަށްތ އެ މަސައްކަތްތައް ކުރައްވަނީ ؟ އަދި އެ މަސައްކަތްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަބަފެނޭ
ބަޖެޓު ވަރަށް ބޮޑުކޮށް އެ މަސައްކަތްތަކަށް ހޭދަކުރާ ތަން. ތިމާވެށްޓަށް ބައެއް އަޅަ ނީތ އަޅުގަނޑު މިނިސްޓަރާ
ސުވާލުކޮށްލާނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
16

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފު ރުޞަތުއަރުވަނީ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ. ޙުސައިން ރަޝީ ދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުތައް އަޅުގަނޑަށް މޭރުން ކުރެވުނު ގޮތަށް އަޅުގަނޑު
ޖަވާބުދޭނަން. އެ ރަނގަޅަށް މޭރުންނުކުރެވެންޏާ އަނެއްކާ ތަކުރާރުކޮށްދެއްވުން ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން. ފުރަތަމަ
ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ކުރިއަށްދާ ގޮތް ވަރަށް ލަސްކަމަށް ވިދާޅުވޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކޮންޓްރެކްޓް
ހަވާލުކުރެވިފައި އޮތް ފަރާތުން އެ ކޮންޓްރެކްޓް އެކަށީގެންވާ އަވަސްމިނެއްގައެއް ނޫން ތަންފީޒުކުރެވެމުންދަނީ. އެކަމާ
ގުޅިގެން އެ ކޮންޓްރެކްޓަރާ ތަކުރާރުކޮށް ސުވާލުކުރެވިއްޖެ. އެކަން ރަނގަޅުކުރެވޭތ މަސައްކަތް ވެސް އެބަ ކުރެވޭ.
ދެން އެކަމަކު ކޮންޓްރެކްޓު ގައި ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަ ގޮތަކަށް ނޫން ގޮތަކަށް ކޮންޓްރެކްޓް ބާތިލެއް ވެސް ނުކުރެވޭ
އިނގޭތ . އެހެންވީމާ، އެކަން ރަނގަޅުކުރެވޭތ މަސައްކަތްކުރަމުން އެބަދޭ. ދެން އެ ކޮންޓްރެކްޓަރާ އެ މަސައްކަތް
ހަވާލުކުރީ މި ސަރުކާރަކުން ނޫންކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން ތިމާވެށްޓަށް ބައި އެބައެޅޭ ދައުލަތަށް
ލިބޭ އާމްދަނީން. އެއީ ގްރީން ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ހުރިހާ ފައިސާއެއް މިހާރު ތިމާވެށީގެ ޚިދުމަތްތަކަށް ޚާއްޞަކޮށް
ތިމާވެށީގެ ފަނޑަކަށް، މ ލްޑިވްސް ގްރީން ފަންޑަށް ޖަމާވަމުންދަނީ. އެހެންވީމާ، އެއީ ތެދެއް. ދެން މިނިސްޓްރީގެ
މެންޑޭޓު ބަދަލުކުރީ ހަމަ ހަމަ ޖެހިފައި އޮތް އިޖުރާއަތްތަކު ގެ ތެރެއިން. މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓްގައި އޮންނަ
މަސައްކަތެއް ނޫން މިހާރަކު އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މަސައްކަތްތައް؛ ފެނާއި ނަރުދަމާޔާ އޭގެ ދާއިރާގައި ހިންގުމަކީ
އިނގޭތ . އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތް ހަމަ ރައީސް އޮފީހުގެ ވެބްސައިޓް ބެ އްލެވީމަ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ދައުލަތުގެ
ވުޒާރާތަކުގެ މެންޑޭޓު މިހާރު ހަމަޖެހިފައި އޮތް ގޮތް. އަޅުގަނޑަށް ދެން ފާހަގައެއް ނުކުރެވޭ އަޅުގަނޑު އަނެއްހެން
ސުވާލަކަށް ޖަވާބުނުދީ ދޫކޮށްލެވޭ ކަމެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑުމެންގެ އިތުރު ސުވާލުގެ ވަގުތު މި ވަނީ ހަމަވެފަ.
4. މަޖިލީހަށް ތަޢާރުފުކުރަންޖެހޭ ބިލު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްވުން:
17

އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި އެނބުރެނީ؛ އެނބުރުމުގެ ކުރީގައި އެޖެންޑާ އައިޓަމް -4.1 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހިތަދޫ
މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، އިންތިޤާލީ އިންސާފުގެ ބިލުގެ ފުރަތަމަ
ކިޔުން އިއްވުން. އިއްތިޤާލީ އިންސާފުގެ ބިލު.
7. އިބުތިދާއީ ބަހުސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
ވަޙީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވުމަށް. އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު
މުޙައްމަދު ވަޙީދު.
އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމު ގެ
ބިލު. މި ބިލު ހުށަހަޅާ ސަބަބަކީ، ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ހ ދުމަށްޓަކައި އިންސާފުވެރި ޓެކުހުގެ
ނިޒާމެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާއިމުކުރުމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަކީ ދެމެހެއްޓެނިވި އަސާސްތަކެއްގެ މައްޗަށް
ބިނާވެގެންވާ ފުދުންތެރި އިޤްތިޞާދަކަށް ހެދުމަށްޓަކައި، ސަރުކާރުން އެޅުމަށް ގަސްތު ކޮށްފައިވާ މުހިންމު އެއް
ފިޔަވަޅަށްވާތީ. އޭގެތެރޭގައި މިހާރު ތަޢާރުފުކުރެވިފައިވާ ޓެކު ހުގެ ނިޒާމުތައް އިތުރަށް ހަރުދަނާކުރުމާއި، ޓެކުހުގެ އާ
ނިޒާމުތައް ތަޢާރުފުކުރުން ހިމެނޭ. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މި ބިލު ހުށަހެޅުމުގެ ބޭނުމަކީ، މިހާރު ޢަމަލުކުރެވެމުންދާ،
ގާނޫނު ނަންބަރު 5/2011 (ވިޔަފާރީގެ ފައިދާއިން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ގާނޫނު) ބައްޓަންކުރެވިފައި އޮތީ، ކުންފުންޏާއި،
ޕާޓްނަރޝިޕާއި، ކ ޕަރޭޓިވް ސޮސައިޓީ ފަދަ ވިޔަފާރި ތަންތަނެކޭ އެއް އުސޫލަކުން ވަކިވަކި ފަރުދުން ހިންގާ
ވިޔަފާރިތަކުންނާއި، އެފަދަ މީހުން ވިޔަފާރި އުސޫލުން ކުރާ އަމިއްލަ މަސައްކަތުން ވެސް ޓެކްސްނެގޭ ގޮތަށް ކަމުގައި
ވާތީ، ފަރުދުންގެ އަތުން ނެގޭ ޓެކުހަކީ، ފަރުދުންގެ އާމްދަނީން ނެގޭ ޓެކުހެއް ކަމުގައި ހަމަޖައްސައި، އެގޮތުން ޓެކްސް
ނެގޭ އާމްދަނީ ހަތަރު ގިންތިއަކަށް ބަހާލައި، އެ ހަތަރު ގިންތީގެ ތެރެއިން ކޮންމެ ގިންތިޔަކަށް ޓެކްސް ދައްކަންޖެހޭ
ރޭޓެއް ކަނޑައަޅައި ، އެ ރޭޓުން ފަރުދުންގެ އާމްދަނީ ދައުލަތަށް ޓެކްސް ނެގުމަށް ނިޒާމެއް ޤާއިމުކޮށް، ޓެކްސްނެގުމުގެ
އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ވަކި ގާނޫނެއް ތަޢާރުފުކުރުން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
18

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ބަހުސްގެ ވަގުތު ހުޅުވައިލަނީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ކާށިދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު.
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފުރަތަމަ ކަމަކީ، މިހާރު މިހާހިސާބަށް އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި
އެކިއެކި ޓެކްސްތައް ނަގަމުން މި ދަނީ ރައްޔިތުންގެ އަތުން. ދެން ޓެކްސްއަކީ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ޓެކްސް ޕޭޔަރުންގެ ފައިސާއަކީ ވަރަށް ޢަދުލުވެރިކަމާއި އަމާނާތްތެރިކަމާ އެއްކޮށް މެނޭޖުކުރާ
އެއްޗެއް. މިހާރު މި ދެއްކެނީ 3.8 ބިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާގެ، އެކި ގޮތްގޮތުން ދައުލަތުގެ މުދާ ވިއްކައިގެން ފައިސާ ނެގި
ވާހަކަ. ދެން އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އިހަކަށްދުވަހު ވިދާޅުވެއްޖެ ފައިސާއިން ރިޝްވަތުނެގި މީހުންނާއި
ބޭބޭފުޅުން މި މަޖިލީހުގައި ވެސް ތިއްބެވި ކަމަށް. އެ ބޭފުޅުންގެ ނަމެއް ވެސް އަޅުގަނޑަކަށް ނުއެއް އިނގޭ. އެ
ދުވަސްވަރު އަޅުގަނޑު ރަށަކު ނެތިން. އެހެންވީމާ، އަނެއްކާ ވެސް އިންކަމް ޓެކްސް އިންޑްރޮޑިއުސް ކުރަން މި އުޅެނީ.
މިހާހިސާބަށް ދައުލަތަށް ވަތް ފައިސާއިން ވަނީ ކޮންކަމެއްތ ރައްޔިތުންނަށް އެބަ އިނގެންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ބޭނުންވޭ
މިއަދު މި ފަދަ އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ ގޮތުން ގާނޫނެއް މި ތަނަށް ހުށަހެޅި، ބިލެއް ފާސްކުރަން
މަސައްކަތްކުރާއިރު ރަނގަޅަށް ސާފުކޮށް އެނގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް. ދައުލަތަށް ވަންނަ ފައިސާ ކިހިނެއްތ
މެނޭޖުވެގެންދަނީ. ކިހިނެއްތ ޑިސްޓްރިބިއުޓްވަނީ. އެއީ ވިޔަފާރިވެރިންގެ އަތުން ނަގަންޖެހޭ ނެ ފައިސާ. ހުރިހާ އެންމެން
ވެސް ޓެކްސް ދައްކަންޖެހޭނެ. ވަކިވަރެއްގެ އާމްދަނީއެއް ލިބޭ ބަޔަކު އާމްދަނީން އެއް ޗެއް ދައްކަންޖެހޭނެ. އެކަމަކު،
ފާއިތުވެގެންދިޔަ ތަންތާނގައި ޢަމަލުވެފައި ހުރި؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޢަމަލުކޮށްފައި ހުރި ގޮތަށް ބަލާއިރުގައި މި
ކަންކަން ރަނގަޅަށް މެނޭޖުވެފައި ނެތްކަން އިނގެނީ. އެހެންވީމާ، މުސްތަޤުބަލުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެކި
ވައްތަރު ވައްތަރުގެ ޓެކްސް މި ނަގަނީ. މިހާރު ކިތައް ޓެކްސް ނެގިއްޖެތ ވެސް ބަލަން އެބަޖެހޭ. އެކި ނަންނަން
ކިޔައިގެން ކިހާވަރެއްގެ ލާރިއެއް، ވިޔަފާރި ވެރިންގެ އަތުންނާއި އަދި ކުދި ވިޔަފާރިވެރިންގެ އަތުންނާއި، ބޮޑެތި
ވިޔަފާރިވެރިން؛ 5 ވަރަކަށް ބޮޑެތި ވިޔަފާރިވެރިން ރާއްޖޭގައި އެބަ އުޅޭ. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީން ވައްކަންކުރީ ވެސް އެ
ބޭފުޅުން. ކީއްވެގެންތ އެ ބޭފުޅުން މި ތަނަށް ނައިސްގެން މި އުޅެނީ؟ ކީއްވެގެންތ އެ މައްސަލަތައް އަދާ ހަމައަށް،
އަދީބޭ ކިޔާ ނައިބު ރއީސަކު މި ރާއްޖޭގެ ނައިބު ރައީސަކަށް ހުންނަވައިގެން، އަދި ޓުއަރިޒަމް މިނިސްޓަރަކަށް
ހުންނަވައިގެން އެ މަނިކުފާނާ އަދި ބައެއް ވިޔަފާރިންނާ ގުޅިގެން މި ރާއްޖޭގެ ވި ޔަފާރިތަކުގެ ތެރެއިން އެ ބޭފުޅުން
ވިޔަފާރި ބޮޑުކުރުމަށްޓަކައި އެތައް ގޮތަކުން ވަނީ ސަރުކާރުގެ މުދާ ފޭރިގެންފަ. ކޮބައިތ ސަރުކާރުން އަދާ ހަމައަށް
އެޅި ފިޔަވަޅަކީ، އެހެން ނަގާފައި ހުރި މުދާ އަނބުރާ ރައްޔިތުންނަށް ހ ދައިދިނުމަށް؟ އެހެންވެއްޖެ އްޔާ އަދީބު ހާދަ
ފައްކާ ކަމެކޭ މި ކުރީ. މި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރިސ ޓުތަކާ އެއްޗެހިތައް ވަގަށް ބަޔަކަށް ދީ، އެ ބޭފުޅުންގެ އަތުން
19

ރިޝްވަތުނަގަ އި، މި ކަންކަން ކުރި ކަމަށް އެއްބަސްވެއްޖެ. އެކަމަކު އޭގެން ރަށެއް، އެއްވެސް ޕްރޮޖެކްޓެއް
ހ ލްޑްކުރީކީ ނޫން. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ 20 އަހަރު އަދީބަށް ޖަހާފައި، ދެން ރިޝްވަތުނެގި މީހުން ހައްޔަރުކޮށް،
އަސްލު މީހުން ހިފައި ހައްޔަރުކުރަން އެބަޖެހޭތާ. ޒަމާނުއްސުރެ ވެރިކަމުގެ ތެރެއަށް އަތްބާނައިގެން، މައުމޫނު އިރުގައި
ވެސް، ރައީސް ނަޝީދުގެ ވެރިކަމުގައި ވެސް، ހަމަ މިހާރުގެ ވެރިކަމުގައި ވެސް ހަމަ އެއްކަލަ ވިޔަފާރިވެރިންތައް މި
ޤައުމު މެނޭޖުކުރަމުން މި ދަނީ. އެ މީހުންނެއް ނޫންތ އަސްލު މީހުންނަކީ. އަސްލު ވަގުން ނުހ ދައި، ކުދިކުދި
ވަގުންތަކާ ބެހިގަނެގެން މި އުޅެނީ ކީއްވެގެންބާވައޭ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ. އަސްލު ވަގުން ހ ދަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ،
ދެން އިންކަމް ޓެކްސްއަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ދަނީ. މިހާރު ގްލ ބަލްކޮށް، މުޅި ރާއްޖޭގައި ޓ ޓަލް ކިހިނެއްތ
ޓެކްސް ނެގެމުން މި ދަނީ. އެވެސް ބަލަން އެބަޖެހޭ. ރާއްޖޭ ނުހިނގައިގެން މި އުޅެނީ. ހުރިހާ ޕްރޮޖެކްޓެއް ހުއްޓިފައި
އެހެރީ. ފިހާރަތަކުގެ ވިޔަފާރި ޑްރޮޕްވެއްޖެ. މީހުންނަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ކުޑަވެ އްޖެ. އަނެއްކާ ވެސް އިންކަމް ޓެކްސް ނަގާ
ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އެހންވީމާ، މި ފައިސާ އަޅުގަނޑުމެން އޮޕަރޭޓްކުރަންޖެހޭނޫންތ ރަނގަޅަށް. ޑިސްޓްރިބިއުޝަން
ރަނގަޅުވާން އެބަޖެހޭ. މިއަދުގެ ހާލަތަށް ބަލާއިރުގައި ހުރިހާ ވިޔަފާރިތައް ޑައުން. ދެތިންހަތަރު މީހަކަށް ބަދަލު ވެސް
ދެނީ. މިކަން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މީކާއިލް އަޙްމަދު ނަސީމަށް.
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މީކާއިލް އަޙްމަދު ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި މުހިންމު ބިލު 19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށް
ޓަކައި، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށްޓަކައި އުނގޫފާރު ދާއިރާ ގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
ވަޙީދަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ބިލެއް ނޫނީ
އާމްދަނީ ޓެކްސްނެގުމުގެ މަފްހޫމަކީ ދައުލަތުގައި އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމާއި، އިޖުތިމާޢީ ޢަދާލަތު ޤާއިމުކުރުމުގެ
ތެރެއިން އަންނަ ކަމެއް. އެއީ ދައުލަތުގެ ވަސީލަތްތަކާ އި ދައުލަތުން ރައްޔިތުންނަށް، ނޫނީ ވަކިވަކި ފަރުދުންނަށް
ފ ރުކޮށްދީފައިވާ ފުރުޞަތުތަކުގެ ތެރެއިން އާމްދަނީއާއި މަންފާ ހ ދާފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ އަތުން، އެންމެ ބޮޑަށް އޭގެ
މަންފާކުރާ ފަރާތްތަކުގެ އަތުން އެއްޗެއް ނަގައި ، ފ ރުންތެރިކަން ނެތް މީހުންނަށް އޭގެ ކޮންމެވެސް މަންފާއެއް
ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ފ ރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ޤާއިމުކުރެވިފައިވާ ނިޒާމެއް ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ކަންކޮޅުތަކެއްގައި ވެސް.
20

ފ ރުންތެރިކަން ނެތް މީހުންނަށް، ފ ރުންތެރިކަން ހުރި މީހުންގެ އަތުން އެއްޗެއް ދިނުމުގެ ގޮތުން އޮންނަ ނިޒާމެއް
ޓެކްސްގެ ނިޒާމަކީ ، ނޫނީ އި ންކަމް ޓެކްސް މި ނަގާ ސަބަބަކީ. އަދި މި ރާ އްޖޭގައި ޤާއިމުކުރެވިފައިވާ ޓެކްސް ގެ
ނިޒާމަކީ ވަށާޖެހިފައިވާ ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއްކަން ކަށަވަރުކުރުމަށްޓަކައި ވެސް މި ރާއްޖޭފައި ނެގުން ވަރަށް މުހިންމު
އެއްޗެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން އާމްދަނީން ނަގާ ޓެކުހަކީ. އަދި އޭގެއިތުރުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދައުލަތުގެ
ހިސާބުކިތާބަށް ނާރާ، ފޮރުވިފައިވާ ހުންނަ އާމްދަނީއެއް، ނޫނިއްޔާ އެނޫންވެސް މީހަކަށް ލިބޭ މަންފާއެއް ދައުލަތަށް
ނޭނގި އޮތުން ހުއްޓުވުމަށްޓަކައި، އަދި ވައްކަމާއި މަނީ ލ ންޑްރިންގއާއި މިފަދަ ކަޅު ފައިސާ ދޮވުމުގެ ހަޑިހުތުރު
އަމަލުތައް ދައުލަތުގައި ހުއްޓުވުމަށްޓަކައި ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް އިންކަމް ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުވެފައި އޮތުމަކީ.
އަދި މި ބިލުގެ ސަބަބުން މި ދެންނެވި ބައެއް މަޤްޞަދުތައް ހާސިލުވާކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން.
އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބިލުގައިވާ ގޮތުން، މިހާރު މި ބިލު ފަރުމާކުރެވިފައިވާ ގޮތުން ޓެކްސް ނެގެން
މި ފެށެނީ 40 ހާހުން މަތީން؛ މަހަކު އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 40 ހާހަށްވުރެ މަތީން ލިބިފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ އަތުން 8%.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެ ން އެޖެންޑާ 19 ގައި ރައްޔިތުން ކައިރިއަށް ގޮސް ވަޢުދުވި އަދަދެއް ނޫން މި އަދަދަކީ.
އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވީ 60 ހާހުން މަތިން ލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ އަތުން 3.5% ނަގާނެ ކަމަށް. އަދި އަޅުގަނޑު މި ބިލު
މިހާރު ފަރުމާކުރެވިފައި އޮތް ގޮތުން ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ އެއް ކަމެއް، މި ބިލުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަޒަންވެރިވެފައިވާ ފަރާތްތަކުން، ކުންފުނިތަކަށް ލިބޭ ޑިވިޑެންޑް ޓެކްސްއިން
އިސްތިސްނާ މައްސަލަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި ގަބޫލެއް ނުކުރަން ޑިވިޑެންޑަ ކީ
ޓެކްސް އުނި ވާންޖެހޭ އެއް ޗެއް ކަމަކަށް. ސަބަބަކީ، ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް ނުނަގަންޖެހޭ ކަމަށް ވަކާލާތުކުރައްވާ
ފަރާތްތަކުން ވިދާޅުވަނީ ، އެއީ ޑަބަލް ޓެކްސޭޝަނަށް މަގުފަހިވާ ކަމެއް ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ އަދި ދުނިޔޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކުން؛ އިނގިރޭސިވިލާތާއި އަދި ޔޫ.އެސް ފަދަ ތަންތަނުގައި ވެސް ހަމަ
ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް ނަގަމުން އެ ގެންދަނީ. އެއީ ކުންފުނިތަކަކީ ވަކި ގާނޫނީ ޝަ ޚްޞެއް. ކުންފުނިތަކަކީ ވަކި
ޙައްޤުތަކަކާއި ޒިންމާތަކަކާ އޭގެ މައްޗަށް ލިބިގެންވާ، ވަކި ތަފާތު ގާނޫނީ ޝަޚްޞެއް. އަދި ފަރުދުންނަކީ ވަކި ތަފާތު
ގާނޫނީ ޝަޚްޞެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، ބީ.ޕީ.ޓީ ދައްކާތީއޭ ކިޔައި، ބިޒްނަސް ޕްރޮފިޓް ޓެކްސް
ކުންފުނިތަކުން ދައްކާތީއޭ ކިޔަ އި، އެ ކުންފުނިތަކުގެ ފަރާތުން އޭގެ ޝެއަރ ހ ލްޑަރުންނަށް ނޫނިއްޔާ އެ ކުންފުނިތައް
އޮޕަރޭޓުކުރައްވާ ފަރުދުންނަށް ލިބިދޭ އާމްދަނީން ޓެކްސް ނުނެގުމަކީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އިޖުތިމާޢީ ޢަދާލަތު
ޤާއިމުކުރުމުގެ މުޅި މަފްހޫމް އަޅުގަނޑުމެން ދުއްވާލުން. އަދި އިންކަމް ޓެކްސެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނެގުމުގެ މައިގަނޑު
ބޭނުމެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް ނުނަގާ ކަމަށް ވަންޏާ. އެއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ކިހިނެއްތ ވަނީ؟ މިހާރުވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޓެކްސް ދައްކަމުންދާ މަހުޖަނުންނާއި، ވިޔަފާރިވެރިންނާއި، ރިސ ޓު
އ ނަރުން މިހާރުވެސް އެބަ ދައްކަމުންދޭ 15% ބީ.ޕީ.ޓީ. އެހެންނަމަވެސް، އިންކަމް ޓެކްސް ވުޖޫދަށް އައުމަށްފަހު އެ
21

ބޭފުޅުން އޭގެއިތުރަށް، މިހާރު ދައްކަމުންދާ ޓެކްސްގެ އިތުރަށް ދައްކާނެ މާ ބޮޑު އެއްޗެއް އޮންނާނެ ކަމަކަށް
އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ، ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް ނުނަގާ ކަމަށް ވަންޏާ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤީ މާނައިގައި މި ބިލުގެ
މަފްހޫމާއި މި ބިލުގެ މަޤްޞަ ދު އަޅުގަނޑުމެން ޤާއިމުކުރަން ބޭނުންވާ ކަމަށް ވަންޏާ އަދި ރައްޔިތުންނަށް ޙަޤީޤީ
މާނައިގައި އިޖުތިމާޢީ ޢަދާލަތު ޤާއިމުކޮށްދޭން ބޭނުންވާ ކަމަށް ވަންޏާ ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް ނެގިގެންދާ ކަމަށް މި
ބިލުގައި އޮތުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަދި މި ބިލަކީ ކޮންމެހެންވެސް މި ރާއްޖޭގައި
އޮންނަންޖެހޭ، އަދި ގާނޫނަކަށްވެ، މީގެ މަންފާ ރައްޔިތުންނަ ށް ހާސިލުވެގެންދާނެ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި އޮތުމަކީ ވަރަށް
މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުދީދީއަށް.
ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ބިލު، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވީ އެއް ބިލު.
ނޫ އިޤްތިޞާދުގެ ދަށުން އާމްދަނީން ޓެކްސްނަގާނެ ވާހަކަތައް އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19ގެ ކެމްޕޭނުގައި ވަރަށް
ގަދައަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންކުރިން. އާދެ! މިހާރު ބިލުގައި ވާ ގޮތުން ނަމަ، ޓެކްސް ނެގޭ ތްރެޝްހ ލްޑުގެ ގޮތަށް
މިހިރީ 40 ހާސް ރުފިޔާ ކަމަށް. ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަމުންދިޔައީ ، އަޅުގަނޑުމެން ކެމްޕޭނުކުރައްވަމުން
ހުރިހާ ބޭފުޅުން ވެސް ދިޔައިރު ވިދާޅުވީ، 60 ހާހުން ޓެކްސް ނެގޭނެ ވާހަކަ. އެއީ 60 ހާހުން އަޅުގަނޑުމެން އޭރު
ދެއްކީ ގާތްގަނޑަކަށް 3 ލާރި ބައި އެހާވަރު ޓެކުހެއް ނެގިގެންދާނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ތްރެޝްހ ލްޑް ބަދަލުކުރެވި، 60 ހާހަށް ތްރެޝްހ ލްޑް ބޮޑުކުރެވިގެންދާނެ
ކަމަށް. އާދެ! ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މި ބިލުގައިވާ ގޮތުން،
ޑިވި ޑެންޑުން ޓެކްސްނެގޭ ގޮތަކަށް ނެތް. ނަމަވެސް، ހަމަ އަޅުގަނޑު ވެސް އެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާހަގަކުރެއްވި
ގޮތަށް، ވަރަށް ބޮޑަށް އެ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަށް ތާއީދުކުރަން. ޑިވިޑެންޑުން ދުނިޔޭގެ ގިނަ ޤައުމުތަކުގައި ޓެކްސް ނެގޭ.
އެގޮތުން ޔޫ.ކޭގައި ވެސް ޓެކްސް ނެގޭ. ޔޫ.އެސް.އޭގައި ވެސް ޓެކްސް ނެގޭ. ޔޫ.ކޭގައި ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް
ނަންގަވާއިރު، އެ ބޭފުޅުން ޑިވިޑެންޑަށް އެލަވަންސެއް ދެއްވާ. އެ ދެއްވާ އެލަވަންސަށްވުރެ އިތުރުވާ އަދަދުން އިންކަމް
ޓެކްސަށް ޓެކްސް ދައްކަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން ރާއްޖޭގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފުލް
ޓެކްސް ސިސްޓަމަކަށް ދާއިރު ، މުއްސަނދިންނާއި ފަގީރުންގެ ފަރަގު ކުޑަކުރުމުގެ ނިޔަތުގައި މިކަން ކުރާ ހިނދު،
22

ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް ނެގުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިންކަމް ޓެކްސް ނަގަން ފެއްޓުމުން،
އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގޭ ހިސާބުން ފެށިގެން ނުޙައްޤުން މުއްސަނދިވާމުއްސަނދި ވުން، މި ކަންތައްތައް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޓްރޭސްކުރެވި، ނެޓުގެ ތެރެއަށް މީތި ވަދެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. އަދި އޭގެ
ސަބަބުން ނުޙައްޤުން މުއްސަނދިވާ ފަރާތްތައް، އެ ފަރާތްތަކަށް އޮންނަ ފަހި ފުރުޞަތުތައް ބަންދުވެގެންދާނެ ކަމަށް
ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އާދެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ޓެކްސް ބިލު ފާސްވެ ނިމިގެންދިޔައިމާ ސަރުކާރާ ލިބޭ
އާމްދަނީއަށްވުރެ ބޮޑަށް މި ބިލުގެ މަޤްޞަދަކަށް ވެގެންދާނީ އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުން އިލިސިޓް އެންރިޗްމެންޓް؛
ނުޙައްޤުން މުއްސަނދިކަމާއި އަދި ފުލް ޓެކްސް ސިސްޓަމަކަށް މި ސިސްޓަމް ބައްޓަންކުރެވި، ލިބޭ އާމްދަނީއާއި
ވިޔަފާރީން ލިބޭ އާމްދަނީއާއި ، މި ހުރިހާ އެއްޗެއްހެން ޓެކްސްނެގޭނެ ނިޒާމަކަށް، ފުލް ނިޒާމަކަށް ވެގެންދިޔުން.
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ވެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤަށް.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޓެކްސް ނިޒާމެއް ތަޢާރަފުކުރާ ވާހަކަ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނުނީ ޖަޒީރާ
ރާއްޖެ މެނިފެސްޓ އިން. އެ މެނިފެސްޓ ގައި ބުނަނީ ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ތަޢާރަފުކުރެވެނީ ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ
އިތުރުކުރުމަށާއި ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ދިމާވެފައިވާ ދަތިތައް ޙައްލުކޮށް، ދައުލަތުގެ ފައިސާއިން ހިންގާ މަޝްރޫޢުތައް
އިތުރުކުރުމަށް ކަމަށް. ނަމަވެސް، މިހާރު އެ ނިޒާމު ވަނީ އެތައް ގޮތަކަށް ބަދަލުވަމުންގޮއްސަ ކަމަށް.
ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ ބޮޑު ތަކުލީފަކަށް ބަދަލު ވެފައި ކަމަށް. އެކަންކަން ފަހިކޮށްދޭނެ ކަމަށް ޖަޒީރާ ރާއްޖެ
މެނިފެސްޓ ގައި ބުނެފައި ވަނީ. އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމާ ބެހޭ ބިލެއް އެކަށައަޅަ އި، މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި
ކަމަށްޓަކައި އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް ބުނަމުން އައީ، ލިބޭ މީހާގެ އަތުން އެއްޗެއް ނަގައި ، ނުލިބޭ މީހާއަށް އޭތި ފ ރުކޮށްދޭނެ
ފަދަ ދައުލަތެކޭ ބިނާކުރަން ބޭނުންވަނީ. އެންމެ އާދައިގެ ނިކަމެތިމީހާއަށް ވެސް އަޅަ އިލާ ދައުލަތެކޭ ބިނާކުރަން
ބޭނުންވަނީ. އެކަމަށްޓަކައި ބޭނުންވާ ފައިސާ ހ ދާނެ ގޮތަކީ، ލިބޭ މީހާގެ އަތުން ހ ދާނީއޭ. ރާއްޖޭގައި އަލަށް
ތަޢާރަފުކުރެވިގެން މި ދަނީ އިންކަމް ޓެކްސް. ނޫންނަމަ، ލިބޭ އާމްދަނީގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ނަގާ ޓެކްސް.
ފާހަގަކުރައްވައިފި 40 ހާހުން މަތިން އާމްދަނީ ލިބޭ މީހުންގެ އަތުން ޓެކްސް ނަގާ ވާހަކަ މި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް،
23

އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން، އަދި އެޖެންޑާ 19ގަ އި ވެސް އަމާޒުހިފާފައި ހުރީ 60 ހާހުން މައްޗަށް، މަތިން ލިބޭ
އާމްދަނީން ޓެކްސްނަގާ ގޮތަށް. މީގައި އަޅުގަނޑު އެންމެ އުފާވާ ކަމަކީ، އެންމެ އާދައިގެ މީހުންގެ އަތުން؛ ނޫންނަމަ
ކުޑަ އާމްދަނީ ލިބޭ މީހުންގެ އަތުން ޓެކްސްގެ އެއްވެސް މިންވަރެއް ނުނެގޭ. ބައެއް ނޫސްތަކުގައި ރިޕ ޓުކޮށްފައި ހުރި
ގޮތުން އެބަހުރި އޮޅުންއަރާ ގޮތަށް. ކޮންމެ، ކިތަންމެ ކުޑަ އާމްދަނީއެއް ލިބުނަސް، ނޫނީ 40 ހާހާ ހިސާބަށް އާމްދަނީ
ލިބޭ މީހުންގެ އަތުން ޓެކްސް ނެގޭނޭ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އޮތް ގޮތުން ވެސް 40 ހާހުން މަތިން ލިބޭ އެއްޗަކުން
ޓެކްސް މި ނަގަނީ. އަޅުގަނޑު މީގަ އި ފާހަގަކުރަން ބޭނުންވަނީ، މިގޮތަށް އައު ޓެކްސެއް ތަޢާރަފުކުރެވިގެންދާއިރު
ރައްޔިތުންނަށް އެބަޖެހޭ ލުޔެއް އަންނަން. މުޅި ޖުމުލަ ރައްޔިތުންނަށް. އަޅުގަނޑުމެން ދެއްކި ވާހަކައެއް ، އަދި ޖަޒީރާ
ރާއްޖެ މެނިފެސްޓ ގައި ވެސް އެބައޮތް މުވާ ސަލާތީ ޚިދުމަތްތަކުން ނަގާ ޓެކްސް ކަނޑަ އި ލާ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑަށް އަދި ދަތުރުފަތުރުގެ ޚިދުމަތުން ނަގާ ޓެކްސް ވެސް ކަނޑަ އިލާ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަކަށް މި
ބިލަކުން އެކަން ފާހަގަވެގެނެއް ނުދޭ. އެހެންވީމާ، އުވައިލާ ޓެކްސްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ބޭނުން މުވާސަލާތީ
ޚިދުމަތްތަކުން ނަގާ ޓެކްސާއި އަދި ދަތުރުފަތުރުން ނަގާ ޓެކްސް ކުޑަކުރަން. ނޫންނަމަ އެ އުވާލަން. އެގޮތަށް އެކަން
ކޮށްފި ކަމަށް ވަނީ ނަމަ، އެއީ މުޅި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާ ފަސޭހައެއްގެ ގޮތުގައި ވާނެ. އެއީ އަދި އަޅުގަނޑުމެން
އެކަމަށް ޑިމާންޑުކޮށް ވާހަކަ ވެސް ދައްކާފައި އޮތް ކަމަކަށް ވާތީވެ. ދެން ޓެކްސްގެ ވާހަކަދައްކާއިރު ހަމަ މިހާރުވެސް
ކުދި ވިޔަފާރިވެރިން ދައްކާ ވާހަކައެއް، ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި ނަގަމުންދާ އަދަދުގެ ތެރެއަށް ނުލިބޭ ފައިސާ؛
މިސާލަކަށް، ބައެއް ފަރާތްތަކުން ފައިސާ ނުދައްކާ ހުންނަ ބިލުތަކަށް ވެސް އޭގެ ޓެކްސްގެ ހުންނަ ގޮތު ގައި ފައިސާ
މީރާއަށް ދައްކަންޖެހޭ ވާހަކަ. މިފަދަ ޓެކްސްގެ ނިޒާމުގައި ހުރި ދަތިއުނދަގޫ ކަންކަން ވެސް މި ބިލާ އެކީގަ އި
އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މި ބިލުގެ މަސައްކަތް ކޮމިޓީގައި ކުރަމުންދާއިރު ހަރުދަނާކުރަން، އަދި އިތުރަށް ރަނގަޅުކުރަން.
ރައްޔިތުންނަށް؛ ޖުމުލަ ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވާ ފަސޭހަވާނެ ގޮތަކަށް ބަ އްޓަންވެ ގެންދާން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމަށް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ
އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމުގެ ބިލަށް އަޅުގަނޑު އިޞްލާޙާއެކު މިކަން ކުރުމަށް ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން
24

ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ ފަޚުރުވެރި، އެންމެ ޝަރަފުވެރި، އެންމެ ބޮޑު ޕާޓީން ރައްޔިތުންނަށް ވަޢުދުވިން، ޓެކްސް
ނަގަން. އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންނަށް ދެންނެވިން، ޓެކްސްނެގުމަށް ޓަކައި 65 މެންބަރުން އިންތިޚާބުކޮށްދެއްވާފައި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވި. އަޅުގަނޑުމެން ވީ ވަޢުދަށް އަޅުގަނޑުމެން އިހުތިރާމްކު ރަންޖެހޭނެ. ރައްޔިތުންނަ ށް
އަޅުގަނޑުމެން ވީ ވަޢުދަށްޓަކައި ރައްޔިތުން އަހުދުވެ އަޅުގަނޑުމެން މި ތަނަށް ފޮނުވީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަތަރު
ލައްކަ އަށްޑިހަ ހާސް ރުފިޔާ އަހަރަކު ޖެހޭ މީހާ އަތުން ޓެކްސެއް ނުނެގޭ 0% ޓެކްސް ނުނަގާ. އެއަށްވުރެ އެއް
ރުފިޔާ އިތުރުވެއްޖެއްޔާ ނޫނީ އެއަށްވުރެ އެއް ހާސް ރުފިޔާ އިތުރުވެއްޖެއްޔާ އިތުރުވާ އެއްހާސް ރުފިޔާއިން މިހާރު މި
އޮތީ 8% ގެ ޓެކްސެއް ނަގާ ގޮތަށް. މުޅި ޖުމުލަ އަދަދުގެ ތެރެއަކުން ނޫން. ހަތަރު ލައްކަ އަށްޑިހަ ހާހަށްވުރެ
އިތުރުވެގެން، މަހެއްގެ މައްޗަށް ސާޅީސް އެއް ހާސް ރުފިޔާ ލިބޭ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެ އެއް ހާސް ރުފިޔާއިން 8% ގެ
ޓެކްސެއް ދައްކަންޖެހެނީ. މުޅި ޖުމުލަ އަދަދަކުންނެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އެ ބައި އަޅުގަނޑަށް ސާފު. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވީ އިންކަމް ޓެކްސް ނަގާނީ 65000 ރުފިޔާ މަހަކު އެންމެ މަދުވެގެން، އެ ހިސާބުންނޭ ފަށާނީ.
އެވަރު ލިބޭ މީހާގެ އަތުން އެއަށްވުރެ އިތުރުވާ އެއްޗަކުން 3.5% އޭ ނަގާނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ވަރަށް
ބޮޑަށް އެދެން ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގައި ދިރާސާކުރައްވައި، މިކަން ރައްޔިތުންނަށް ލުއިފަސޭހަވާނެ ގޮތަކަށް މިކަން
ކުރުމަށް. މަޤްޞަދެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ދަންނަވަމުންގެންދިޔައީ، ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަވާނީ
ވަށާޖެހޭ ޓެކްސް ގެ ނިޒާމަކަށް ބަދަލުވެގެންނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ޓެކްސް ނަގަންޖެހޭ. ޓެކްސް
ނަގާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ، ޤައުމުގެ ވިޔަފާރިތައް ފުނޑިގެންނުދާނެ ގޮތަކަށް. އަދި ވިޔަފާރިކުރާ
ފަރާތްތައް ދަރަނިވެރިވެ، ގެދޮ ރު ވިއްކާ ހިސާބަށް ދުއް ވާލުމެއް ނޫން ޓެކްސް ނެގުމަކީ. އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު ހަމަ
ބާރުލާފައި ދަންނަވަން، ޑިވިޑެންޑުން ޓެކްސް ނެގުމަކީ މިހާރަށް ކުރަންވާވަރުގެ ކަމެއް ނޫނޭ. އެއީ ގިނަ ފަހަރަށް
ޑިވިޑެންޑު ބޭނުންކުރެވިފައި ހުންނާނީ، އާއްމު ގޮތެއްގައި ޓެކްސްގެ ނިޒާމު މިހާރު މީރާއިން ހަމަޖެހިފައި އޮތްއިރުގައި
އެ ކުންފުންޏެއްގެ ވިޔަފާރީގެ ސްކޭލަށް ބަލާފައި މުސާ ރަ ކަނޑައެޅޭނީ. އެއަށްވުރެ ބޮޑު މުސާރަ ކުންފުނިން
ދެމުންގެންދިޔަ ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އެކައުންޓް ކުރެ ވެމުންދާނީ އޭގެ މީރާއަށް ގަބޫލުކުރާ އަދަދު. އެއީ މުސާރައި ގެ
ގޮތުގަ އި. ބާކީ ނެގޭ އެއްޗެއް އެ މީހެއްގެ ޑިވިޑެންޑު ގައި ޖެހެމުންދާނީ. އެހެންވީމާ، ބުކްސް އަންނައިރުގައި ، އޮޑިޓް
ހެދިގެން އަންނައިރުގައި އެ މީހަކަށް ޑިވިޑެން ޑުގެ ގޮތުގައި ޖަހާފައި އޮންނަ އެއްޗެއް ގެ އޮންނާނީ ބޮޑު ބައި އޭނަގެ
ދިރިއުޅުމަށް ޚަރަދުކުރެވިފަ. މަސް ނިންމައިލާފައި ނޫނީ އަހަރު ނިންމައިލާފައި އޭނައަ ށް އެއިން ޓެކްސް ދައްކަން
އަންގައިފިއްޔާ އޭނަ ޖެހެނީ އަނބިދަރިން ވިއްކަން. އޭނަ ޖެހޭނީ އޭނަގެ ގެ ވިއްކަން. އެހެންވީމާ، މި ހާލަތުގައި
ބީ.ޕީ.ޓީ؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔާ ޑިވިޑެންޑަ ކީ މިއީ ހަމަ ސީދާ ޓެކްސްޓް އެމައުންޓެއް. އެއީ ކުންފުނިން އެއަށް
ޓެކްސް ދައްކާފައި އެ މީހާއަށް ދޭ އެއްޗެއް. އެ މީހާ އެކަމަށްޓަކައި މަސައްކަތްކުރަނީ. އެހެންވީމާ އޭނަގެ ޑިވިޑެންޑް.
މިސާލަކަށް، މި ތަނުގައި، މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހު ގެ ކިތަންމެ ބޭފުޅުންނެއް ވަޑަ އިގަންނަވާނެ ރައްޓެހިންގެ
25

ރިސ ޓުތަކަށް ވެސް. އެކަމަކު ، އެ ރިސ ޓުތަކަކުން ކޮންމެހެންނެއް އޭނަގެ ކޮންމެ ދުވަހަކު އެއަކަށް ފައިސާއެއް
ނުދައްކާނެ. ކޮންމެވެސް ރައްޓެހި ރަހުމަތްތެރިއެއް އައިމާ، އެކޮމަޑޭޓްކޮށްލީމާ އޭނަގެ ޑިވިޑެ ންޑުގަ އި ޖަހާފައި ކަނޑާނީ.
އޭނަ އަތަށް ލާރި އެވަރަށް ނާރަނީސް ފޮތުގައި ހުއް ޓޭ ކިޔާފައި އޭނަ އަތުން ޑިވިޑެންޑަށް ޓެކްސް ނެގީމާ ދެން އޭނަ
ޖެހޭނީ ރިސ ޓް ހިއްސާ ދެންހުރި، އެކަން ނުކުރާ މީހާއަށް ވިއްކާލަން. އާޚިރުގައި އޭނަ ދާންޖެހޭނީ ހުސްއަތާ ގެއަށް.
އެހެންވީމާ، އަޅު ގަނޑުމެން ޓެކްސް ނިޒާމު ގެންނައިރުގައި ވެސް އަދި މިތާނގައި ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ވާހަކަދައްކަވާއިރުގައި ވެސް އެ ޑިވިޑެން ޑަކީ ޓެކްސް ޕެއިޑް އެމައުންޓެއް. އެހެންވީމާ، އަނެ އްކާ އެ މީހާއަށް ލިބޭއިރު
އެ މީހާ އެ ދިނީމާ، އެންމެ ފަހުން ރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރިތަކާ އެއްޗެހި ފުނޑިގެންގޮސް ބީ.ޕީ.ޓީ ދައްކާނެ މީހަކު ފުރަތަމަ
އުފެއްދޭނީ ޑި ވިޑެންޑާ އެއްޗެހި ދީގެން މި ކަންކަން ކޮށްގެން. އެހެންވީމާ، ތަޖުރިބާއާ އެކީގައި މި ވާހަކަ
ދައްކަންޖެހެނީ. މިއީ ވަރަށް ޒިންމާދާރުކަމާ އެކީގައި ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ކަންކަން ހިންގަން ހަވާލުވުމަކީ ވަރަށް
ޒިންމާދާރުވުން. އެއް ވެސް ފަރާތަކަށް ގެއްލުމެއް ނުވެ އަމާންކަމާ އެކީގައި، ސުލްޙަވެރިކަމާ އެކީގައި އަޅުގަނޑު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކަންކަން ވެގެންދާނެ ގޮތަކަށް ، ވަށާޖެހޭ ފުރިހަމަ ނިޒާމެއް މީގައި ގެނައުން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް އަދި ވެސް ހަމަ މަތީ ބޭންޑު ވެސް، ޕްރޮގްރެސިވް ޓެކްސަކަށް ވާތީ އަހަރަކު 1.2 މިލިއަން
ރުފިޔާއަށްވުރެ މައްޗަށް ލިބޭ ފަރާތްތަކުން 15% ގެ ޓެކްސް ވެސް އެއީ ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން
ދަށްކުރަންޖެހޭ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ ، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއް ޔާ. އަދިވެސް ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި
މިއަށް އެއްޗެއް ބުނަން އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިއަދުގެ ހެނދުނުގެ ވަގުތުގައި ރިޔާސަތުން އަންގާއެންގުމުގެ ތެރޭގައި
ނުހިމެނިވާ ނުކުތާއެއް އެބަވޭ. އެއީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ، މިއަދުގެ އެޖެންޑާ ވަރަށް ދިގު. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ
މަސައްކަތް، މައްސަލަތައް ވެސް ވަރަށް ގިނަ. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރަނީ ވ ޓަށް އަހާ ގަޑީގައި މަޖިލީހުގެ
ވަގުތު އިތުރުކުރުމަށް، 3:30 ވަންދެން މިއަދުގެ މަސައްކަތް ގެންދިއުމަށް ވ ޓަށް އެހުމަށް. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދަށް.
އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ވާހަކަދެއް ކެވު ން:
.` ޝުކުރި އްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިދިޔަ ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގެ
ކެމްޕޭނުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ޕާޓީއާއި އަދި ގުޅިފައިވާ ކ ލިޝަންގެ ރިޔާސީ ކެންޑިޑޭޓް އަދި މިހާރުގެ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް، 20 އޮގަސްޓް 2018 ގައި ބޭއްވި ޕްރެސް
26

ކޮންފަރެންސެއްގައި އިޢުލާންކުރެއްވި ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރެއްގައި އިންކަމް ޓެކްސް ތަޢާރަފުކުރައްވާނެ ކަމަށް. އެ
ޕްރެސް ކޮންފަރެންސްގައި މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ވިދާޅުވީ، އިންކަމް ޓެކްސް
ނެގޭނީ ވަކިވަރެއްގެ ފުދުންތެރިކަން ހުރި ފަރާތްތަކުގެ އަތުން ކަމަށް. އަދި އެކަން ކުރުމަށް ގާނޫނެއް ފާސްކުރައްވާނެ
ކަމަށް. އަޅުގަނޑު ޝުކުރު ދަންނަވަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އަދި މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް މި ބިލު މި
މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީ ތީ. މި ބިލު ހުށަހެޅުމުގެ ބޭނުމަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ؛ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އާމްދަނީން
ޓެކްސްނެގުމުގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަކުރުމަށާއި، ދިވެހީންގެ މެދުގައިވާ މުއްސަނދިކަމާއި ލިބޭ އާމްދަނީގެ ފަރަގު
ކުޑަކުރުމަށާއި، އަދި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ދިވެހި ސަރުކާރުން އެކުލަވައިލާ ސިޔާސަތު ބަޔާންކުރުމަށް
ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ބިލެއްގެ ގޮތުގައި. މީގެއިތުރުން، މި ނިޒާމު ފުރިހަމަކޮށް ހަރުދަނާ ގޮތެއްގައި ހިންގައިފި ނަމަ،
މިއީ ފަރުދުންނާއި ވިޔަފާރިތައް ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށާއި އެ ފަރާތްތަކުން ހިންގާ މާލީ ކުށްތަކާއި ޖަރީމާތައް ހ ދައި،
ހުއްޓުވުމަށް އެޅޭ މުހިންމު ފިޔަވަޅަކަށް ވާނެ ކަމަށް ވެސް ސަރުކާރުން ގަބޫލުކުރޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޒަމާނީ ޓެކުހުގެ
ނިޒާމެއް އެކުލަވައިލެވުނީ 2011 ވަނަ އަހަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ވެރިކަމުގައި. އެ އަހަރު ވިޔަފާރީގެ ފައިދާއިން
ޓެކްސްނެގުން ނުވަތަ ބިޒްނަސް ޕްރޮފިޓް ޓެކްސް އަދި މުދަލާއި ޚިދުމަތުގެ އަގުން ޓެކްސްނެގުން (ޖީ.އެސް.ޓީ)
ތަޢާރަފުކޮށް، ޓެކްސްނެގުމާއި އެހެނިހެން އިދާރީ ކަންކަން ބެލެހެއްޓުމަށް މިނިވަން މުސްތަޤިއްލު އިދާރާއެއް؛
މ ލްޑިވްސް އިންލެންޑް ރެވެނިއު އޮތ ރިޓީ (މީރާ) ޤާއިމުކުރެވުނު. ނަމަވެސް ، މި ނިޒާމު ފުރިހަމަކުރުމަށް ބޭނުންވާ
ފަރުދުންގެ އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމަށް ހުށަހެޅުނު ބިލު މީގެ ކުރިން ވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްނުވެފަ.
އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލު ހުށަހަޅާ ސަބަބަކީ، ވަށާޖެހޭ ޓެކްސްގެ ނިޒާމެއް ރާއްޖޭގައި ތަޢާރަފުކުރުން. އާމްދަނީ ން
ޓެކްސްނެގުމުގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަނުވެ އޮތުމުގެ ސަބަބުން، ޚާއްޞަކޮށް ފަރުދުންނަށް ބީ.ޕީ.ޓީ ހިންގުމަށް ވަރަށް ބޮޑެތި
ގޮންޖެހުންތައް ދިމާވޭ. މިގޮތުން ވިޔަފާރިތަކެކޭ އެއްގޮތަށް ފަރުދުންގެ ވެސް ހުރިހާ އާމްދަނީއެއް ހިމެނުމުން، ޓެކްސްގެ
ނިޒާމު ހިންގުމުން ވަށާޖެހޭ ނިޒާމަކަށްވެ، ޓެކްސްނެގުމުގައި ހަމަހަމަކަން ޤާއިމުކުރެވޭނެ މި ބިލުގެ ސަބަބުން.
މިހާތަނަށް ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ފަރުދުންގެ ބައެއް އާމްދަނީން، ޚާއްޞަކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންވެސްޓުކޮށްގެން ލިބޭ
ޑިވި ޑެންޑް، އިންޓްރެސްޓް، އަދި އިންވެސްޓްމަންޓް ވިއްކާލައިގެން ލިބޭ އާމްދަނީން ވިތްހ ލްޑިންގ ޓެކްސް ނުނަގާ މަދު
ޤައުމުގެ ތެރެއިން އެއް ޤައުމު. މިހެންވުމުގެ ސަބަބުން، ވިޔަފާރީގެ އާމްދަނީން ނެގޭ ޓެކުހުގެ އަދަދު ކުޑަކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިންގާ ވިޔަފާރިތަކަށް ލިބިގެންދޭ. މީގެއިތުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭ ގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރުދުންގެ
އުޖޫރައިންނާއި އެހެނިހެން އާމްދަނީ ހ ދާ ފަރާތްތަކަށް، ޚާއްޞަކޮށް ފައިދާ ބޮޑު ޓުއަރިޒަމްގެ ސިނާޢަތުގައި
މަސައްކަތްކުރާ ބޭރުގެ ފަރުދުންނަށް ދިވެހިރާއްޖެ ވަނީ ޓެކްސް ހެވަން ނުވަތަ ޓެކްސް ދައްކަންނުޖެހޭ ތަނެއްގެ
ގޮތުގައި. މިހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ޓެކްސް ނެގުމުގެ ފުރުޞަތު ގެއްލި، ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ފުޅާކުރުމަށް ލިބޭ
އެންމެ މުހިންމު އެއް ވަސީލަތުގެ ބޭނުން ފުރިހަމަ ގޮތުގައި މިހާތަނަށް ވަނީ ނުހިފި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާމްދަނީން
27

ޓެކްސްނެގުމުގެ މަޤްޞަދަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމު ގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަކުރުމަށާއި، އަދި ދިވެހީންގެ
މެދުގައިވާ އާމްދަނީގެ ފަރަ ގު ކުޑަކުރުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މާތްވެގެންވާ އިސްލާމްދީންގައި، ކީރިތި
ޤުރުއާނުގައި ވެސް އަންގަވާ، މުއްސަނދިން، ތަނަވަސްކަމުގެ އަހުލުވެރީންގެ އަތުގައި ތަނަވަސްކަމުން މަހުރޫމުވެފައިވާ
މީހުންގެ ޙައްޤު އެކުލެވިގެންވާ ކަމަށް. ޙަޤީޤަތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރި ގުދުރަތީ ވަސީލަތްތަކުގެ ފައިދާ މަދު ބަޔަކު
ނަގައިގެން ވަރަށް ބޮޑެތި މަހުޖަނުންނަށް ވެފައިވާއިރުގައި އަޅު ގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އާމްދަނީ ބެހިގެންގޮސް
ދިރިއުޅުމުގެ ކަންކަން ބައްޓަންވެފައި އޮންނަނީ ހަމަހަމަކޮށެއް ނޫން. ޙަޤީޤަތުގައި މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވުމުގެ ސަބަބުން
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އެ ހަމަހަމަކަން މާ ބޮޑަށް ޤާއިމުކުރެވޭނޭ. ހަމަ އެގޮތަށް މި ބިލުގެ އެއް މަޤްޞަދު، ދައުލަތުގެ
އާމްދަނީ އިތުރުކުރުން. އަދި އެއަށްވުރެ ވެސް ބޮޑު މަޤްޞަދެއް އެއީ އާމްދަނީއަށް ޖަވާބުދާރީކުރުވުމާއި، މާލީ ކުށްތަކާއި
ނަހަމަ ގޮތުގައި މުއްސަނދިވު ން ހުއްޓުވުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުނިޔޭގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި އިންކަމް ޓެކްސް
ނަގާ ރޭޓުތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ހުށަހަޅަނީ ނިސްބަތުން ވަރަށް ދަށް ރޭޓެއް. އެގޮތުން ފަރުދުންގެ މަތީ
އާމްދަނީން ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ 15%. މަތީ އާމްދަނީން. އަދި ކ ޕްރޭޓް ޓެކްސްގެ ރޭޓު ވެސް 15%
ކަމަށް. އަވައްޓެރި ލަންކާގައި ފަރުދުންގެ މަތީ ރޭޓަކީ % 24 ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތީ. އަދި ކ ޕްރޭޓް ޓެކްސް
ރޭޓަކީ 28% ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތީ. އިންޑިއާ ގައި ފަރުދުންގެ މަތީ ރޭޓަކީ 30% ކަމަށް، އަދި ކ ޕްރޭޓް ޓެކްސް
ރޭޓަކީ 35% ކަމަށް؛ މޮރިޝަސްގައި ފަރުދުންގެ މަތީ ރޭޓަކީ 15% ކަމަށް، އަދި ކ ޕްރޭޓް ޓެކްސް ރޭޓަކީ 15%
ކަމަށް. ސިންގަޕޫރު ގައި 22%، އަދި ކ ޕްރޭޓް ޓެކުހުގެ ގޮތުގައި 17% ހުށަހަޅާފައިވޭ. އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން،
ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބްރެކެޓުތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19ގައި ވަޢުދުވީ އަދަދުތަކާ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް
ތަފާތުތަކެއް އެބަހުރިކަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ އުފަލާއެކު ދަންނަވާލަން. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމެންޓްރީ
ގްރޫޕާއި އަދި ސަރުކާރުގެ މި މަސައްކަތް ކުރައްވާ ބޭފުޅުންނާ އެކީގައި ކުރެވުނު މަޝްވަރާތަކުގައި މިއަދަދުތައް އަދި
ބަދަލުވެގެންދިއުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތް ވާހަކަ ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން، މި ބިލު ބަލައިގެނެ، ކޮމިޓީގައި
ދިރާސާކުރައް ވާ މަރުޙަލާގައި މިކަންކަމަށް ރަނގަޅު ޙާއްލެއް ލިބި، އަވަހަށް މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވެގެން،
ފާސްވެގެންދާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ސަލީމަށް.
އޭދަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
28

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ ބިލަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރަން. އަދި
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރަށް ވެސް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑުމެން އާމްދަނީން ޓެކްސްނަގަން ބަލައިލާ އިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ، މިހާރު ނެގޭ ޓެކްސްތައް ނެގެމުން މި ދަނީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތ ؟ މިސާލަކަށް،
އަޅުގަނޑުމެން ކުދި އަދި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި ކަސްޓަމް ޑިއުޓީ؛ ކަސްޓަމް ޑިއުޓީއަށް
ބަލައިލާއިރު ގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދޮންނަ މެޝިނަކުން އެބަނަގާ 20%. އެއަރކަންޑިޝަނަކުން އެބަނަގާ 25%.
ކުޑަކުދިންގެ ނެޕީން އެބަނަގާ 25%. މި ކޮންމެ އެއްޗަކީ ވެސް އެޔާ ނުލައި މިހާރު ނޫ ޅެވޭ ކަހަލަ އެއްޗެހި. ދެން
އަނެއްކާ ޕްރޮފިޓް ޓެކްސް އެބަދޭ. އަނެއްކާ ޖީ.އެސް.ޓީ އެބަނަގާ. އަނެއްކާ މިހާރު މި ދަނީ އިންކަމް ޓެކްސްއާ
ދިމާއަށް. އެހެންވީމާ، މިހާ ގިނަ ޓެކްސްތަކެއް ނެގެމުންދާއިރުގައި ، ޙަޤީޤަތުގައި ދައުލަތަށް ލިބޭ ހުރިހާ މައިގަނޑު
އާމްދަނީއެއް ލިބިގެންދަނީ ވެސް ހަމަ ވިޔަފާރިވެރިންގެ އަތުން. ވިޔަފާރިތައް އިނދަޖެހޭ ގޮތަށް އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން
މަސައްކަތްކުރާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. ދެން އަނެއްކާ ހަމަ ކުލިތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި، ހަމަ
ސަރުކާރުތަންތަން ކުއްޔަށް ހަމަ ދޭއިރުގައި ވެސް އިޢުލާނުކޮށްގެން ވަރަށް މަތީ ކުލިތަކަށް؛ ފަސްދޮޅަސް ރުފިޔާއަށް
އަކަފޫޓެއް، އަށްޑިހަ ރުފިޔާއަށް އަކަފޫޓެއް ، ހަތްދިހަ ރުފިޔާއަށް، ފަންސާސް ރުފިޔާއަށް، ސާޅީސް ރުފިޔާއަށް
އަކަފޫޓެއް ؛ އެހެންގޮސް އެހާ މަތީ އަގަކުން. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ކުލި ކުޑަކުރާ ވާހަކަ ވެސް ދައްކާ. މި ހުރިހާ
ބުރައެއް ހަމަ އައިސް ޖެހެނީ ވިޔަފާރިވެރިންނަށް. ދެން ވިޔަފާރިވެރިން ޓެކްސް މިހާރުވެސް ދަނީ ދައްކަމުން. އަދި
އިންކަމް ޓެކްސް ވެސް ދައްކާނެ. އަދި ޑިވިޑެން ޑުން ވެސް އަދި ލާރި ދައްކަން ތައްޔާރަށް ތިބޭނީ. އެހެންނަމަވެސް،
ދުނިޔޭގައި މި ހުރިހާ ޓެކްސްތަކެއް ނަގާ ތަންތަނުން ނަގާއިރުގައި، ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ވެސް ފަހިވާނެ ގޮތްތަކަކަށް
ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްދެއްވާ. އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގައި މިހާތަނަށް ފެނިގެންދަނީ އަންނަ ހަމަ އެއްވެސް
ސަރުކާރަކުން ވިޔަފާރިވެރިންނަށް މާ ބޮޑެތި ލުއިތަކެއް ނުދޭ. އެ މީހުން ކުރާ ބުރަ މަސައްކަތުން ދައުލަތަށް
ދައްކަންޖެހޭ އެއްޗެހިތައް ދައްކައިގެން ދައުލަތް ހިންގޭނެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެއްސިގެން އަންނަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން
ބަލައިލާއިރުގައި، އިސްލާމްދީނުގައި ޒަކާތަށް ދީފައި އޮންނަ އަހަމިއްޔަތުކަން؛ މިއީ އިސްލާމްދީނުގެ ރުކުނެއް
ވަރުގަދަ. 2.5% ހަމަ ނި ޞާބު ހަމަވާ ކޮންމެ މީހެއްގެ އަތުން އެބަ ނަގަންޖެހޭ. މިޔާ ބެހޭ ގާނޫނެއް ހަމަ
އެއްގޮތަކަށް ވެސް އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން މިތަނަށް ގެންނާކަށް ނުއުޅޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ގެނައުމުން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ނިކަމެތިންނަށް؛ ނިކަމެތިން ތިބޭނެތީ އިސްލާމްދީނުގައި މިހާ ބޮޑު އަހަމިއްޔަތުކަމެއް މިކަމަށް ދީފަ އި
މި އޮތީ. މުއްސަނދިން އަތުންނާއި، އަދި ނިޞާބު ހަމަވާ މީހުން އަތުން އެ ފައިސާތައް ހ ދުމަށްޓަކައި. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒްގެ ދުވަސް ވަރުގައި ޒަކާތް ނަގަންވާ ގޮތަށް ނެގުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވީ، ޒަކާތުގެ
ފައިސާ ޙަޤީޤަތުގައި ބޭނުންކުރާނެ މީހަކު ނެތް ދަރަޖައަށް ތަން މުއްސަނދިވެގެންދިޔައީ. ތަނަވަސްވެގެންދިޔައީ.
ދަނޑުވެރިޔާ ކައިރީގައި ޒަކާތުން ލާރި ބޭނުންކުރާށޭ ބުނީމަ އޭނަ ބުނަނީ، ތިމަންނަ ބޭނުމެއް ނޫނޭ. އެހެން
29

މަސައްކަތެއް ކުރާ މީހާ ކައިރީގައި ބުނީމަ ބުނަނީ ތިމަންނަ ބޭނުމެއް ނޫނޭ. ޒަކާތުގެ ފައިސާގައި ނުޖެހޭ ހިސާބަށް
ތަނަވަސްވެގެންދިޔައީ. ޙަޤީޤީ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިތ ؟ ބަރާބަރަށް ޒަކާތް ނެގެމުންދިޔުމުގެ ނަތީޖާއަކީ އެންމެންނަށް
ހަމަހަމަކަން ލިބި، އެންމެންނަށް ތަނަވަސްކަން ލިބިގެންގޮސް އެ ފައިސާގެ ބޭނުން ހިފާނެ މީހަކު ނެތިގެންދިއުން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އިސްލާމްދީނުގައި މިހިރީ ވަރަށް ބޮޑަށް މިކަންކަމަށް ބާރުއަޅައި، އަދި
މުއްސަނދިންގެ އަތުން އަދި ޒަކާތުގެ އިތުރުން، ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އެ ވިދާޅުވި ގޮތަށް ، ހަމަ
ތަނަވަސްކަމުގެ އަހުލުވެރިންގެ އަތުގައި ހުރި ފައިސާއަކީ ހަމަ ނިކަމެތީންގެ ޙައްޤެއް އޭގައި އެކުލެވިގެންވާ ބައެއް. އެއީ
ހަމަ ކޮންމެ މީހަކު ވެސް އެހީއަށް އެދި ނިކަމެތިން އައިމާ އެހީތެރިވާންޖެހޭނެ. އެހާ ބޮޑަށް ބާރުއަޅާފައި ހުރި ކަންތައް.
ޞަދަޤާތްކުރުން، މީހުންނަށް އެހީތެރިވުން، މިއި އޮންނަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. އެހެންވީމާ، މި މަގަށް ޤައުމު
ހިނގައްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާ ބޮޑެތި ޓެކްސްތަކެއް ނުނަގާ ވެސް މި ޤައުމު ހިންގުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދާނެ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ވިޔަފާރިތަކަށް ވެސް ދަތިނުވާ ގޮތަށް އަދި ވިޔަފާރިތައް ވެސް ކުރިއަރާނެ
ނިޒާމެއް ސަރުކާރުން ޤާއިމުކޮށްދޭ ގޮތަށް މި ޓެކްސްތަކާ އެއްޗެހި ނަގަމުންގެންދާށޭ. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ދިއްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
اله
ޢަބްދު ވަޙީދަށް.
اله
ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުނިޔޭގެ ކަންހިނގާ ގޮތް، ކޮންމެ ކަމަކާ ދިމާވާއިރަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަ ދެއްކޭ. އެހެންނަމަވެސް، އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގޭ ވާހަކަ އަންނައިރުގައި ދުނިޔޭގެ ކަން ހިނގާ ގޮތާ އެއްގޮތަށް
ކަންކުރާކަށެއް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމެއް ނުވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ދުނިޔޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި މި ކަންތައް ކުރާތާ އެތައް
ދުވަހެއް ވެއްޖެ. މިހާރު މި ނިޒާމު ފުހަމަ ގޮތުގައި ހިނގައިގަނެ ، އެ ނިޒާމަށް ފަރިތަވެ ، އެތައް ކަންތައްތަކެއް އެބަ
ހިނގާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަނދިރި ދައުލަތެއްގެ ގޮތުގައި ޤައުމުތައް ހިނގަން ދިމާވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް ސަބަބަކީ،
ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ނުހިނގާތީ. ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަވެފައި ނ ންނާތީ . މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި ހުށަހެޅިގެންދާ އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ބިލާ އެކުގައި މި ދެންނެވި ކަންކަން ޤައުމުތަކުގައި ހިނގުން ނެތިގެން
ހިނގައިދާނެ. މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދަނީ، ލިބޭ އެއްޗެއް ލިބެނީ ކޮންތާކުން ކަމެއް ވެސް، ލިބެނީ
ކިހާވަރެއް ކަމެއް ވެސް ހ ދޭނެ ގޮތެއް ނ ވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ނުބައްދަލު މުއްސަނދިކަމެއްގައި އުޅޭ ތަނާއި،
އުޅެމުންދާ ތަން އަބަދުވެސް މި ފެންނަނީ. އޭގެ ސަބަބުން ޤައުމުގައި އެތައް ކަމެއް އެބަ ހިނގާ. މާފިޔާ ސްޓޭޓެއްގެ
30

ގޮތުގައި ޤައުމުތައް ހިނގަމުން މި ދަނީ. އެ ކަންކަން ނިމޭނީ މިދެންނެވި ގޮތަށް ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަވެގެން.
ޖީ.އެސް.ޓީއާއި ބީ.ޕީ.ޓީ ނެގެމުންދިޔައިރުގައި، ނެގެން ފެށުމާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭރުގެ ސަރުކާރުން
މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔައީ އިންކަމް ޓެކްސް ވެސް ނެގުމަށް. އެއީ ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ހިނގައިގަތުމަށް
ބޭނުންވާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މިއަދު ދައުލަތުން ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ގިނަ ހޭދަތައް އެބަކުރޭ.
އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން އެބަ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ފ ރުކޮށްދޭ. މި ކަންކަމަށް ދައުލަތަށް އާމްދަނީ އެބަ ބޭނުންވޭ.
އެހެންވީމާ، އެ ކަންކަން ހަމަޖެހިގެންދާނީ ރަނގަޅު ޓެކްސްގެ ނިޒާމަކުން އެ އާމްދަނީ ދައުލަތަށް ވެސް ލިބިގެން.
ހަމައެއާއެކުގައި ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތައް މި އޮތް ގޮތުން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރަށް ވަރަށް ބޮޑު ޚަރަދެއް ދައުލަތުން އެބަ
ކުރަންޖެހޭ. އެކަމަށް ބައިވަރު ފައިސާ އެބަ ބޭނުންވޭ. ރައްޔިތުން ބޭނުންވޭ، އަވަސްކަމާ އެކުގައި ޚިދުމަތްތައް ލިބި، އެ
ކަންކަން ކުރިއަރައިގެން ދާން. ތަރައްޤީވާން. ތަރައްޤީކުރެވޭނީ މި ދެންނެވި ގޮތަށް ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ރަނގަޅު
ގޮތުގައި ހ ދިގެން. އަދި ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބޭނެ ވަސީލަތްތައް ޤާއިމުކުރެވިގެން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި ހުރި
ރަނގަޅު ރިސ ސްތައް ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވިގެން މެނުވީ، ޤައުމުގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރެވޭކަށެއް ނެތް.
ހަމައެކަނި އާމްދަނީއަކަށެއް ނޫން، އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ ރަނގަޅު ޤައުމެއްގެ ގޮތުގަ އި މި ޤައުމު
ކުރިއަރައިގެންދާން ވެސް. އެހެންވީމާ، ޓެކްސްގެ ނިޒާމާ އެކުގައި ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ޤައުމު ކުރިއަރައިގެންދާނެ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ފަހި މާޙައުލެއް މި ޤައުމުގައި އެބަ އޮންނަންޖެހޭ. މިއަދު ވިޔަފާރުވެރިން ކުރާ
މަސައްކަތް އަޅު ގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން އެބަޖެހޭ. ސަރުކާރަށް އެކަނި ރައްޔިތުންނަށް ވަޒީފާއެއް ވެސް، އަދި
އެހެނިހެން ކަންކަން ވެސް ކޮށްދެވޭކަށެއް ނ ންނާނެ. ހަމަ އެއާއެކުގައި ވިޔަފާރިތައް ފުޅާވެ ކުރިއަރައިގެންދިއުމާއެކު
ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް އުފެދި، ޤައުމު، ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި މި ހިނގައިގަންނީ. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރަށް ދެވެންހުރި
ހުރިހާ ލުޔެއް ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ވެސް އެބަ ދޭންޖެހޭ. ޓެކްސް ނެގުމުގެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ކުރާއިރު ، މި
ޤައުމުގައި ނެތް ހަމެޖެހޭ ރެކ ޑެއް ޤާއިމުކުރެވިފައެއް. ކަންކަމަށް ބޭނުންވާ ފުރިހަމަ މަޢުލޫމާތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މި
ޓެކްސްތައް ނެގި، މި ކަންކަން ހަމައަކަށް އެޅުނީމާ ދައުލަތަށް ރަނގަޅަށް އެނގިގެންދާނެ، ކޮންކޮން ޓެކްސްތަކެއްތ ،
ކޮންކޮން ކަންކަމެއްތ ކުރަންވީ، މިއަދު ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ވެސް އަދި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކަށް ވެސް
ލުއިފަސޭހަކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު މި ޤައުމުގައި މުއްސަނދިންނާއި ފަގީރުންގެ ފަރަގު
އިންތިހާއަށް ބޮޑު. މި ކަންކަމަށް ނިމުމެއް ގެނެވޭނީ ރަނގަޅު ޓެ ކްސްގެ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން. މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ
ޓެކްސްގެ ބިލުގައި 110 ޕޭޖު މީގައި ހިމެނޭ. އެހެން ވީމާ، މި ޓެކްސްގެ ނިޒާމު ވަރަށް ރަނގަޅަށް މި އޮތީ
ދިރާސާކުރެވި، ފުރިހަމަ ރަނގަޅު ބިލެއް ހުށަހެޅިފަ. އެހެންނަމަވެސް، މި ބިލުގައި އަ ޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19 ގައި
ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް ފ ރުކޮށްދިން ބްރެކެޓުތަކާ ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ފަރަގުތަކެއް އެބަހުރި. 60000 ރުފިޔާއާ ހަމައަށް
އާމްދަނީ ލިބޭ އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ އަތުން ޓެކްސް ނުނެގުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަނީ ނިންމާފަ. އެހެންވީމާ، މީގައި
31

40000 ރުފިޔާއިން މައްޗަށް ޓެކްސްކުރެވޭ ގޮތަށް އޮތް އޮތުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އެ ކަމަށް
ފުރިހަމައަށް ވާހަކަދެކެވި، ރަނގަޅަށް އެކަން ހަމަޖެހިގެންދާނެ ކަމަށް. އެއީ ރައްޔިތުންނާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެން
ވަޢުދުވީ ގޮތަށް މި ބިލު ފާސްވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ ގޮތް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިލްޔާސް ލަބީބަށް.
ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމުގެ ބިލެއް މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް، 19 ވަނަ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުނުކަމީ އަޅުގަނޑުމެން 2010 ވަނަ އަހަރު، 2011 ވަނަ އަހަރު ފާސްކުރި ޓެކްސްގެ
ނިޒާމަށް، އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރުން އޭރު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މުޙައްމަދު ނަޝީދު ފެއްޓެވި މަސައްކަތް ފުރިހަމަކުރުމަށް
ލިބުނު ފުރުޞަތެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އެއީ އާމްދަނީން ޓެކްސް ނެގުމުގެ ބިލެއް މި މަޖިލީހަށް
ހުށަހެޅުނުއިރު، މި ބިލު ބަލާއިރު މީގެ އެންމެ މުހިންމު ބަޔަކީ، ޓެކްސް ނިޒާމު ފުރިހަމަކުރުމަށް ބޭނުންވާ ބައި. މީގެ
ކުރިން ރާއްޖޭގައި ޤާ އިމުވެފައި އޮތް ބައެއް ނޫން އެއީ. ފަރުދުންގެ އާމްދަނީ ޓެކްސްނެގުމުގެ ބައެއް މީގެތެރޭގައި
ހިމެނިފައިވާކަން. މިހާރު މި ބިލުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ، ރާއްޖޭގެ މުޅި ޓެކްސްގެ ނިޒާމު
ފުރިހަމަވާނެ މަންޒަރު މި ބިލާއެކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޔަ ޤީންކުރެވޭނެ. ހަމަ މިއާއެކީ މި ބިލުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ޓެކްސް ނިޒާމު ފުރިހަމަވެގެންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަށަވަރުވެގެން އެބަދޭ، އަޅުގަނޑުމެން ކަށަވަރުކުރަން އެބަޖެހޭ،
އަދި މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވެގެންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ޔަޤީންކުރަން އެބަޖެހޭ، ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭރު މީހުން،
ވިޔަފާރިވެރިން، އަދި ފައިސާ ހުރި މީހުން؛ އެ މީހުންގެ ފައިސާ ދިވެހިރާއްޖެއަށް ގެނެވޭނެ ގޮތަކަށް މަގުފަހިވާން
އެބަޖެހޭ މި ބިލުން. އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނެ ރާއްޖޭގައި އިންވެސްޓުކުރަން ތިބި މީހުންނަށް މިއީ އިންވެސްޓު ކުރަން
ފަސޭހަ ޤައުމަކަށް ވާން. އެހެންވީމާ، މި ބިލުގެ ތެރެއިން އެ މަޤްޞަދު އަޅުގަނޑުމެން ހާސިލުވާންޖެހޭނެ. ހަމައެއާއެކީ
މި ބިލަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ހަމަހަމަކަން ޤާއިމުކުރުމަށް މަ ސައްކަތްކުރެވިފައިވާވަރު. އެއީ
ގިނައިން އާމްދަނީ ލިބޭ މީހުންގެ އަތުން އެއްޗެއް ނަގާފައި، މަދުން ލިބޭ މީހުންނަށް ދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތް ދިނުމަށް، އެ
ފައިސާ ބޭނުންކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް ދައުލަތުގެ ތެރޭގައި ޤާ އިމުވެފައިވާކަން. އެހެންކަމުން، މިއީ ރަނގަޅު ބިލެއްގެ ގޮތުގަ އި
އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލަށް ޖުމުލަކޮށް ބަލާއިރު، މި ބިލުގައި އެބައޮތް ކޮންބައެއްގެ
އަތުންކަން ޓެކްސްކުރެވެނީ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި ދިރިއުޅޭ މީހުންގެ ތެރެއިން، ނޫނީ ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭރުގެ މީހުންގެ
32

ތެރެއިން ކޮންބައެއް ގެ އަތުންކަން ޓެކްސްކުރެވެނީ. އެއީ މި ބިލަށް ބަލާއިރު އެއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަޒަންވެރިވެފައިވާ
މީހުންގެ އަތުން އެބަ ޓެކްސް ކުރެވޭ މީގައި ބުނާ ބްރެކެޓެއްގެ ތެރެއިން އާމްދަނީ އިތުރު ވާ ކަމަށް ވަންޏާ. އަދި އެ
މީހަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަޒަންވެރިވެފައިވީ ކަމުގައި ވިޔަސް، ދިވެހިރާއްޖެއިން ވިޔަސް އަދި ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭރުން
ވިޔަސް ، އާމްދަނީ ލިބޭ މީހެއް ކަމުގައި ވަންޏާ އެބަ ޓެކްސްކުރެވޭ. ހަމައެއާއެކީ، ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭރުގައި ދިރިއުޅޭ
މީހެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، އޭނައަށް ލިބޭ އާމްދަނީއަކީ ދިވެހިރާއްޖެއިން އުފެއްދޭ އާމްދަނީއެ އް ކަމުގައި ވަންޏާ އޭނަ އެބަ
ޓެކްސްކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، އެއީ ރަނގަޅު ބައެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ހަމައެއާއެކީ އެބަ އޮތް ޓެކްސްގެ
ގޮތުގައި އޭނަ ޓެކްސްގެ ރެސިޑެންޓަކަށް ވަނީ ކިހިނެއްކަން. މި ގާނޫނުގައި ބުނާ ގޮތުން 183 ދުވަހު އަހަރެއްގެ
މައްޗަށް އޭނަ ރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭކަމު ގައި ވަންޏާ އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަޒަންވެރިވެފައިވާ މީހެއްގެ ގޮތުގައި މި
ގާނޫނުން އެބަ ބަލައިގަނެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބިލަށް އަޅުގަނޑުމެން
ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙެއް މިއީ، ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭރުގައި ވިޔަފާރިކުރާ މީހުން، ވިޔަފާރިވެރިން، ފައިސާވެރިން،
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެ މީހުންގެ އިސްވެސްޓްމަންޓުތައް އިތުރުކުރުމަށް މަގުފަހިވެގެންދާނީ ކިހިނެއްތ . އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި އަދަދު ކުޑަކުރެވިދާނެ. އޭރުން އެ މީހުންނަށް ރާއްޖެއަށް އައި ސް ރާއްޖޭގައި ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވިގެންދާނެ. އެއިން، އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ މީހުންނަށް ދޭންޖެހޭ ޓެކްސްގެ
އެގް ޒެމްޝަންސްތައް ދެވި، ރާއްޖޭގައި އެ މީހުންގެ އަތުން ޓެކްސްކޮށްގެން ރާއްޖޭގެ އާމްދަނީއަށް ވަންނަ ފައިސާ،
ދައުލަތަށް ވަންނަ ފައިސާ މަދުވެދާނެ ޑައިރެކްޓްކޮށް. އެހެންނަމަވެސް، ނުސީދާ ގޮތުން އެ މީހުން ރާއްޖޭގައި
އިންވެސްޓްކޮށް، އެ ފައިސާ ރާއްޖޭގައި ބަހައްޓާ ކަމުގައި ވަންޏާ ރާއްޖެއިން އެއިން ލިބޭ އެހެން ގޮތްގޮތުން ލިބޭ
އާމްދަނީ ދައުލަތަށް ވެސް އިތުރުވާނެ. އިކޮނޮމީގެ ތެރޭ ގައި އެނބުރޭ ފައިސާ ވެސް އިތުރުވާނެ. އެހެންވީމާ، އެއީ
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބިލަށް ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙެއް. މި ބިލަށް ދެން ބަލާއިރު، މިހާރުވެސް ބިޒްނަސް ޕްރޮފިޓް
ޓެކްސްގެ ގާނޫނުގައި އެބަ ބުނޭ އިމާރާތްތަކުގެ ކުލިން ބީ.ޕީ.ޓީ ދައްކަންޖެހޭ ވާހަކަ. ފަސް ލައްކައަށްވުރެ މައްޗަށް
އާމްދަނީ ލިބޭ ބަޔަށް، އިތުރުވާ ކޮންމެ ރުފިޔާއަކުން 15% ދައްކަންޖެހޭނެ ކަމަށް. މި ބިލުން މިހާރު މި ވަނީ މާލޭގެ
އިމާރާތްތަކުން، ނޫނީ ރާއްޖޭގެ އިމާރާތްތަކުން ލިބޭ ކުއްޔަކީ އާމްދަނީއެއްގެ ގޮތުގައި، އެއީ ވިޔަފާރިއެއް ނޫން. އަދި
އޭގެތެރެއިން، ކުލިން ލިބޭ އެއްޗަކުން 20% ކަނޑާފައި ، ފަސް ލައްކައަށްވުރެ އިތުރުވާ ބައިން، އޭނަގެ އެ ބްރެކެޓަށް
ފިޓުވާވަރަކުން ޓެކްސް ކުރެވޭ ގޮތަށް މިހާރު އޮތުމަކީ ރަނގަޅު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެއީ
އިމާރާތްކުރާ މީހުންނަށް އަދި ގޭގެ ވެރިފަރާތަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް. އަދި އޭނަ ލ ނެއް ނަގައިގެން
އިމާރާތްކޮށްފައި އޮތް ކަމުގައި ވަންޏާ އެ ލ ނުގެ އިންޓްރެސްޓެއްގެ ގޮތުގައި ވެސް؛ އިންޓްރެސްޓް ފައިސާ ވެސް އެ އީ
ޑިޑަކްޓަބަލެ އްގެ ގޮތުގައި އެބަ އިނދޭ. އަދި މިހާރު ރާއްޖެއިން ޓެކްސް ކުރާއިރު ، ރާއްޖެއިން ބޭރުން ނަގާ ލ ނުތަކުގެ
އިންޓްރެސްޓެއް އުންޏެއް ނުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން، ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭރުގެ ބޭންކަކުން ނަގާފައި
33

އޮތް ލ ނެއް ކަމުގައި ވަންޏާ އެއީ އެ ޤައުމެއްގެ ސެންޓްރަލް ބޭންކުގައި ރެޖިސްޓަރވެފައި އޮތް ބޭންކެއް ވެއްޖެއްޔާ ،
އެ ބޭންކަކުން ނަގާ ލ ނުގެ އިންޓްރެސްޓް ވެލިއު ލ ނުން ޑިޑަކްޓްކުރެވެންޖެހޭނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި
ބިލުގައި ޓެކްސް ބްރެކެޓްތަކަށް ބަލާއިރު، އެޖެންޑާ 19 ގައި އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހެޅީ 60 ހާސް ރުފިޔާއަށްވުރެ މަތީން
އާމްދަނީ ލިބޭ މީހުންގެ ތެރެއިންނޭ ޓެކްސް ކުރަން ފަށާނީ. އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރުން މިހާރު ހުށަހަޅާފައިވަނީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރަށް.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާޢީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރައްޔިތުންގެ އަތުން ކޮންމެ ނަމެއް ކިޔާފައި، ކޮންމެ ގޮތަކަށް ފައިސާ ހ ދިޔަސް،
އެއީ ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ނަގަނީ ޓެކްސްތަކުގެ ނަމުގައި. އެ ފައިސާއަކީ ރައްޔިތުން ދިވެހި ދައުލަތަށް
ރާއްޖެ ތަރައްޤީކޮށް، ކުރިއަރުވަންދޭ ފައިސާ. އެހެންވީމާ، ދައުލަތުން އެ ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ އެބަޖެހޭ ރައްކާތެރި
ގޮތެއްގައި ހިމާޔަތްކޮށްދޭން. އަދި އޭގެން ރާއްޖެއަށް ރަނގަޅު ބަދަލުތަކެއް ގެނެވެން. އެއީ އަސްލު ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤު.
ދެން އެ ފައިސާއިން ހަވާ އަރުވައި ، ނާޗަރަންގީ ކުޅެ، މި ކަހަލަ ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑުމެން މީގެކުރިން
ކުރަމުންގެންދިޔައީ. ރަނގަޅު ؛ އެންމެ ފުރަތަމަ އެމް.ޑީ.ޕީ ސަރުކާރެއްގައި އަ ޅުގަނޑުމެން ޓެކްސް ތަޢާރަފުކުރީ.
އޭރުގައި ގޮވަމުންގެންދިޔަ ، އެއީ ދައްކަންޖެހޭ އެއްޗެއް ނޫނޭ. އެކަމަކު މިއަދު ފައިސާއިން މިދިޔަ ފަސް އަހަރު ހަމަ
ނާޗަރަންގީކުޅެ، ހުރިހާ ކަމެއް ކުރީ. އެކަމަކު ދެން އޭގެފަހުން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އިންޓްރޮޑިއުސް ކުރަން މި ފަށަނީ
އިންކަމް ޓެކްސް. ދެން މިޔަކީ ނެގޭނެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ޓެކްސް. ކޮންމެ ނަމެއް ކިޔާފައި މި ޓެކްސް ނެގިކަމުގައި
ވިޔަސް ، މިކަމަކީ ހަމަ ރައްޔިތުންގެ އަތުން ނެގޭ ފައިސާ. ދެން ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މި
ތަނުގައި ވާހަކަދެއްކި ވަރަށް ގިނަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންބަރުން ވެސް އެބަ ފާހަގަކުރޭ ، އިންކަމް ޓެކްސް ނަގާއިރު،
ސާޅީހުން ފަސްދޮޅަހަށް މަތިކޮށްލަން އެބަޖެހެއޭ. އަޅުގަނޑުމެން އިންކަމް ޓެ ކްސް ތަޢާރަފުކޮށްފައި، އޭތި ނަގަންވެގެން
މި އުޅެނީ ވަކި ގިންތިއެއްގެ އަތުން. ނިކަމެތިމީހާގެ އަތަކުން ނޫން. ރާއްޖޭގައި ތިބި މުއްސަނދި، މަހުޖަނުންގެ އަތުން
އަޅުގަނޑުމެން މި ފައިސާ ނަގަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ވެސް ދެކޭގޮތުގައި ސާޅީހުން ފަސްދޮޅަހަށް މީތި
ބަދަލުކުރަން އެބަޖެހޭ. ދެން އަނެއް ކަމަކީ، މި ތަނުގައި ބައެއް މެންބަރުން ވާހަކަ ދެއްކެވިއިރުގައި ވެސް ހަމަ
ފާހަގަކުރެއްވި ބައެއް ކޮމްޕްލިކޭޓެޑް ކަންތައްތަކެއް އެބައުޅޭ . ޑިވެންޑެން ޑް؛ ޑިވިޑެން ޑުން އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި،
ރަނގަޅު، ހަމަ ޑިވިޑެންޑުން ހަމަ ނެގެންޖެހޭ. އެއީ ޑަބަލް ޓެކްސްއަކަށް ވެސް ނުވޭ. ދެން އެކަމަކު މި މައުޟޫޢަކީ
ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތަކެއް ދެކެވިދާނެ މައުޟޫޢެއް. ދެން އަ ޅުގަނޑު އެދެނީ އިތުރަށް ކޮމިޓީގެ އިޞްލާޙުގައި މިކަމަށް
34

އަލިއަޅުވަ އިލައި، އަދި ޓެކްނިކަލް ބޭފުޅުންގެ ވެސް އެހީތެރިކަން ހ އްދަވައިގެން މީގައި ގޮތެއް ނިންމެވުން. ހަމަ މި
ބީދައިން، ދެން އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތު ގައި ޓެކްސް ނެގިގެން ގޮސް، އެންމެ ފަހުން ރައްޔިތުންގެ ހަމަ ބައިތުލްމާލަށް،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބައިތުލްމާލަށް މި ޓެކްސް ވަދެގެން މި ދަނީ. ވީމާ، އަޅުގަނޑު އު އްމީދަކީ، މި ޓެކްސްއާ އެއްކޮށް ވެސް
އަނެއްކާ ރާއްޖެއަށް ކުރިއެރުމާއި ފާގަތި ދުވަސްތަކެއް އައިސް، ހަމަ ރާއްޖޭ ގައި މިހާރު ކުރިން ހިނގަމުންދާ ބޮޑެތި
ފައިސާގެ ޖަރީމާތަކަށް ރަނގަޅު ގޮތަށް ހުއްޓުމެއް އައިސް، ވަށާޖެހޭ ރަނގަޅު ޓެކްސް ނިޒާމެއް ރާއްޖޭގައި އޮތުން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ވެސް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލަށް އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމުގެ
ބިލަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރަން. އަދި އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދަށް ވެސް މި ބިލު ހުށަހެޅުއްވީތީ
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދަށް.
މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ ބިލު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަނިކުފާނުގެ ވެރިކަމުގައި
އޭރުގަ އި ޓެކްސް ގެ ނިޒާމެއް، ހަރުދަނާ ނިޒާމެއް ތަޢާރަފުކުރަން ވަނީ މަސައްކަތްކޮށްފަ. އެހެންނަމަވެސް، އޭރު
އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑާލި އިމްޕ ޓް ޑިއުޓީ އަނެއްކާވެސް ނަގަން ފެށީ ދެން އައި ވެރިކަމުގައި. ނެޕީންނާއި އެހެންގޮސް
ހުރިހާ އެއްޗަ ކުން، ޖެހުނު އެއްޗަކުން ޔާމީންގެ ވެރިކަމުގައި އަނެއްކާ ވެސް އިމްޕ ޓް ޑިއުޓީ ބޮޑުކޮށް، އެކި ދިމަދިމާލުން
ޓެކްސް ނަގަން ފެށީ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތް ކުރަނީ އަނެއްކާވެސް ހަރުދަނާ ޓެކްސްގެ
ނިޒާމެއްގެ ތެރެއަށް ގެންދިއުމަށް. އޭގެތެރެއިން މިއާ އި ގުޅިގެން، އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމާ ގުޅިގެން އުވޭ ޓެކްސްތަކެއް
ވެސް އެބަހުރި. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔައީ ފާއިތުވެދިޔަ ވެރިކަމުގައި ، އެކިއެކި ނަންނަމުގައި އެކިއެކި
ޓެކްސް ތަޢާރަފުކޮށްގެންދިޔަ ތަން. އަދި އޭގެތެރޭގައި ބްރ ކަރު ޓެކްސް ވައްތަރުގެ ޓެކްސް ނަގާ. މީހަކު ގެއެއް
ވިއްކާލީމަ އެ ގެއިން ވެސް ޓެކްސްނަގަނީ. އާއްމު ރައްޔިތަކު، ނިކަމެއްޗަކު ގެއެއް ވިއްކާލީމާ، އަދި ގެ ވިއްކާލަނީ
ދަރަނިވެރިވެގެން. ވިއްކާލީމަ އޭގެން ވެސް 15% ސަރުކާރަށް އެބަ ދައްކަންޖެހޭ. އެކަމަކު ރިސ ޓެއް ވިއްކާލީމަ
ދައްކާކަށްނުޖެހޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރިސ ޓުތަކަކީ އެއީ ރިއަލްސްޓޭޓް ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ހިންގާ، މިހާރު ގަނެ ވިއްކާ
މުދަލަކަށްވެފައި އޮތް ކަމެއް. ހަމައެކަނި އެކޮމޮޑޭޝަނެއް ނޫން ވިއްކަނީ. ދޭތެރެއަކުން ރިސ ޓެއް ހަދައިގެން،
ދޭތެރެއަކުން ރިސ ޓެއް ވިއްކާލަނީ. އެހެންނަމަވެސް، ނިކަމެތި ފަގީރެއް، އޭނަ ގެ ވިއްކާލަނީ ، ބޭންކުން ވިއްކާލީމަ އެބަ
ޓެކްސްނަގާ. އެ މި ބައިން އުނިވޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލޭންޑް ސޭލްސް ޓެކްސް މި ފަހަރު އިންކަމް ޓެކްސް ނަގަން
35

ފެށުމާއެކު އުނިވާނެ. އާދެ! އޭގެއިތުރުން ޑިވިޑެންޑް ޓެކްސް ؛ މާފުކުރައްވާތި! ރެމިޓެންސް ޓެކްސްގެ ގޮތު ގައި ވެސް
މިހާރު އެބަނަގާ ސިސްޓަމުގެ ތެރެއިން. މި ނަގާ ޓެކްސްތަކުގެ ސަބބުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވިޔަފާރިކުރަން މިހާރު ވަނީ
އުނދަގޫވެފަ. އެހެންނަމަވެސް ، މިއާ ގުޅިގެން އުވައިލެވޭ ޓެކްސް؛ ބިޒްނަސް ޕްރޮފިޓް ޓެކްސް ވެސް އުވިގެން އެބަދޭ.
އެހެންގޮސް އު ވައިލެ ވޭ ޓެކްސްތައް، އަދި އޭގެ އިތުރުން ޒަކާތް ދައްކާ އަދަދަށް ބިނާކޮށް ވެސް އުނިވެގެން އެބަދޭ.
އެހެންގޮސް ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް އިންކަމް ޓެކްސް ތެރެއިން އެބަ ލުއިފަސޭހަތަކެއް އެބަ ލިބިގެންދޭ. ލުއި
ފަސޭހަތަކެއް ލިބިގެން ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދުގައި ވިޔަފާރިކުރަން ފަސޭހައެއް ނުވާނެ. ކުރީގައި
އަޅުގަނޑުމެން ޓެކްސް ބިލުތައް އައި އިރު ވަރަށް ތަރުތީބު ކޮށް އައީ. އެހެންނަމަވެސް، ވެރިކަން ދޭތެރެދޭތެރެއިން
ބަދަލުވުމާ ގުޅިގެން އެގޮތްމިގޮތްވެފައި މި އޮތީ. މަނިކުފާނުގެ ވެރިކަމުގައި 1.5 ބިލި އަން ރުފިޔާގެ އިމްޕ ޓު ޑިއުޓީ ވަނީ
ކަނޑައިލާފަ. އެ ކަނޑާލި އަދަދު އަނެއްކާވެސް ޖެހިގެން އައި ވެރިކަމުން ނަގަން ފެށީ. ތަފާތު އެތައް އުނދަގޫތަކެއް
ކުރި. މީރާއަށް؛ އަޅުގަނޑު ތަކުރާރުކޮށް ބައެއް ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ ވިޔަފާރިވެރިންނޭ ޓެކްސް ދައްކަނީ.
ވިޔަފާރިވެރިން ނޫނޭ. ރައްޔިތުން އަތުން ހުރިހާ ފައިސާއެއް މި ނަގަނީ. ރައްޔިތުން އަތުން ފިހާރައަށް ގޮސް
ޖީ.އެސް.ޓީ ހަވާލުކުރަނީ. ރާއްޖެ އަންނަ ފަތުރުވެރިޔާ އަތުން ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ އަޅުގަނޑުމެން މި ނަގަނީ. ދެން
ރިސ ޓެއް؛ ރާއްޖޭގައި ވަރުވާއަށް ދޫކޮށްފައި އޮއްވާ، ފަޅުރަށެއް ކުއްޔަށް ދޫކޮށްލާފައި އެ ފަޅުރަށުން ނަގާނެ ނޫންތ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވިޔަފާރިވެރިންގެ އަތަކުން ނުނަގާ. ރާއްޖޭގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ރަނގަޅު ދިމާލަކަށް.
އިޤްތިޞާދީ ރަނގަޅު ދިމާލަކަށް މި ދަނީ. މިނިމަން ވޭޖް ބިލާއި މިއާ އަދި އިންކަމް ޓެކްސް ބިލާ، ހުރިހާ ބިލުތައް
ތަޢާރުފުވީމާ، އިއްޒަތްތެރި ރަ އީސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިޒާމާކާ ދިމާއަށް ދެވެނީ. އިޤްތިޞާދީ ރަނގަޅު އިކޮނޮމީއަކާ
ދިމާއަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދަތުރުކުރެވޭނީ. އިއްޔެ ވެސް އޭގެ ކުރީ ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔައީ
ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ވިޔަފާރިކުރަން އުނދަގޫ ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި . އެއީ މި ސަބަބުތަކާ ހެދި. އެހެންނަމަވެސް، އިންކަމް
ޓެކްސް ބިލު ތަޢާރުފުވުމާ ގުޅިގެން، އުވޭ ޓެކްސްތަކުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވިޔަފާރިކުރަން ފަސޭހަވާނީ.
ތަފާތު އެކިއެކި ނަންނަމުގައި ނަގަމުންދާ ޓެކްސްތަކަށް ލުއިފަސޭހަކަން އަންނާނެ. އަދި އިންކަމް ޓެކްސް މި ނެގެނީ
ސިސްޓަމެއްގެ ތެރެއިން. މެކްރ އިކޮނޮމީގެ ތެރެއިން މިހާރު ނެގެން ފަށަނީ. ކުރީގައި މީހަކު ކުޑަކުޑަ ކަމެއް
ކޮށްލިޔަސް އޭގެތެރެއިން އެބަ ނެގޭ. މީހަކު ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ފައިސާ ފޮނުވިޔަސް އެބަ ނެގޭ. އަދި އެއީ ހަމަ ދިވެހި
ރައްޔިތުން އަތުން ނެގޭ ފައިސާ. އަދި ބިދޭސީން ލައްވާ މަސައްކަތްކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް އެ ފައިސާ ވެސް ދައްކަނީ
ދިވެއްސެއް. އެހެންވެ ސިސްޓަމުގެ ތެރޭގައި ފައިސާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އޮތީ، މީގެ ސަބަބުން
ލުއިފަސޭހަކަން ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނޭ. ރާއްޖޭގެ އި ޤްތިޞާދަށް ދުޅަހެޔޮކަމެއް ލިބިގެންދާނޭ. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
36

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި މެދުކަނޑާލަނީ އިންޓ ލްގެ ވަގުތަށް.
}ހުސްވަގުތުކޮޅު: 10:28 އިން 11:02 އަށް{
)ރިޔާސަތުގައި އިންނެ ވީ؛ މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް އީވާ ޢަބްދުاله{
8. ނުނި މި ހުރި މަސައްކަތް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް މި ފަށަނީ ނުނިމި ހުރި މަސައްކަތުން. ފުރަތަމަ ކުރިއަށް ގެންދާނީ ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ގާ ނޫނު ނަންބަރު 7/12010
(ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ގާނޫނު) އިޞްލާޙުކުރުމުގެ ބިލުގެ ބަހުސްގެ ބާކީ.
އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ ތެރެއިން ވެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤް.
ވެލިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ޝަފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލާމަރުކަޒީ ބިލަށް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާ އިޞްލާޙަކީ، ބިލުގެ 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރުން. ކައުންސިލުތަކަށް ސަރުކާ ރުންދޭ އާއްމު ހިލޭ އެހީގެ ފައިސާ. -79 (ހ)- ރަށު
ކައުސިލުތަކާއި، ސިޓީ ކައުންސިލުތަކާއި، އަތޮޅު ކައުންސިލުތަކުގެ އޮފީސްތައް ހިންގުމަށާއި، ކައުންސިލުތަކުން ދޭ
ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށާއި، ކައުންސިލުތަކުން ތަރައްޤީއަށް ހިންގާ މަޝްރޫޢުތަކަށް ޚަރަދުކުރުމަށް، މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކޮށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްއިން ކަނޑައަޅާ ފިސްކަލް ފ މިއުލާ އެއް
ބޭނުންކޮށްގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކައުންސިލަކަށް ބެހިގެންދާ ގޮތަށް އަންނަނިވި ގޮތުގެ މަތީން ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި
ދައުލަތުން ކައުންސިލުތަކަށް ފައިސާ ދޫކުރަންވާނެއެވެ. އަދި އޭގެއިތުރުން، ބިލުގެ 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ އެއްވަނަ
ނަންބަރު އުނިކޮށްފައި، ބިލުގެ 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރުން. 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)- މި
މާއްދާގެ 1ގެ ދެވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފައިސާ ކޮންމެ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރާތާ ގިނަވެގެން 30
ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުކުރަންވާނޭ. މި ފައިސާ ކައުންސިލުތަކަށް ދޫކުރަންވާނީ އެއްވެސް ގާނޫނެއްގެ
ދަށުން ދައުލަތަށް ދައްކަންޖެހޭ އެއްވެސް ޓެކުހެއް ވާނަމަ، އެ ޓެކުހަކަށް ވާ ފައިސާ އުނިކުރުމަށްފަހުގައޭ. ބިލުގެ
79ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރުން. މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ ގިނަވެގެން 30 ދުވަހުގެ
37

ތެރޭގައި މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފިސްކަލް ފ މިއުލާ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްއިން ކަނޑައަޅައި،
ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ގެ ޒެޓުގައި އާއްމުކޮށް ޝާއިޢުކުރަންވާނޭ. ބިލުގެ 79 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އަންނަނިވި ގޮތަށް
ބަދަލުކުރުން. މި މާއްދާގެ ދަށުން ކައުންސިލުތަކަށް ދޫކުރާ ފައިސާ ދައުލަތުގެ މާލީ ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކާ އެއްގޮތްވާ
ގޮތުގެ މަތީން ކައުނސިލުން ކަނޑައަޅާ ކޮންމެ ކަމަކަށް ބޭނުންކުރުމުގެ ފުރިހަމަ މިނިވަންކަން ކައުންސިލުތަކަށް
ލިބިގެންވެ އޭ. މީގެއިތުރުން ބިލުގެ 67 ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުން. 67 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)-
ކައުންސިލުތަކުން އެކުލަވަ އިލާ މުނިސިޕަލް ގަވާއިދުތައް ތަންފީޒުކުރިމަކީ ފުލުހުންގެ ޤައުމީ އިދާރާތަކުން
ފ ރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ ޚިދު މަތެކޭ. (ށ)- ކައުންސިލުތަކުން އެކުލަވަ އިލާ މުނިސިޕަލް ގަވާއިދުތައް ތަންފީޒުކުރެވޭކަން ހ މް
މިނިސްޓްރީން ކަށަވަރުކުރަންވާނޭ. ގާނޫނުގެ 67 ވަނަ މާއްދާގެ ފަހަތަށް އަންނަނިވި މާއްދާ އިތުރުކުރުން. (ހ)-
ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހައްޔަރު ކުރެވޭ މީހަކު ބަންދުކުރަންވާނީ އެ މީހަކު ދިރިއުޅޭ ރަށެއްގައި ނުވަތަ އެ ރަށަކާ އެންމެ
ކައިރި ރަށެއްގައި ޤާ އިމުކުރެވިފައިވާ ކަސްޓ ޑިއަލް ޖަލެއްގައި . ނުވަތަ ރިމާންޑް ޖަލެއްގަ އޭ. (ށ)- ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި
ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހުން އެމީހަކު ދިރިއުޅޭ ރަށުގައި ނުވަތަ އެ ރަށާ އެންމެ ކައިރި ރަށެއްގަ އި ބަންދުކުރަންވާނީ ، ގާނޫނު
ނަންބަރު 14/2013 (ޖަލުތަކާއި ޕެރ ލްގެ ގާނޫނު)ގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީ ން މިނިސްޓަރު ކަނޑައަޅާ
ތަންތަނުގައޭ. އަދި މިގޮތުން ކަނޑައަޅާ ތަންތަނަކީ، ގާނޫނު ނަންބަރު 14/2013 (ޖަލުތަކާއި ޕެރ ލްގެ ގާނޫނު)އާއި އެ
ގާނޫނުގެ ދަށުން ހެދިފައިވާ އެންމެހައި ގަވާއިދުތަކުގައި ބުނާ މިންގަނޑަށް ފެތޭ ތަންތަން ކަމުގައިވާންވާނޭ. ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ މަޑަވެލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން ފިރުޝާނަށް. އެއީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކޮމިޓީއަށް އެބަ ވަޑައިގަންނަވަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ފިރުޝާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ވެލިދޫ ދާއިރާ ގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ހުށަހެޅުއްވި އިސްލާޙުތަކަށް
އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަން. ދެން މުޅި ޖުމުލަކޮށް ބިލަށް ބަލައިލާއިރު، މުޅި ބިލުގައި މި ހުރީ އަޅުގަނޑުމެން ވަޢުދުވެގެން
އައި ލާމަރުކަޒީ ރާއްޖެއަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވޭނެ މަގު. އެހެންނަމަވެސް ، އަޅުގަނޑުގެ އިޞްލާޙުތަކެއް ވެސް
އެބަހުރި. އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް . މި ބިލުން އެންމެ ބޮޑަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެއް ކަމަކީ ، އަންހެނުންނަށް
ފުރުޞަތު ފަހިވާކަން. އަންހެނުންނަށް މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން، ގާނޫނު ފާސްވެގެން އައިސް، މި ބިލުގެ ތެރެއިން
ފުރުޞަތު ފަހިވެގެންދިއުމަކީ ރަށްރަށުގައި އޮތް އިޖުތިމާޢީ ރޫހާއި ރަށް ކުރިއެރުވުމުގެ ރޫ ހު އިތުރަށް ފުޅާވެގެންދާނެ
38

ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާ އިޞްލާޙުތައް؛ ބިލުގެ 56 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަންނަނިވި
ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުން. މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ކައުންސިލުތަކަށް ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާ ކައުންސިލުތަކާ
ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން ގިނަވެގެން 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ ފައިސާގެ ޖުމުލަ އަދަދުގެ 5% އަންހެނުންގެ
ތަރައްޤީއަށް މަސައްކަތް ކުރާ ކޮމިޓީގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި އެ ކޮމިޓީ އާ ހަވާލުކުރަންވާނޭ. މިގޮތުން
ދޫކުރެވޭ ފައިސާ މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރުމުގެ ގޮތުން އެ ކޮމިޓީން ކަނޑައަޅާ
މަޝްރޫޢުތަކަށް ހޭދަކުރުމުގެ ބާރު އެ ކޮމިޓީއަށް ލިބިގެންވާނޭ. ބިލުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރު
އުނިކުރުން. 3 ވަނަ އިޞް ލާޙަކީ، ބިލުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރު އަންނަނިވި ގޮތަށް
އިޞްލާޙުކުރުން. 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ -3 ސިޓީ ކައުންސިލަރުންގެ ތެރެއިން އެ މީހުން އިންތިޚާބުކުރާ 2
ކައުންސިލަރަކަށް ނިސްބަތްވާ 2 މެންބަރުން. ބިލުގެ 65 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރުން. ޤައުމީ
އިދާރާތަކުން ދޭ ޚިދުމަތްތައް ކޮންމެ އިދާރީ ދާއިރާއަކުން ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖައްސާނީ އެ ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށް
ކަނޑައަޅާ ރަށުގެ ނުވަތަ ސިޓީގެ ނުވަތަ އަތޮޅުގެ ކައުންސިލާއެކު ވެވޭ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން، ކައުންސިލުގެ ރުހުމާ
އެކު ގައޭ. ޤައުމީ އިދާރާތަކުން އެއްވެސް ރަށެއްގަ އި އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ޚިދުމަތެއް ދޭނީ އެ ޚިދުމަތް ދިނުމުގެ ހުއްދަ
ހ ދުމަށް އެ ރަށެއްގެ ކައުންސިލަށް ހުށަހަޅައި، ކައުންސިލުން ރައްޔިތުންގެ މަޝްވަރާއާއެކު އެ ޚިދުމަތް ދިނުމުގެ
ހުއްދަ ދިނުމަށް ފާސްކުރުމުންނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބިލުގެ 70 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)، (ނ) އަދި (ބ) އަންނަނިވި
ގޮތަށް ބަދަލުކުރުމަށް ހުށަހަ ޅާ އިޞްލާޙު. 70 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)- ގާނޫނު ނަންބަރު 18/2014 (ވިޔަފާރި
ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ގާނޫނު(ގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ވަކި ގޮތަކަށް ބަޔާން ކޮށްފައި އޮތް ނަމަ ވެސް، މި މާއްދާގެ)ހ(ގެ
ބޭނުމަށްޓަކައި ކައުންސިލުތަކުން ވިޔަފާރިކުރުމަށްޓަކައި ލ ކަލް އޮތ ރިޓީ ކުންފުނި އުފައްދަ އި ހިންގިދާނޭ. އެ މާއްދާގެ
(ނ)- މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ ކުންފުނި އެންމެ ހިއްސާދާރެއްގެ މައްޗަށް ވަކި ކައުންސިލަކުން ނުވަތަ ގިނަ
ކައުންސިލުތަކެ އް އެކުވެގެން ގިނަ ހިއްސާދާރުންގެ މައޗަށް އެކުލެވޭ ގޮތަށް ވެސް އުފެއްދިދާނޭ. އެ މާއްދާގެ (ބ)-
ބޭންކިންގެ ޚިދުމަތަށް ޚިދުމަތް ދިނުމާއި، ކަނޑުދަތުރުކުރާ އުޅަނދުތަކަށް ޚިދުމަތް ދިނުމާއި، ވައިގެ ބަނދަރު ހިންގުން
ހިމެނޭ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނުތައް ހުއްދަކުރާ ކޮންމެ ވިޔަފާރިއެއް ވެސް ކައުންސިލަށް ހިންގިދާނޭ. ހަމަ އެ
މާއްދާގެ (ޅ)- ކައުންސިލުން ދޭން ކަނޑައަޅާ އެއްވެސް ޚިދުމަތަކާ ގުޅިގެން އިމިގްރޭޝަންގެ ޚިދުމަތެއް ނުވަތަ
ކަސްޓަމްސްގެ ޚިދުމަތެއް ނުވަތަ އެނޫންވެސް ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކުން ދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތެއް ލިބޭނެ އިންތިޒާމު
ހަމަޖެއްސުމަށް ކައުންސިލުން އެދިއްޖެ ނަމަ، އެ ޚިދުމަތެއް ލިބޭނެ އިންތިޒާމު ދައުލަތުގެ އެ ޚިދުމަތެއް ދޭ އިދާރާއިން
ހަމަޖައްސަންވާނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ވަގުތުކޮޅެއް އިތުރުކޮށްދެއްވުން އެދެން. ބިލުގެ 70 ވަނަ
މާއްދާގެ ފަހަތަށް އަންނަނިވި މާއްދާތައް އިތުރުކުރަން އަޅުގަ ނޑު ހުށަހަޅަން. -71 (ހ)- ރަށު ތަރައްޤީގެ ޕްލޭންގައިވާ
މަޤްޞަދެއް ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި އެހެން ފަރާތްތަކާއެކު ކައުންސިލަށް ވިޔަފާރިއެއްގައި ބައިވެރިވެ، ކުންފުނި ނުވަތަ
39

ޕާޓްނަރޝިޕް އުފެއްދިދާނޭ. (ށ)- މި ގާނޫނުގެ 70 ވަނަ މާއްދާއާއި މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން އޮތް ނަމަވެސް،
ކައުންސިލަކުން ދިނުމަށް މި ގާނޫނުން ލާޒިމުކުރާ ޚިދުމަތެއް ދިނުމަށް ނުވަތަ ރަށުގެ ތަރައްއްޤީގެ ޕްލޭނުގަ އިވާ
މަޤްޞަދެއް ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި މެނުވީ ކައުންސިލަކަށް އެއްވެސް ފަރާތަކާއެކު ވިޔަފާރިއެއްގައި ބައިވެރިވެ ، އެއްވެސް
ވިޔަފާރިއެއް ކޮށްގެންނުވާނޭ. (ނ)- ރަށެއް ގެ އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތްކުރެއްވުމަށްޓަކައި ކައުންސިލަކުން ދިނުން މި
ގާނޫނުން ދިނުން ލާޒިމުކުރާ ޚިދުމަތް ދިނުމަށްޓަކައި އަމިއްލަ ފަރާތަކާއެކު ހިންގޭނެ ވިޔަފާރިއެއްގެ ކައުންސިލުގެ
ހިއްސާ 20% އަށްވުރެ އިތުރުވެގެންނުވާނޭ. (ރ)- ކައުންސިލުން ޚަރަދުކޮށްގެން އެ ރަށެއްގައި ޤާއިމުކުރަންޖެހޭ
އަސާސީ ޚިދުމަތްތައް ދޭންވާނީ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން އެ ޚިދުމަތެއް
ދޭނެ ފަރާތެއް ހ ދުމަށް އާއްމުކޮށް އިޢުލާންކޮށްގެން ޢައްޔަން ކުރެވޭ ފަރުދަކު ނުވަތަ ކުންފުންޏެއް ނުވަތަ ވިޔަފާރިއެއް
މެދުވެރިކޮށްގެންނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އިޞްލާޙުތަކާ އެއްކޮށް އަ ޅުގަނޑު އެދެނީ ލާމަރުކަޒީ މަގަށް ރާއްޖެ
ދިއުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ގާނޫނު ފާސްވެގެންދިއުމުން ރަށްރަށުގެ ކުރިއެރުން ، ރަށްރަށުގެ ތަރައްޤީ މާ ބޮޑަށް
ތަނަވަސްވެގެންދާނެ. މާ ބޮޑަށް ކުރިއރައިގެންދާނެ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނެއް އެކުލަވަ އިލައި އަދި ލާމަރުކަޒީ މަގަށް ރާއްޖެ ހިންގުމަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕާޓީން ކުރާ މަސައްކަތަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ތަޢުރީފުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ވެސް
އެބައޮތް ބައެއް އި ޞްލާޙު ހުށަހަޅާލަން މި ގާނޫނަށް. އެގޮތުން، 79 ވަނަ މާއްދާގެ ފަހަތަށް އަންނަނިވި މާއްދާ
އިތުރުކުރަން. ދައުލަތު ގެ ވުޒާރާތަކުން ދޭ ޚިދުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން ކައުންސިލުން ދޭ ޚިދުމަތްތަކަށް؛ -1-79 (ހ)-
ސަރުކާރުން ކޮންމެ އަހަރަކު ބަޖެޓު ފާސްވުމުން، ފާސްވި ބަޖެޓާ އެއްގޮތަށް ދައުލަތުގެ އެ އަހަރެއްގެ އާމްދަނީގެ
މަދުވެގެން 5% އަށް ވާ ފައިސާ މި ގާނޫނުގެ 79 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެވުނު ހިލޭ އެހީގެ ފައިސާގެ އިތުރުން
ކައުންސިލުތަކަށް ދޫކުރަން ވާނޭ. (ށ) މި މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށަށް ކައުންސިލަށް ފައިސާ ދޫކުރާނީ ދައުލަތުގެ
ވުޒާރާއަކުން ދެމުންގެންދިޔަ ޚިދުމަތެއް ދިނުމުގެ ޒިންމާއާއި، އެ ޚިދުމަތެއް ދިނުމަށް ދައުލަތުގެ ވުޒާރާތަކުގައި
ޚާއްޞަކުރެވުނު މުވައްޒަފުން ވެސް ފައިސާ ދޫކުރެވޭ ކައުންސިލުގެ ދަށަށް ބަދަލުކުރެވޭ ގޮތުގެ މަތީންނޭ. (ނ)- މި
މާއްދާގެ (ހ) ދަށުން ދޫކުރެ ވޭ ފައިސާ ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވާނީ ، އެ ފައިސާ ހޭދަކުރުމަށް
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައި އޮތް މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން، އެ މިންވަރު އުނިކުރެވޭ. އެ މަސައްކަތް ހިންގުމުގެ
40

ޒިންމާ ވެސް ފައިސާ ދޫކުރެވޭ ކައުންސިލުގެ ދަށަށް ބަދަލުވެގެންދާނޭ. (ރ)- މި މާއް ދާގެ ދަށުން ކައުންސިލުތަކުގެ
ދަށަށް ބަދަލުކުރެވޭ މަސައކަތްތަކާއި، އެ މަސައްކަތްތައް ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުކުރެވޭ އުސޫލު އެކަށައަޅާނީ ލ ކަލް
ގަވަރމަންޓް އޮތ ރިޓީންނޭ. 102 ވަނަ މާއްދާގެ ފަހަތަށް އަންނިވި މާއްދާ އިތުރުކުރަން ވެސް ހުށަހަޅަން. ލޭންޑް ޔޫސް
ޕްލޭން އެކުލަވައިލުން. -2-107 (ހ)- މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ ހަ މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަތޮޅު
ކައުންސިލުން ފ ރުކޮށްދޭ ފަންނީ އެހީތެރިކަމާއެކު އެ ރަށެއްގެ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭން ކޮންމެ ރަށެއްގެ ރަށު ކައުންސިލުން
އެކުލަވައިލަން ވާނޭ. (ނ)- މި މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބުނެފައިވާ ގޮތު ގެ މަތީން އެކުލަވައިލެވޭ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭން
ސަރުކާރުގެ ކަމާ ގުޅޭ އިދާރާއަށް ހުށަހަޅައި ފާސްކުރުމަށްފަހު ، އެ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށަންވާނީ، މި
ގާނޫނުގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ރައްޔިތުންނާއެކު ބޭއްވޭ ބައްދަލުވުމު ގައި އެ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނަށް
ޢަމަލުކުރުމަށް ފާސްވުމުންނެވެ. އަދި ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނަށް އެއްވެސް ބަދަލެއް ގެންނަ ކޮންމެ ފަހަރަކު މި މާއްދާގައިވާ
ގޮތުގެ މަތީން ޢަމަލުކުރަންވާނޭ. (ނ)- ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭން އެކުލަވައިލުމަށްފަހު ފާސްކުރުމަށްޓަކައި ޤައުމީ އިދާރާއަށް
ހުށަހަޅައި، ގިނަވެގެން ތިން މަސް ތެރޭގައި އެ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނަށް އެ އިދާރާއިން ހުއްދަދޭންވާނޭ. މި މާއްދާގައި
ބުނެވުނު މުއްދަތު ފާއިތުވާއިރު ، އެ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނާ ގުޅޭ ގޮތުން ވަކި ކަމެއް ރަނގަޅުކުރުމަށް އެ އިދާރާއިން
އަންގާފައިނުވާ ނަމަ، އެ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނެއް ފާސްވީ ކަމަށް ބަލަންވާނޭ. (ރ)- ކައުންސިލުތަކުން އެކުލަވައިލާ
ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނުގައި އަންނަނިވި މަޢުލޫމާތު ހިމަނަން ވެސް ވާނޭ. -1 އެ ރަށެއްގައި ހުރި ގަސްގަހާގެހީގެ އަދަދާއި
ގަސްތައް ހުރި ސަރަހައްދު. -2 ހިމާޔަތްކުރެވޭ ސަރަހަ އްދު. -3 ހިއްކާފައިވާ ސަރަ ހައްދުތަކާއި، ހިއްކެން އޮތް
ސަރަޙައްދުތަކާއި އެ ސަރަހައްދެއްގެ ބޭނުން ހިފެނޭ ގޮތް. -4 އެ ރަށެއްގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގެ ބިމުގެ އަގު. -5
ހިއްކާ ބިންތަކުގައި ރުއްގަސް ހުންނަންޖެހޭ މިންވަރު. (ބ)- ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭން ތަންފީޒުކުރާނީ ރަށު
ކައުންސިލުންނޭ. 116ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރަން ވެސް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން. ކައުންސިލު ގެ
ރައީސާއި މެންބަރުންގެ އިތުބާރު ނެތް ކަމަށް ނިންމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 116 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)- ރަށު
ކައުންސިލާއި ސިޓީ ކައުންސިލަށް އިންތިޚާބުވެފައިވާ މެންބަރަކު، މި ގާނޫނުގެ 13 ވަނަ ބާބާ ޚިލާފުވެފައިވާ ކަމަށް
ކައުންސިލަކުން ނިންމައިފި ނަމަ، އެ ނިމުމާ މެދު ރައްޔިތުންގެ ފެންނަނުފެންނަ ވ ޓެއް ނަގައި ، ވ ޓުދިން ރައްޔިތުންގެ
އަޣްލަބިއްޔަތުން ކައުންސިލުގެ ނިންމުން ދަމަހައްޓަން ނިންމައިފި ނަމަ، އެ މެންބަރަކު ކައުންސިލު ގެ މެންބަރުކަމުން
ވަކިވާނޭ. (ށ)- މި މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ކައުންސިލު ގެ މެންބަރެއްގެ އިތުބާރު ނެތް ކަމަށް
ރައްޔިތުން ނިންމައިފި ނަމަ، ރަށު ކައުންސިލްއިން ހުސްވި ގޮނޑިއަށް މި ގާނޫނުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން މެންބަރަކު
އިންތިޚާބުކުރަންވާނޭ. (ނ)- މި މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން ބޭއްވޭ އިންތިޚާބުގައި މި މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ވަކިކުރެވުނު
މެންބަރަށް އަލުން ބައިވެރި ވެސް ވެވިދާނޭ. (ރ)- ކައުންސިލްގެ މެންބަރަކު މި ގާނޫނުގެ 13 ވަނަ ބާބުގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސުލޫކީ މިންގަނޑާ ޚިލާފުވެއްޖެ ކަމަށް އެ ކައުންސިލު ގެ އަމިއްލަ އިސްނެގުމުގައި ނުވަތަ އެ
41

ކައުންސިލަށް ރަސްމީ އިދާރާއަކުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމަށް ބިނާކޮށް ނިންމިދާނޭ. (ބ)- މި މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކުރާ
ފަދަ ހާލަތެއް މެދުވެރިވެގެން އެ މެންބަރަކު ކައުންސިލު ގެ މެންބަރުކަމުގައި ބަހައްޓަން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް އެ ރަށެއްގެ
ނުވަތަ ސިޓީއެއްގަ އި ރަޖިސްޓްރީވެފައިވާ އާބާދީގެ ތެރެއިން ލ ކަލް ގަވަރމަންޓް އޮތ ރިޓީން ކަނޑައަޅާ އަދަދަށްވުރެ
މަދު ނޫން އަދަދެއްގެ ރައްޔިތުންގެ ސޮއިކުރާ ލިޔުމެއް ކައުންސިލަށް ހުށަހަޅައިފި ނަމަ، އެ ސޮއިތަކުގެ ސައްޙަކަން
ކަށަވަރުކުރުމަށްފަހު، އެ ޝަކުވާއެއް ނިސްބަތްވި މެންބަރަކު ކައުންސިލު ގެ މެންބަރުކަމުން ވަކިކުރުމާ މެދު
ރައްޔިތުންނަށް ފެންނަނުފެންނަ ވ ޓެއް ނެގުމަށް އެ ކައުންސިލަކުން ނިންމަންވާނޭ. (ޅ)- މި މާއްދާގެ ބޭނުމަށްޓަކައި
ބާއްވަންޖެހޭ އެންމެހައި އިންތި ޚާބުތައް ބާއްވާނީ އިލެކްޝަން ސް ކޮމިޝަނުންނޭ. ޝުކުރިއް ޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި އީ
އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅައިލާ އިޞްލާޙުތަކަކީ. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން ކޮންމެވެސް މެންބަރަކު މި އިޞްލާޙުތަކަށް
ތާއީދުކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީގެ ފަރާތުން ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ
ލީޑަރޝިޕުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިޝާރާތްކުރައްވާފައި އެބަވޭ، ޕާޓީގެ ފަރާތުން މި ބިލަށް އިޞްލާޙުތަކެއް ފްލ ގައި
އެބަ ހުށަހަޅުއްވާ ކަމަށް ބަހުސް މަރުޙަލާގައި. އެ އިޞްލާޙުތައް ހުށަހަޅުއްވަން ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
އިޝާރާތްކޮށްލަދެއްވުން އެދެން . އޭރަށް އަޅުގަނޑަށް އިސްކަންދެވޭނީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
އިޝާރާތްކޮށްލަދެއްވުން އެދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ ޕާޓީން އެ ބުނާ އިޞްލާޙުތައް މި ވަގުތު
ފްލ އަށް ހުށަހަޅުއްވަން ހަމަޖެހިފައިވާ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އިޝާރާތްކޮށްލަދެއްވުން އެދެމޭ. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކެލާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލާމަރުކަޒީ ބިލަށް، އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމަށް
އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވަ އިލާފައިވާ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނައުމަށް މި ހުށަހަޅާފައި އޮތް އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ
ވާހަކަ ދަންނަވަން. މި އިޞްލާޙުތަކަކީ ވަރަށް މުހިންމު އިޞްލާޙުތަކެއް. ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމު
ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި، ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމު ހިންގުމަށްޓަކައި ދަތިވެފައިވާ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން މި އިޞްލާޙުގައި މި
ވަނީ. މިގޮތުން، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެންމެ ބޮޑު އެއް އިޞްލާޙަކީ، ރަށްރަށުގައި ހިނގާ މަސައްކަތްތައް، 5
މިލިއަނަށްވުރެ ދަށުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ރަށްރަށުން ހިނގާ ގޮތަށް ހަމަޖެހިގެންދިއުން. މިކަމުގެ ސަބަބުން ރަށުގެ
އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅުވެ ، ރަށުތެރޭގެ އާމްދަނީ، ރަށްރަށުގެ ފަރުދުންނަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އިތުރުވެ، ރަށުގެ
42

މަސައްކަތްތެރިންނަށް މަސައްކަތް ލިބި، މިކަހަލަ ތަފާތު ފައިދާތަކެއް ލިބިގެންދޭ އެ ރަށަށް. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް
މިކަމުގައި ، މަސައްކަތްކުރިއަށްދާއިރު މަސައްކަތުގައި މައްސަލައެއް އުޅޭ ނަމަ، ކައިރިން އެ ރަށަކުން، ކައުންސިލަށް އެ
މަސައްލައެއް ހުށަހަޅައި، ޙައްލުކުރަންޖެހޭ ޙައްލުތައް ވަގުތުން ވަގުތަށް ގެނައުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދޭ. ހަމަ
އެއާއެއްކޮށް މި ބިލުގައިވާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަނެއް އިޞްލާޙުގައިވާ ކަމަކީ ، އަތޮޅު ތެރޭގައި ހިމެނޭ ފަޅުރަށްރަށް
ކައުންސިލަށް ބެލުމުގެ ކަންތައް ހަވާލުކުރެވުން. މި ގޮތަށް ހަވާލުކުރުމުން ވަރަށް ތަފާތު ފައިދާތައް ރަށަށް ވެގެންދޭ.
މިސާލަކަށް އެ ރަށަކީ ފަންގިވިންނަ ރަށެއްކަމުގައި ވާނަމަ، ފަން ކަހަލަ އެއްޗެހި ވަރަށް ފަސޭހައިން ރައްޔިތުންނަށް
އެބަ ލިބިގެންދޭ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ރަށުގެ އިޖުތިމާޢީ އަދި އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު ރަނގަޅުވެގެން އެބަދޭ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލާ އަނެއް ނުކުތާއަކީ، ރަށުގެ ކައުންސިލުގެ ރައީސް ރައްޔިތުންގެ ސީދާ ވ ޓަކުން ހޮވަން
އޮތްކަން. ކުރިން އޮންނަ ގޮތުން ކައުންސިލަށް ހޮވޭ ބޭފުޅުންގެ މެދުގައި ވ ޓުނަގައިގެން ކައުންސިލަށް ރައީސަކު
ހޮވަނީ. މިހެންވުމުގެ ސަބަބުން އެންމެ މަދުން ވ ޓު ލިބޭ މީއާއަށް ނުވަތަ އެންމެ މަޤުބޫލުކަން އެންމެ ދަށް މީހާއަށް
ރައީސަކަށް އައުމުގެ ފުރުޞަތު ބޮޑު. ހަމަ އެގޮތަށް ނައިބު ރައީސަކު ވެސް ސީދާ ވ ޓަކުން ހޮވުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
އެންމެ އެދޭ ގޮތް. މަޞްލަޙަތު އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް. ސީދާ ވ ޓަކުން ނައިބު ރައީސް ހޮވާ ގޮތަށް އޮތުމަކީ ވެސް
ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ހަމަ އެއާއެ އްކޮށް އަންހެނުންގެ ބައިވެރިވުން އިތުރުކުރަން މި ބިލުގައި އަޅުގަނޑުމެން
އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅާފައިވޭ. މިއީ އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ކަމެއް. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަންހެނުންގެ ކޮމިޓީގެ ދައުރު
އިތުރުކޮށް، މާލީ ގޮތުން އެހީތެރިވުން މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. ކޮމިޓީތައް މީގެ ކުރިން ހަރަކާތްތެރިވެފައިވަނީ
ހަމައެކަނި އޮޑި އެހެލުން ފަދަ ކަންކަމަށް، ނުވަތަ ރަށުތެރޭގައި ކުނިކެހުން، އެހެން ކަހަލަ މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް.
އެހެންނަމަވެސް، މި ކޮމިޓީއަކީ ވެސް އަމިއްލައަށް ހިންގޭ ، އެ ކޮމިޓީއަށް ސަރުކާރުން އާމްދަނީއެއް ލިބޭ ކޮމިޓީއަކަށް
ވެގެންދިއުމަކީ ކޮމިޓީތަކުގެ ރޫހު އާލާވެ، އިތުރު ޚިދުމަތްތައް ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ކަމެއް ކަމާ މެދު
އަޅުގަނޑުމެން ޝައްކެއް ނުކުރަން. މިހެންގޮސް ތަފާތު އެތައް ކަންތައްތަކެއް މި ބިލުގައި ހިމެނިފައިވޭ. އެހެންވީމާ، މި
ބިލަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ފުރިހަމައަށް، މި އިޞްލާޙުތަކަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ
ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ގަމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވިސާމް.
ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވިސާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
43

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ބިލުގެ 69 ވަނަ މާއްދާ؛ ސިޓީއެއްގައި ނުވަތަ ރަށެއްގެ ޤައުމީ
އިދާރާތަކުން ހިންގާ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢު؛ އާދެ! މި މާއްދާއަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަންނަނިވި ގޮތަށް
އަޅުގަނޑު އިޞްލާޙު ހުށަހަޅާލަން. (ހ)- ޤައުމީ އިދާރާތަކުން ރަށެއްގައި ނުވަތަ އަތޮޅެއްގައި ހިންގުމަށް ކަނޑައަޅާ
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ތެރެއިން، އެ މަޝްރޫޢެއްގެ އަގު 5 މިލިއަން ރުފިޔާއަށްވުރެ ދަށުގެ މަޝްރޫޢުތައް
ހިންގަންވާނީ އެ ރަށުގެ ނުވަތަ އަތޮޅެއްގެ އަތޮޅު ކައުންސިލާ ހަވާލުކޮށްގެންނޭ. (ށ)- ޤައުމީ އިދާރާތަކުން
ސިޓީއެއްގައި ހިންގުމަށް ކަނޑައަޅާ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގަންވާނީ މި މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ
މަތީން، އެ ސިޓީ ގެ ސިޓީ ކައުންސިލާ ހަވާލުކޮށްގެން. (ށ) ގެ ތިރިއަށް 3 ނުކުތާއެއް އަޅުގަނޑު ހަމަ ހުށަހަޅާލަން.
-1 ހަތް މެންބަރުން ހިމެނޭ ސިޓީ ކައުންސިލެއް ނަމަ، އަގުގެ ގޮތުން 10 މިލިއަން ރުފިޔާއަށްވުރެ ބޮޑު ނޫން
މަޝްރޫޢުތައް. -2 އެގާރަ މެންބަރުން ހިމެނޭ ސިޓީ ކައުންސިލެއް ނަމަ، އަގުގެ ގޮތުން 15 މިލިއަން ރުފިޔާއަށްވުރެ
ބޮޑުނޫން މަޝްރޫޢުތައް. -3 ނަވާރަ މެންބަރުން ހިމެނޭ ސިޓީ ކައުންސިލެއް ނަމަ، އަގުގެ ގޮތުން 25 މިލިއަން
ރުފިޔާއަށްވުރެ ބޮޑު ނޫން މަޝްރޫޢުތައް. (ށ)- މި މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގައި އެހެން އޮތް ނަމަވެސް،
ސިޓީއެއް ގައި ނުވަތަ ރަށެއްގައި ނުވަތަ އަތޮޅެއްގައި ހިންގުމަށް ޤައުމީ އިދާރާއަކުން ކަނޑައަޅާ، މި މާއްދާގެ (ހ) އަދި
(ށ) ގައި ބުނެފައިވާ އަގަށް ވުރެ ބޮޑު އަގުގެ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތައް އެ ޤައުމީ އިދާރާއަކުން ކަނޑައަޅާ
އުސޫލެއްގެ ދަށުން ހިންގުމަށް ކައުންސިލާ ހަވާލުކުރެވިގެންދާނޭ. (ނ)- މި މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން
އިދާރާއަކުން ސިޓީއެއްގައި ނު ވަތަ ރަށެއް ގަ އި ނުވަތަ އަތޮޅެއްގައި ހިނގުމަށް ކަނޑައަޅާ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢެއް
ހިންގުމަށް ކައުންސިލާ ހަވާލުކުރަންވާނީ އެ މަޝްރޫޢެއް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ އެންމެހައި ޕްލޭންތަކާއި ބަޖެޓު އެ
އިދާރާއަކުން ތައްޔާރުކުރުމަށްފަހު، އެ ކަމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ކައުންސިލަށް ދިނުމަށްފަހު. (ރ)- މި މާއްދާގެ (ހ)
އަދި (ށ)ގެ ދަށުން ޤައުމީ އިދާރާއަކުން ކައުންސިލާ ހަވާލުކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދާ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތައް
ކައުންސިލުން ހިންގަންވާނީ، ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ގާނޫނާއި އެ ގާނޫނުގެ ދަށުން އެކުލަވަ އިލެވިފައިވާ ދަ އުލަތުގެ
މާލިއްޔަތު ގަވާއިދާއި އަދި އެނޫންވެސް އެފަދަ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމުގެ އުސޫލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެންމެހައި
ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އަޅުގަނޑު އިނގޭތ މި ބިލަށް، މި ބިލުގެ
69 ވަނަ މާއްދާއަށް އަންނަނިވި ގޮތަށް އަޅު ގަނޑު އިޞްލާޙު ހުށަހަޅަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރި އްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލް.
ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލް ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
44

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 7/2010)ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން
ހިންގުމުގެ ގާނޫނު(އަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށް ސަރުކާރުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބިލަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅު ގަނޑު މި ބިލަށް އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅާލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑުގެ ހުށަހަޅަން ބޭނުންވާ
އިޞްލާޙަކީ، 81 ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރަން. ކައުންސިލުތަކަށް ބޭރުގެ މާލީ އިދާރާތަކުން ލ ނު
ހ ދުން. 81 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް؛ ކައުންސިލުން އެކަށައަޅާ ތަރައްޤީ ގެ ޕަލޭންގެ ލަނޑުދަނޑިތައް ހާސިލުކުރުމުގެ
ގޮތުން، ކައުންސިލުން ކަނޑައަޅާ މަޝްރޫޢަކަށް ނުވަތަ މަޝްރޫޢުތަކަށް ރާއްޖެއިން ބޭރުން ބޭންކެއް ނުވަތަ މާލީ
އިދާރާއަކުން ލ ނު ނެގިދާނޭ. (ށ)- މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ރާއްޖެއިން ބޭރުގެ މާލީ އިދާރާއަކުން ލ ނު ނެގުމުގައި
ކައުންސިލުގެ މިލްކުގައި ހިމެނޭ ހަރުމުދާ ރަހުނުކުރުމު ބާރު ކައުންސިލަށް ލިބިގެންވެ އޭ. (ނ)- ކައުންސިލަކުން މި
މާއްދާގެ ދަށުން އެއްވެސް ބޭންކަކުން ނުވަތަ އިދާރާއަކުން ލ ނު ނަގާނަމަ، އެ ލ ނަކަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ކުރިއަށް
އޮތް އަހަރުގެ ލަފާކުރާ ކައުންސިލުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނަންވާނެ. (ރ)- ކައުންސިލަކުން މި މާއްދާގެ ދަށުން އެއްވެސް
ބޭންކަކުން ނުވަތަ އިދާރާއަކުން ނަގާ ލ ނު އެ ރަށެއް ނުވަތަ އެ ސިޓީގެ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ 60% އަށް ވުރެ
އިތުރުވެގެންނުވާނެ އެވެ. (ބ)- މި މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނިސްބަތަށްވުރެ އިތުރުނުވާ ގޮތަށް
ކައުންސިލުތަކުން ނަގާ ލ ނުތަކަށް އެ ލ ނު ނަގާ ބޭންކަކުން ނުވަތަ އިދާރާއަކަށް ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ގެރެންޓީދިނުން
އެ ބޭންކަކުން ނުވަތަ އިދާރާއަކުން ޝަރުތުކުރާ ނަމަ، އެ ލ ނެއް ނެގުމަށް ދައުލަތުން ގެރެންޓީދޭންވާނެއެވެ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދިވެސް 100 ވަނަ މާއްދާއަށް އިޞްލާޙެއް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާލަން ބޭނުން. އަރިމަތީ
ސުރުޚީގައި ، ބޭންކު އެކައުންޓް . 100 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)- ކޮންމެ ކައުންސިލަކުން ވެސް އެ ކައުންސިލެއްގެ ނަމުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިންގާ ބޭންކަކުން ދިވެހި ރުފިޔާގެ އެކައުންޓެއް، އަދި އެމެރިކާ ޑޮލަރުގެ އެކަ އުންޓެއް
ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ. (ށ)- ކޮންމެ ކައުންސިލަކަށް ވެސް އެ ކައުންސިލެއްގެ ނަމުގައި ހުށަހެޅޭނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ރަޖިސްޓްރީކޮށްގެން ހިންގާ ބޭންކެއްގެ ތެރެއިން އެ ކައުންސިލަކަށް ކަނޑައަޅާ އެއް ބޭންކެއްގައި، އެއް ރުފިޔާ
އެކައުންޓް، އެއް ޑޮލަރު އެކައުންޓު. (ނ)- ކައުންސިލަކުން ބޭންކް އެކައުންޓެއް ހުށަހެޅުމާއެކު، ބޭންކު އެކައުންޓުގެ
ތަފުސީލު މަޢުލޫމާތު ލ ކަލް ގަވަރމަންޓް އޮތ ރިޓީއަށް ކޮންމެ ކައުންސިލަކުން ވެސް ފޮނުވަންވާނެއެވެ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަދިވެސް އިތުރު އިޞްލާޙެއް އަޅުގަނޑު މި ބިލަށް ހުށަހަޅާލަން ބޭނުން. 106 ވަނަ މާއްދާގެ ފަހަތަށް
އަންނަނިވި މާއްދާ އިތުރުކުރުން. އަރިމަތީ ސުރުޚީ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ރިޕ ޓު ހުށަހެޅުން. 1106 ވަނަ މާއްދާގެ
1-106 -1 (ހ)- ކޮންމެ ކައުންސިލަކުން ވެސް އެ ކައުންސިލުން ހިންގާފައިވާ ހަރަކާތްތަކާއި، ކައުންސިލަށް ލިބުނު
އާމްދަނީއާއި ، ޚަރަދުގެ ތަފުސީލުކޮށް އެނގޭނޭ ރިޕ ޓެއް ލ ކަލް ގަވަރމަންޓް އޮތ ރިޓީއަށް އަހަރަކު އެއް ފަހަރު
ހުށަހަޅަންވާނޭ. (ށ)- މި މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ކައުންސިލުތަކުން ލ ކަލް ގަވަރމަންޓް އޮތ ރިޓީއަށް ހުށަހަޅާ
ރިޕ ޓުތަކަށް ބިނާކޮށް، މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކައުންސިލުތަކުން މަސައްކަތް ކޮށްފައިވާ ގޮތް އެނގޭނޭ ރިޕ ޓެއް ލ ކަލް
45

ގަވަރމަންޓުން އެކުލަވައިލެވި، ކޮންމެ އަހަރަކު އެއް ފަހަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަ ރު. ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް، މީކާއިލް އަޙްމަދު ނަސީމް.
ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މީކާއިލް އަޙްމަދު ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިންތީގެ ހަމަހަމަ ކަން ޤާއިމުކުރުމަށް ބާރުއެޅުމަށްޓަކައި އަދި ލ ކަލް
ކައުންސިލުތަކުގައި ވެސް އަންހެނުންގެ ބައިވެރިވުމާއި ރެޕްރެޒެންޓޭޝަން އިތުރު ކުރުމަށްޓަކައި އަންނަނިވި ގޮތަށް
އަޅުގަނޑު އިޞްލާޙު ހުށަހަޅާލަން. ބުނެވިދިޔަ ބިލުގެ އަށްވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރުން. ސިޓީ
ކައުންސިލު އެކުލެވިގެންވާ ގޮތް. 41 ވަނަ މާއްދާ ގެ (ހ)- ސިޓީ ކައުންސިލު އެކުލެވިގެންވަނީ، އަންނަނިވި ގޮތުގެ
މަތީން އެ ސިޓީ ކައުންސިލުން އެ ސިޓީއަކުން އިންތިޚާބުކުރެވޭ މެންބަރުންގެ މައްޗަށޭ. -1 ސިޓީގައި
ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައިވާ އާބާދީގެ އަދަދަކީ ދިހަ ހާސް މީހުންނާއި ތިރީސް ހާސް މީހުންނާ ދެމެދުގެ އަދަދެއް ނަމަ،
ކައުންސިލުގެ މޭޔަރާއި މި ގާނޫނުގެ ދަށުން އިންތިޚާބުކުރުން ލާޒިމުވާ އަންހެން މެންބަރުން ހިމެނޭ ގޮތުން 7 ގޮނޑި.
-2 ސިޓީގައި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވިފައިވާ އާބާދީގެ އަދަދަކީ ތިރީސް ހާސް މީހުންނާއި ފަސްދޮޅަސް ހާސް މީހުންނާ
ދެމެދުގެ އަދަދެއް ނަމަ، ކައުންސިލުގެ މޭޔަރާ އި މި ގާނޫނުގެ ދަށުން އިންތިޚާބުކުރަން ލާޒިމުވާ އަންހެން މެންބަރުން
ހިމެނޭ ގޮތުން 11 ގޮނޑި. -3 ސިޓީގައި ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައިވާ އާބާދީގެ އަދަދަކީ ފަސްދޮޅަސް ހާސް މީހުންނަށްވުރެ
އިތުރު އަދަދެއް ނަމަ، ކައުންސިލުގެ މޭޔަރާއި މި ގާނޫނުގެ ދަށުން އިންތިޚާބުކުރަން ލާޒިމުވާ އަންހެން މެންބަރުން
ހިމެނޭ ގޮތުން 19 ގޮނޑި. (ށ)- މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ސިޓީ ކައުންސިލަށް މެންބަރުން
އިންތިޚާބުކުރުމުގައި ވަކި ރަށަކަށް ނުވަތަ އިދާރީ ދާއިރާއަކަށް ސިޓީއެއްގެ ދަރަޖަ ދީފައި ވަނީ އިދާރީ ގޮތުން ވަކިވަކި
ރަށްތަކެއްގެ ގޮތުގައި ހިނގަމުން އައި ރަށްތަކެއް އެކުވެގެން އެކުލަވައިލާފައިވާ އެއް ރަށެއްގެ ގޮތުގައި ކަމުގައި ވާނަމަ،
އެ ސިޓީއަށް ނިސްބަތްވާ ސިޓީ ކައުންސިލަށް މެންބަރުން އިންތިޚާބުކުރަންވާނީ އެ ރަށް ނުވަތަ އެ އިދާރީ ދާއިރާއަށް
ސިޓީއެއްގެ ދަރަޖަ ދިނުމުގެ ކުރިން އިދާރީ ގޮތުން ވަކި ރަށެއްގެ ގޮތުގައި ހިނގުމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތް ކޮންމެ
ރަށަކަށް މަދުވެގެން އެއް މެންބަރުން އިންތިޚާބުކުރެވޭ ގޮތަށޭ. (ނ)- މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ފުރަތަމަ ބާއްވާ ސިޓީ
ކައުންސިލު އިންތިޚާބުގައި އަންހެން މެންބަރުން އިންތިޚާބު ކުރާނެ ދާއިރާތައް ކަނޑައަ ޅަންވާނީ ގުރުއަތުލައިގެންނެވެ.
އަދި އޭގެފަހުން ބޭއްވޭ އިންތިޚާބުތަކުގައި އަންހެން މެންބަރުން އިންތިޚާބުކުރާނެ ދާއިރާތައް ކަނޑައަޅާނީ، އެ
ސިޓީއެއްގައި ހިމެނޭ ހުރިހާ ދައިރާއެއް ހަމަހަމަވާނެ އުސޫލުން ދައުރުވަމުންދާ ގޮތަށް އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުން
46

ކަނޑައަޅާ އުސޫލުގެ ދަށުންނެވެ. (ރ)- މި މާއްދާގެ ބޭނުމަށްޓަކައި ސިޓީތަކުގެ އިންތިޚާބީ ދާއިރާތައް ކަނޑައަޅާނީ،
ގާނޫނު ނަންބަރު 10/2010 (ލ ކަލް ކައުންސިލުތަކުގެ އިންތިޚާބުގެ ގާނޫނު)ގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތުގެ މަތީން
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުންނެވެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ފުރުޞަތު ދޫކޮށްލައްވައިފި. މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު.
މާފަންނު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މި އިޞްލާޙު ހުށަހަޅާ ސަބަބަކީ، ވީހާވެސް ގިނަ ރައްޔިތުން ސިޓީ
ކައުންސިލުތަކުންނާއި އަދި ރަށު ކައުންސިލުތަކުން ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭން ހަދާއިރު ، ވީހާވެސް ގިނަ ރައްޔިތުން
މިކަމުގައި ބައިވެރިވުމަށް ހުށަހަޅާ އިޞްލާޙެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ އިޞްލާޙަކީ، 107 ވަނަ މާއްދާގެ
(ހ) އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރުން. މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ރަށާއި ސިޓީ ކައުންސިލުން އެކުލަވަ އިލަންޖެހޭ ތަރައްޤީގެ
ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭނާ ގުޅޭ ގޮތުން މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އެ ރަށެއް ނުވަތަ އެ ސިޓީއެއްގެ
ރައްޔިތުން މަޝްވަރާކުރަންވާނެއެވެ. (ށ)- ރަށެއް ނުވަތަ ސިޓީއެއް ހިންގުމުގައި ނިންމާ މުހިންމު ނިންމުންތައް
ނިންމުމުގައި ކައުންސިލުތަކުން ރައްޔިތުންނަށް މަޝްވަރާކުރަންވާނެއެވެ. (ނ)- މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ
މަޤްޞަދުތައް ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި މަދުވެގެން މަހަކު އެއް ފަހަރު ރަށު ކައުންސިލުން ރައްޔިތުންނާ
ބައްދަލުކުރަންވާނެއެވެ. (ރ)- މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ ބައްދަލުވުންތަކުގެ އިތުރުން، އެފަދަ ބައްދަލުވުމެއް
ހަމަޖައްސައިދިނުމަށް އެދި އެ ރަށެއްގެ ނުވަތަ ސިޓީއެއް ގައި ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން މަދުވެގެން 10%
ރައްޔިތުން ސޮއިކުރާ ލިޔުމެއް ކައުންސިލަށް ހުށަހައިފި ނަމަ، އެފަދަ ބައްދަލުވުމެއް ބޭއްވޭނެ އިންތިޒާމު އެ
ކައުންސިލަކުން ހަމަޖައްސައި، އެ ބައްދަލުވުން ބާއްވަންވާނެއެވެ. (ބ)- މި މާއްދާގެ (ނ)ގައި ބަޔާންކުރާ ހާލަތުގައި
ރައްޔިތުންނާ ބައްދަލުކުރެވޭނެ އިންތިޒާމު ކައުންސިލުތަކުން ހަމަޖައްސައިދިނުމުގައި އެ ކައުންސިލުތަކުން ޢަމަލުކުރާނެ
އުސޫލުތަކާއި އެފަދަ ބައްދަލުވުންތައް ކުރިއަށްގެންދާނެ ގޮތާއި ، އެކި ކަންކަމުގައި ވ ޓަށް އެހުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ
އުސޫލު މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ ގިނަވެގެން 3 މަސްދުވަސް ތެރޭގައި ކޮންމެ ކައުންސިލަކުން ވެސް
އެކުލަވައިލައި އާއްމުކުރަންވާނޭ . (ޅ)- މި މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ)ގެ ދަށުން ބާއްވާ ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުމުގެ
މަދުވެގެން 5 ދުވަސް ކުރިން އެ ބައްދަލުވުން އޮންނާނެ ތަނާއި، ތާރީޚާއި، ވަގުތާއި، ބައްދަލުވުމުގެ އެޖެންޑާ
ކައުންސިލުން އާއްމުކުރަންވާނޭ . (ކ) ކައުންސިލުން މި މާ އްދާގެ ދަށުން ބާއްވާ ބައްދަލު ވުންތަކުގައި ވަ ކި އަދަދެއް ގެ
47

ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުން މި ގާނޫނު ލާޒިމެއް ނުކުރެ އޭ. (އ)- ކައުންސިލުން މި މާއްދާގެ ދަށުން ބާ އް ވާ
ބައްދަލުވުންތަކުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޝްވަރާ ހ ދުމަށްފަހު އެ ބައްދަލުވުމުގެ ޔައުމިއްޔާ ލިޔެ، އެ ބައްދަލުވުން ބާއްވާ
ތާރީޚުން ފެށިގެން ގިނަވެގެން 7 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އާއްމުކޮށް ޝާއިޢުކުރަންވާނޭ. އަދި މީގެއިތުރުން، 126 ވަނަ
މާއްދާގެ (ހ) އަށް ހުށަހަޅާ އިޞްލާޙު؛ މާފުކުރައްވާތި! 126 ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުން. 126
ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ކައުންސިލުގެ އެންމެ އިސް އިދާރީ މުވައްޒަފެއްގެ ގޮތުގައި ކައުންސިލުގެ ލަފަޔާއެކު ކައުންސިލުގެ
ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލްކަމުގެ މަޤާމަށް މީހަކު ޢައްޔަންކުރާނީ ސިވިލް ސަރވި ސް ކޮމިޝަނުންނޭ. އަރިމަތި ސުރުޚީ؛
ކައުންސިލުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް. އަދި މީގެއިތުރުން 126 ވަނަ މާއްދާގެ ފަހަތަށް އަންނަނިވި މާއްދާ އިތުރުކުރުން.
ކައުންސިލުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު. 126 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)- ކައުންސިލުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލްގެ
މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރާނީ މި ގާނޫނުގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ މަތީންނޭ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޢިއްޒު.
ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިބްރާހީމް މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 7/2010)ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން
ހިންގުމުގެ ގާނޫނު(އަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ދެ މާއްދާއަކަށް އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅާލަން. ބިލުގެ 2-56 ވަނަ މާއްދާގެ
ފަހަތަށް އަންނަނިވި މާއްދާތައް އިތުރުކުރުން. 3-56 (ހ)- މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާއިރު، ރަށްރަށާއި
ސިޓީތަކުގައި ހުރި އެކި ދާއިރާތަކުގެ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް ދީފައިވާ ތަންތަން ހުންނާނީ އެތަނެއް ދޫކުރެވިފައިވާ
ފަރާތެއްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައޭ. މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ 6 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ ތަންތަނުގެ އޮޑިޓެއް
ހަދައި، އެ ތަންތަނުގެ ރަޖިސްޓްރީ އެ ތަންތަން ދޫކުރެވިފައިވާ ނުވަތަ މިލްކުކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ދޫކުރަންވާނޭ.
(ށ)- މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ ގިނަވެގެން 1 އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި ރަށު ކައުންސިލުތަކާއި، ސިޓީ
ކައުންސިލުތަކާއި، އަތޮޅު ކަ އުންސިލުތަކުގެ ބާރު ހިނގާ ދާއިރާތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އެންމެހައި ބިންބިމާއި،
ތަންތަނާއި، މުދަލުގެ އޮޑިޓެއް ހެދުމަށްފަހު، ކައުންސިލަކުން އެކުލަވައިލުމަށްފަހު، ލ ކަލް ގަވަރންމަންޓް އޮތ ރިޓީ އަށް
ހުށަހަޅައި، އެ އޮތ ރިޓީން ފާސްކުރުމަށްފަހު އާއްމުކޮށް ޝާއިޢުކުރަންވާނޭ. އެ ތަންތަ ނާ މެދު ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ
މަތީން ގޮތެއް ނިންމުމުގެ ބާރު ލިބިގެންދާނީ، އެ ބިމެއް ނުވަތަ އެ ތަނެއް ނުވަތަ މުދަލެއް ނިސްބަތްވާ ކައުންސިލަށޭ.
ބިލުގެ 50-56 ވަނަ މާއްދާ އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުކުރުން. 56-5 އަންހެނުންގެ، (ހ) އަންހެނުންގެ ތަރައްޤީއަށް
މަސައްކަތްކުރާ ކޮމިޓީގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި ބާރުތަކުގެ ތެ ރޭގައި އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ހިމެނެއެވެ. -1 ރަށުގެ
48

ނުވަތަ ސިޓީގެ ތަރައްޤީ ގެ ކަންކަމުގަޔާ އި ކައުންސިލާ ދެމެދުގައި ރަށްވެހިކަމުގެ ޚިދުމަތާ ބެހޭ ގޮތުން ކައުންސިލަށް
ލަފާދިނުން. -2 އަންހެނުންގެ ތަރައްޤީއާއި ރައްކާތެރިކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރުން. -3 އަންހެނުންގެ މެދުގައި ދީނީ
ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުން. -4 ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި އަންހެނުން ބައިވެރިކުރުން އިތުރުކުރުމަށް
މަސައްކަތްކުރުން. -5 ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމުގައި އަންހެނުންގެ އަދަދު އިތުރުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުން. -6
އަންހެނުންގެ ޞިއްޙީ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރުން. -7 އަންހެނުންނާ ބެހޭ މުހިންމު މަ ޢުލޫމާތުތައް
އެއްކުރުން. (ށ)- އަންހެނުންގެ ތަރައްޤީ އަށް މަސައްކަތްކުރާ ކޮމިޓީގެ ކޮންމެ އަހަރަކު ހާސިލުކުރަން ކަނޑައަޅާ
ލަނޑުދަނޑިތައް ކޮންމެ އަހަރެއްގެ ފުރަތަމަ މަހު އެކަށައަޅައި އާއްމުކުރަންވާނޭ. އަދި ފާއިތުވެދިޔަ އަހަރު ކަނޑައެޅުނު
ލަނޑުދަނޑިތަކުގެ ތެރެއިން ހާސިލުކުރެވުނު މިންވަރާ ގުޅޭ ރިޕ ޓް އެކުލަވައިލައި ކައުންސިލަށް ހުށަހެޅުމާއެކު
ރައްޔިތުންނަށް ފެންނާނޭހެން އާއްމުކުރަންވާނޭ. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދާންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔަޢުޤޫބް ޢަބްދު اله.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔަޢުޤޫބް ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ގާނޫނަށް
އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާ އިޞްލާޙު. ގާނޫނުގެ 13 ވަނަ ބާބަށް އަންނަނިވި މާއްދާތައް އިތުރު ކުރުން. (ހ)- މި ގާނޫނުގެ
ދަށުން ކައުންސިލަކުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައި ސަ ރުކާރުގެ ހުއްދައެއް ހ ދަންޖެހޭ ކަންކަމުގައި ހުއްދަދިނުމާ
މެދު ނިންމާ ގޮތެއް އެ ހު އްދައަށް އެދޭ ތާރީޚުން ފެށިގެން ގިނަވެގެން މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ފޮނުވާ ކޮމިޓީން ނިންމާ
މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ކައުންސިލަށް އަންގަންވާނެއެވެ. އެ މުއްދަތު ފާއިތުވާއިރު ހުއްދަދޫކުރުމާ މެދު ވަކި ގޮތެއް
ނިންމާފައިނުވާ ނަމަ، އެދިފައި ވާ ހުއްދަ ލިބުނީކަމުގައި ބަލަންވާނޭ. (ށ)- މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ސަރުކާރުން ކުރަންޖެހޭ
ކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައި ކައުންސިލު ހުއްދައެއް ހ ދަންޖެހޭ ކަންކަމުގައި ހުއްދަދިނުމާ މެދު ނިންމާ ގޮތެއް އެ ހުއްދައަށް
އެދޭ ތާރީޚުން ފެށިގެން ގިނަވެގެން މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ފޮނުވާ ކޮމިޓީން ނިންމާ މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އެ
ޙުއްދައެއް ހ ދަން އެދުނު އި ދާރާއަކަށް އަންގަންވާނޭ. އެ މުއްދަތު ފާއިތުވާއިރު ހުއްދަ ދޫކުރުމާ މެދު ވަކި ގޮތެއް
ނިންމާފައިނުވާ ނަމަ، އެދިފައިވާ ހުއްދަ ލިބުނީކަމުގައި ބަލަންވާނޭ. (ނ) މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ހުއްދަ ހ ދައިގެން
ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައި ހުއްދައަށް އެދުމުން އެ ހުއްދައެއް ނުދޭން ނިންމާ ނަމަ، އެ ނިންމުން ބިނާކުރި
ސަބަބުތައް ހުއްދައަށް އެދުނު ފަރާތަށް ލިޔުމުން ދޫކުރަންވާނޭ . ބިލުގެ ޖަދުވަލު 2 އަންނަނިވި ގޮތަށް އިޞްލާޙުކުރުން.
ސިޓީއެއްގެ ދަރަޖަ ދިނުމުގައި ބަލާނެ މިންގަނޑުތައް ނުވަތަ ޝަރުތުތައް. މި ގާނޫނުގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން
49

ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއް ދިރާސާކޮށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ހުށަހެޅުމުން، އެ ހުށަހެޅުމާ އެއްގޮތަށް ސިޓީއެއްގެ ދަރަޖަ
ދޭންވާނީ އަންނަނިވި ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިވާނަމައެވެ . -1 ސިޓީއެއް ކަމުގައި ކަނޑައަ ޅާ ރަށުގެ ނުވަތަ ރަށްތަކުގަ އި
ރަޖިސްޓްރީވެފައިވާ އާބާދީ ދިހަ ހާހަށްވުރެ ދަށްނުވުން. -2 ސިޓީ އުފައްދަނީ ގިނަ ރަށްތަކެއް އެކުވެގެން ކަމުގައި
ވާނަމަ، ސިޓީ ސެންޓަރުކަމުގައި ކަނޑައަޅާ ރަށުގެ ބޮޑުމިނުގައި އެންމެ މަދުވެގެން މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ފޮނުވާ
ކޮމިޓީން ނިންމާ މިންވަރަށް މަދުވެގެން ހެކްޓަރު ހުރުން؛ ނުވަތަ، -3 ސިޓީ އުފައްދަނީ ގިނަ ރަށްތަކެއް އެކުވެގެން
ކަމުގައި ވާނަމަ، ސިޓީ ސެންޓަރުކަމުގައި ކަނޑަ އަޅާ ރަށަކީ އިތުރަށް ހިއްކައިގެން ބޮޑުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތް ރަށެއް
ކަމުގައި ވުން. -4 ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލެއް ހުރުން. -5 ސިޓީ ސެންޓަރާ މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ފޮނުވާ ކޮމިޓީން ނިންމާ
އަދަދެއްގެ ކިލ މީޓަރަށްވުރެ ދުރު ނޫން ސަރަހައްދެއްގަ އި އެއަރޕ ޓެއް އޮތުމާއި، ސިޓީ ސެންޓަރުކަމަށް ކަނޑައަޅާ
ރަށުގައި އެއަރޕ ޓެއް ނެތުން. -6 ސިޓީގައި ދަށްވެގެން ފުރަތަމަ ޑިގްރީއާއި ހަމައަށް ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރެވޭނެ
މަރުކަޒެއް ޤާ އިމުވެފައިވުން. -7 ސިޓީ އުފައްދަނީ ގިނަ ރަށްތަކެއް އެކުވެގެން ކަމުގައި ވާނަމަ، ސިޓީގެ ހުރިހާ ރަށެއް
ސަރުކާރުގެ ދަތުރުފަތުރާ ބެހޭ ވުޒާރާއިން ގަބޫލުކުރާ މިންވަރެއްގެ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމަކުން ގުޅާލެވިފައި އޮތުން. -8
ސިޓީގައި ކޮމާޝަލް ހާބަރެއްގެ ޚިދުމަތް ލިބެން ހުރުން. -9 ބޭންކެއްގެ ޚިދުމަތް ލިބެން ހުރުން. -10 ސިޓީގައި
ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ ވުޒާރާއެއްގެ އޮފީސް ޤާއިމުކުރެވިފައި ހުރުން ނުވަތަ ޤައުމީ އިދާރާ މެދުވެރިކޮށް ސަރުކާރުގެ
އޮފީސްތަކުގެ ޚިދުމަތް ލިބޭނޭ އިންތިޒާމު ސިޓީގައި ހަމަޖެހިފައި ހުރުން. -11 ސިޓީއެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅާ ރަށުގެ
ނުވަތަ ރަށްތަކުގެ ޖީ.ޑީ.ޕީ މި ބިލު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން ނިންމާ މިންވަރަށްވުރެ ދަށްނުވުން. މީގެއިތުރުން، މި
ގާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާ އުނިކުރަން ވެސް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ބިލަށް ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި ހުރިހާ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން، މި ތަނަށް ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަ އި ނިމުނީ.
އެހެންވީމާ، މި ބިލު މިއަދު 1:30ގައި ވ ޓަށް ދާނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ ނުނިމި ހުރި
މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން އެޖެންޑާ ނަންބަރު 8.2. އެ އީ، މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ކަނޑުދަތުރުކުރުމުގައި ސަލާމަތީ ރައްކާތެރިކަމާއި ސަމާލުކަން ދިނުން އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގަރާރު. އެއަށްފަހު ދެން އަޅުގަނޑުމެން ދާނީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލުގެ ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދިއު ން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ،
ޤާނޫނުއަސާސީއަށް މި ގެންނަ އިޞްލާޙަކީ އަޅުގަނޑުމެން ލާމަރުކަޒީ ބިލާ އެކުއެކީގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އިޞްލާޙެއް.
50

މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ގަރާރުގެ ބަހުސްގެ ކުރިން ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒަށް ފަހުބަސް ވިދާޅުވުމަށް އަޅުގަނޑު
ފުރުޞަތު އަރުވަން.
ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެންމެ އެންމެ ފަހު ވަގުތު މި އިވިގެންދިޔައީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މަޑުކޮށްލައްޗޭ އިނގޭތ . އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ބާކީ ޙަޤީޤަތުގައި އޮތީ 1 މިނެޓު. އެއީ
ފަހުބަހުގެ ވެސް ވަގުތު ކުރިން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ބޭނުންފުޅުކުރައްވާފައިވާތީ. ޖުމުލަކޮށް 15 މިނެޓު ލިބެނީ
އިނގޭތ .
ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް ވާހަކަދެ އްކެވުން:
އާދެ! އިޞްލާޙުތައް ހުށަހެޅުއްވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އިރާދަކުރެވިއްޔާ ކޮމިޓީގެ މަރުޙަލާގައި މި
އިޞްލާޙުތަކާ މެދު މަޝްވަރާކޮށް، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މީގެ ބައެއް އިޞްލާހުތަކަކީ ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު ،
ކޮންމެހެންވެސް މި ބިލުގައި ހިމަނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތަކެއް. އަދި ބައެއް އިޞްލާޙުތަކަކީ އެއަށް ދިރާސާކުރުމަށްފަހު
މިއަށް އިތުރުކުރެވިގެންދާނޭ އިޞްލާޙުތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޝުކުރިއްޔާ ވަރަށް
ބޮޑަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު.
{8.2} - އެޖެންޑާ އައިޓަމް -8.2 އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އެދިވަޑައެއްނުގަންނަވާ.
-{8.3} އެޖެންޑާ އައިޓަމް -8.3 ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގަންނަވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. 8.3 އަކީ ،
ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާ ގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދި އުން. ތޮއްޑޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން.
51

ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ، ހިތަދޫ
އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހަޅާފައި މި ވާ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ލާމަރުކަޒީ ނި ޒާމު ފައްކާވެގެން މި އަންނަނީ، އެ ކައުންސިލުތަކަށް އިންތިޚާބުކުރެވޭ
މެންބަރުންނަށް މަސައްކަތްކުރާނެ ފުރިހަމަ ވަގުތާއި މިނިވަންކަން ލިބިގެން. އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި، އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މީގެކުރިން ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގައި ކައުންސިލުގެ ދައުރު އޮތް ގޮތުން މި އޮތީ 3 އަހަރުދުވަސް. އެ 3 އަހަރުދުވަހަކީ
ޙަޤީޤަތުގައި ބިނާކުރަނިވި މަސައްކަތެއް، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް ނެރުމަށްޓަކައި ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް ވަރަށް ބޮޑު ގޮންޖެހުންތަކަށް ވެގެން ގޮސްފައި މި ވަނީ. އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި ، 3
އަހަރުދުވަހުގައި އި އްޒަތްތެރި ރައީސް، މަސައްކަތްކުރަން މި ލިބެނީ ޙަޤީޤަތުގައި އެންމެ އަހަރުދުވަހެއް.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު މި ގެނެވިފައިވާ އިޞްލާޙާ އެކީގައި މި އިޞްލާޙު ތަޅުމުން ފާސްވެއްޖެ ނަމަ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަލިބޭ ކައުންސިލުތަކަށް ވެސް ކާމިޔާބުކަމާ އެކީގައި މަސައްކަތްކުރުމުގެ 5 އަހަރުދުވަހުގެ
މުއްދަތު. އޭގެމާނައަކީ ދެ އިންތިޚާބު ދޭތެރޭ ބެލިކަމުގައި ވިޔަސް 3 އަހަރުދުވަހު ކައުންސިލަކަށް ހަމަޖެހިގެން
މަސައްކަތްކޮށް ، ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ނަތީޖާތައް ނެރުމުގެ ފުރިހަމަ މިނިވަންކަން ލިބިގެންދޭ. އެކަމަށް ކުރާނެ؛
މަސައްކަތްކުރާނެ ވަގުތު އެބަ ލިބިގެންދޭ. ކައުންސިލުތަކުން ތައްޔާރުކުރާ ޕްލޭނާ އެއްގޮތަށް ބަޖެޓު ދިރާސާކުރެވި، އެ
ބަޖެޓުން ޚަރަދުކުރެވޭނެ ކަންކަން ޕްލޭނުކުރެވިގެންދާނެ ގޮތަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 5 އަހަރުދުވަހަށް މި ކަންކަން
ވެގެންދިޔައިމާ ޙަޤީޤަތުގައި ވެ ސް ކައުންސިލުތަކަށް ނަތީޖާ ނެރެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ހަމަގައިމު ވެސް ގަބޫލުކުރަން.
އެއީ އަޅުގަނޑަކީ 3 އަހަރުދުވަހު ކައުންސިލު ދައުރެއްގައި ތަޖުރިބާކޮށްފައި ހުރި މީހަކަށް ވާތީވެ، އޭރުގައި 3
އަހަރުދުވަހުގެ ދައުރަކީ ކުރު މުއްދަތެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ވެސް އިހުސާސްކުރެވޭތީ ޙަޤީޤަތުގައި މި އިޞްލާޙަށް
އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަނީ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި އިޞްލާޙަކީ ، ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް މި އަންނަ އިޞްލާޙާ
އެކީގައި ފާސްވެގެންދާންޖެހޭ އިޞްލާޙެއް ކަމަށް ދެކޭތީ، އަޅުގަނޑު ވެސް މި އިޞްލާޙަށް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރާ
ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް.
ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
52

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ލާމަރުކަޒީ ފުރިހަމަ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކުރުމަށްޓަކައި ގެނެވޭ މުހިންމު
ބަދަލުތަކެއް މިއީ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި މި ނިޒާމު އެއްކޮށް ފުރިހަމައެއް ނުވާނެ ޙަޤީޤަތުގައި މި އިޞްލާޙުތަ ކަކުން
ވެސް. ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ދިމާލެއްގައި ވެސް ކަންހުރީ އެގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރި ދަތުރުން ވެސް އެނގުނީ ،
ލިބިފައި އޮތް ބާރެއް އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި އަބަދުވެސް ކައުންސިލުތަކުން ނުވަތަ ބާރު ލިބިފައި ތިބޭ ފަރާތްތަކުން
މަސައްކަތްކުރާކަން. އެހެންވީމާ، އެއީ ނިމުމެއް އަންނާނެ ކަމެއް ނޫން. އެޖެންޑާ 19ގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެފައި ހުރި
ބައެއް ކަންކަން ފަހަރެއްގައި މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންނަ އިޞްލާޙުތަކުގެ ތެރޭގައި ނުހިމެނި ހުރެދާނެ.
ފުރިހަމައަށް ނުހިމެނި ހުރެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ޔަޤީންކުރަން، މީގައި ހުރި މައި ގަނޑު އަސާސްތައް މި ދެ
ގާނޫނުގައި ވެސް ނުވަތަ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް މި ގެންނަ ބަދަލުގައި ވެސް ހިމެނިގެންދާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން
ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ، އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ 19ގައި ކަންކަން ކުރުމަށް ވަޢުދުވެފައި އޮތީ 5 އަހަރުދުވަހަށް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އަ ދި މީގައި ހުރި ހުރިހާ ކަންކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލުނުވީމާ އެއްކޮށް މި ނިޒާމު
ގަނޑުބަޑު ވެދާނެ ކަމަށް ނުވަތަ އަލުން އަނބުރާ ކުރީގައި އޮތް ނިޒާމަށް ގޮސްދާނެ ކަމަށް ދުށުމަކީ ރަނގަޅު ކަމެއް
ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން މިތިބީ މިއަށް ގެންނަންޖެހޭ ހުރިހާ ބަދަލެއް ގެނައުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ނިޒާމަކީ
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ބަނޑުން ވިހާފައި ހުރި ދަރިއެއް އިނގޭތ . އެހެންވީމާ، މިއަށް ގެއްލުމެއް ލިބޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް
އަޅުގަނޑުމެން ނަހަދާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނުނީ މިދިޔަ 8 އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެ އް
ގެނެސް މި ނިޒާމު އެކީ އެކައްޗަކަށް ފުނޑާލުމަށް އަދި މިއީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ރަނގަޅު ނިޒާމެއް ނޫން ކަމަށް ދެއްކުމަށް
ޓަކައި ސަރުކާރުތަކުން މަސައްކަތްކުރި ތަން. އެއީ ޚުދުމުޚުތާރު، އަނިޔާވެރި، ގޮށްމުށުގެ ބާރުން ވެރިކަންކުރުމަށް ޓަކައި
ގެނެވުނު ބަދަލުތަކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުނިޔޭގައި ހިނގާ ނިޒާމެއް ނޫން އެއީކީ ، ގޮށްމުށުގެ ބާރުން ކުރާ
ވެރިކަމަކީ. އެންމެ ރަނގަޅު ވެރިކަމަކީ ، އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ، ކަންކަން ހިން ގުމަށް، ރައްޔިތުންގެ މަޝްވަރާއާއި
ޚިޔާލު ހ ދުން. އެއީ ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމެއްގައި ވެސް މުހިންމު ކަމަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ބާރުތައް
ދޫކޮށްލާއިރުގަ އި ވެސް އަދި ބާރުތައް ދޫކޮށްލުމަށްފަހު ދެން ވާ ގޮތްތަކެއް ވެސް ބަލަން އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
110 ކައުންސިލަކުން ބަޔާން ނެރެފައި އެބަ އޮތް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިހާރު ހިނގާ ބޮޑު ކަމަކާ ގުޅޭ ގޮތުން.
ދީނީ ޚިޔާލު ތަފާތުވުންތަކެއް އުފެދިގެންއު ޅޭއިރުގައި ކައުންސިލުތަކުން ދެކޭގޮތް އެބައޮތް ބުނެފަ. އެހެންނަމަވެސް،
ކައުންސިލުތަކުން އެގޮތަށް ބަޔާންނެރުނީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އެގޮތަށް ރައްޔިތުން ދެކޭތީތ . ރައްޔިތުން އެ ގޮތަށް ދެކޭ
ކަމަށް ވާނަމަ އެއީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް. އެހެންކަމަށްވާނަމަ، ސަރުކާރުތަކުން އެ ކަންކަމަށް ބަލަންޖެހޭނެ. އަދި
އެކަމާ ދޭތެރޭގައި ފިޔަވަޅު ވެސް އަޅަންޖެހޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނުއަސާސީއަށާއި ގާނޫނަށް މި ގެންނަ
އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ކަންކަން ރަނގަޅުވާން. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ ހެޔޮލަފާ
މީހުންތަކެއް އަދި ވިސްނުން ތޫނު ބަޔަކު ރަށްރަށުގެ ވެރިންގެ ގޮތުގައި އަންނަން. ހަމައެކަނި މާލޭގައި ތިބޭ ބަޔަކު
53

ފީޑުކުރީމާ އެގޮތަށް އެނބުރޭ ރޮބަޓުތަކެއް ގޮތުގައި ތިބޭކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމެއް ނޫން. ޤައުމުގެ ބޮޑެތި
ކަންތައްތަކުގައި ނޫސްބަޔާންތައް ނެރޭއިރު ގައި ވިސްނުންތެރިކަމާ އެއްކޮށް ނެރެންވާނީ. އޭގެން ދެން ދިމާވެދާނެ ނަތީޖާ
ބަލަން އެބަޖެހޭ. ބުޅާ މެރުމަށް ކައުންސިލުތަކުން ފާސްކޮށްގެންނުވާނެ. އެއީކީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮށްގެންވާނެ ކަމެއް. އަދި
ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ރަށުގެ މުޅި ރަށް އެއްކޮށް އެކިއެކި ވިޔަފާރިތައް ކުރުމަށްޓަކައި ދޫކޮށްގެން ވެސް ނުވާނެ.
ވިޔަފާރިތައް ކުރުމަކީ ވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަދި ހަމަ އެހެންމެ އިޖުތިމާޢީ، އިޤްތިޞާދީ ކަންކަމަށްޓަކައި
ޚާއްޞަކުރެވޭ ވަކި ގޮތްގޮތަކަށް ރަށުގެ ލޭންޑް ޔޫސް ޕްލޭންތައް ވެސް ހުންނަންވާނީ. ބާރުތައް ދިނީމާ އެގޮތަށް
ކަންކަން ކުރީމަ އޭގެން ރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް ނުލިބޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމެއް މީގެ 5 އަހަރު ފަހުން ރައްޔިތުން
އައިސް އަޅުގަނޑުމެން ކައިރީގައި ބުނާކަށް، ތިމަންނަމެންނަށް ދޫކޮށްފައި ހުރި ބާރުތައް އަނބުރާ ތިމަންނަމެންގެ
އަތުން އަތުލާށޭ. އެއީކީ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ގޮތެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، ވިސްނުންތެރިކަމާ އެއްކޮށް
ކައުންސިލުތަކަށް އަންނަ މީހުން ވެސް މަސައްކަތްކުރަންވާނީ. އަދި ވިސްނުންތެރިކަމާ އެއްކޮށް ރައްޔިތުން ވެސް
ވ ޓުލާން ވެސް ވާނީ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ހޮވާ މީހުން ހޮވުމަށްޓަކައި. އަޅުގަނޑު މިއަދު އަޑުއެހިން، ހެނދުނު އައި
ރާއްޖެ ޓީވީގެ ޕްރޮގްރާމެއްގައި ، ޕްރޮގްރާމް ޕްރެޒެންޓަރުން ގަބޫލުކުރައްވާ ގޮތުގައި ކުރީގައި އޮތް ކަތީބުގެ ނިޒާމު
ބައެއް މީހުން ދެކޭގޮތުގައި ރަނގަޅު. މާލެއިން އެޕޮއިންޓުކުރާ މީހެއްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އޭނަ މާ ރަނގަޅަށް ނުވަތަ
ރައްޔިތުންނަށްޓަކައި ކޮށްދޭންޖެހޭ ކަންތައް ކޮށްދީފައި އޮތް ކަމަށް އެ ބޭފުޅުން ވަކާލާތުކުރައްވާ. މިހާރު ރައްޔިތުން
އިންތިޚާބުކުރާ މީހުންގަ އި އެ ސިފަތައް ނުހުންނަކަމާއި، އަދި އޭގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންނަށް ގެއްލުންވާ ކަމަށް ދެކޭ
ނަމަ، އެއީ ދެރަ ކަމެއް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މީގެން ގެންނަން ބޭނުންވާ ނަތީޖާއެއް ނޫން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބަދަލުތަކުގެ ތެރޭގައި ރަނގަޅު ނަތީޖާ ނެރެވޭނެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން މި ބުނާ ފުރިހަމަ
ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމަކަށް މީގެ ސަބަބުން ބިންގާ އެޅިގެންދާނެ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ހުށަހެޅިފައިވާ ބަދަލާ އެކީގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމު އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހެނީ، ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމެއް
ފުރިހަމަކުރާއިރުގައި ރަށު ކައުންސިލުތައް، އަތޮޅު ކައުންސިލުތައް، ދެން އެލް.ޖީ.އޭ ؛ ލ ކަލް ގަވަރމަންޓް އޮތ ރިޓީ.
ޙަޤީޤަތުގައި މި ދެންނެވި ހުރިހާ ދިމާލެއް ވެސް ޖެހޭ ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް މަސައްކަތްތައް ކުރަން.
54

ވަރަށް ރަނގަޅަށް ގާނޫނުގައި އެބައޮތް ބަޔާންކޮށްފައި މަސްއޫ ލިއްޔަތުތައް ، ޒިންމާތައް. އަތޮޅު ކައުންސިލު ގެ ޒިންމާތައް،
ރަށު ކައުންސިލްގެ ޒިންމާތައް އަދި އެލް.ޖީ.އޭގެ ވެސް ޒިންމާތައް. ގާނޫނުގައި އެއްޗެއް ލިޔެފައި އޮތުމަކުން އަދި
އެންމެ އެދެވޭ ގޮތުގައި މުޅި ނިޒާމެއް ނުއެއް ހިނގާ. މި ކަންކަން ރަނގަޅަށް ކުރޭތ ބަލައި، މި ކަންކަން ނުކުރާ
ނަމަ، އެކަމަށް އަޅަންވާ ފިޔަވަޅުތައް އެޅިގެންދިއުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. 5 އަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ދައުރު
ދަމައިލާއިރުގައި އެލް.ޖީ.އޭ ގެ ރ ލު ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެލް.ޖީ.އޭ ކުޅުއްވަންޖެހޭނެ. އެގޮތުން ކައުންސިލުން އެ
ކައުންސިލެއްގެ ޒިންމާ އަދާނުކުރާ ކަމަށް ވާނަމަ، ގާނޫނުގައި ލިޔެފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާނުކުރާ ކަމަށް ވާނަމަ،
އަޅަންވާ ފިޔަވަޅެއް އަޅަންޖެހޭނެ ލަސްނުކޮށް. މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑަށް އެބަފެނޭ ގާނޫނުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ، ޞަރީޚަ
އިބާރާތުން މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ހަމަ ބަޔާންކޮށްފައި؛ އެކަމަކު، އެ މަސްޢޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރޭތ . ނުކުރޭތ ހަމަ ނުބަލާ
އަހަރަކަށްފަހު އަހަރެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގަ އި ވެސް ރަށު ކައުންސިލްތަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ނޫނީ ރަށު
ކައުންސިލު ގެ މަސައްކަތްތައް ރަނގަޅަށް އަދާކޮށްފައި ، 2018 ގައި އަދާކޮށްފައިތ ވަނީ ބެލުމަށް އަދި ކިރިޔާ
މަސައްކަތްތައް ހިނގާ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް އެބަހުރި ޚަބަރު ލިބިފަ. އެއީ އަތޮޅު ކައުންސިލުން ހިންގަންޖެހޭ
މަސައްކަތެއް. އެ މަސައްކަތް ނުހިނގާ، ރަށު ކައުންސިލްގެ ޒިންމާ ރަނގަޅަށް އަދާކުރޭތ ނުބެލިފައި މި އޮތީ. ހަމަ
އެގޮތަށް ، އެލް.ޖީ.އޭ.އިން ވެސް އަތޮޅު ކަ އުންސިލު ވެސް، ރަށު ކައުންސިލު ގެ ޒިންމާތައް ވެސް އަދާކުރޭތ
ބަލަންޖެހޭނެ. ވަރަށް ވާންކޮށް، ގާތުން މި ކަންކަން ބަލައި، އެ ނިޒާމު އެންމެ ރަނގަޅަށް ހިންގުމަށް ހަވާލުކުރެވިފައިވާ
ފަރާތްތައް އެ ހިންގައިނުދޭ ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވާ ނަތީޖާއެއް ނުނެރެވޭނެ. ޚިދުމަތްތަކުގެ ވާހަކަ
ވެސް؛ ދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތްތަކުގެ ވާހަކަ ވެސް ގާނޫނުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބައޮތް ބަޔާންކޮށްފަ. އެ ޚިދުމަތްތައް ވެސް
ރަނގަޅަށް ދެވޭތ . އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭ އިވެލުއޭޓުކުރަން މި ކައުންސިލުތަކުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އެންމެ ރަނގަޅަށް އަދާކުރޭތ . މިސާލަކަށް މަސްއޫލިއްޔަތެއް ލިޔެފައި. އޭގައި އެކަކުން ފަހަކަށް އެ
ކައުންސިލެއްގެ މަސައްކަތްތަކަށް ދޭނީ އެކެއްތ ނޫނީ ފަހެއްތ ؛ މިގޮތަށް ހަމަ ގާނޫނުގައި އެހެރަ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް
ލިޔެލުމަށްފަހުގައި، ބަލާ ފަރާތަކުން އެގޮތަށް މާކްސްދޭ ކަމަށް ވާނަމަވެސް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ
ހަމަ ކުރިއެރުމެއް ލިބޭނެހެން. އެކަމަކު، މިކަހަލަ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެވިގެންދާ ތަނެއް ނުފެނޭ. އެހެންވީމާ، ގާނޫނު
ބަދަލުކުރެވިގެން މި އަންނަނީ މިއީ ވަރަށް ރަނގަޅު ހަމަ ބަދަލެއް. އެއާއެކީގައި އަ ޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވަން.
އެލް.ޖީ.އޭގެ ދައުރު މިހާރަށްވުރެ ރަނގަޅަށް މި އަދާކުރެއްވުމަށް، އަދި އަތޮޅު ކައުންސިލު ގެ ދައުރު ވެސް މިހާރަށްވުރެ
ރަނގަޅަށް އަދާކުރެއްވުމަށް. އޭރަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވާ ބަދަލު އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތުގައި ގެނެވޭނީ.
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
55

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު އުޝާމް.
ވިލިމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އުޝާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ވެސް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމާ ގުޅޭ
ގޮތުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 8 ވަނަ ބާބުގެ 231 ވަނަ މާ އްދާއަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކަށް ހަމަ ފުރިހަމައަށް
ތާއީދުކުރަން. އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި، ކައުންސިލަކުން ފުރިހަމައަށް ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރަން ބޭނުންވާކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، މިހާރު ކަނޑައެޅިފައި މިއޮތް ތިން އަހަރުގެ މުއްދަތަކީ ކުރު
މުއްދަތެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. ޤާނޫނުއަސާސީއަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާހާ އެކީގައި އަދި ލާމަރުކަޒީ
ގާނޫނަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާޙުތަކާ އެކުއެކީގައި ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމު އިތުރަށް ހަރުދަނާވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް
އުއްމީދުކުރަން. އަދި އެ ނިޒާ މު އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ވެސް ފުރިހަމައަށް ކައުންސިލުތަކަށް
އެއްބާރުލުންދޭނެ ކަމަށް ވެސް އުއްމީދުކުރަން. އަޅުގަނޑު ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ކައުންސިލުތައް ހިންގުމުގެ ގާނޫނު އަދި
މިހާރު ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ހުށަހަޅާފައި އޮތް އިޞްލާޙުތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ގާނޫނީ ކުޑަ
މައްސަލައެއް ހިއްސާ ކޮށްލަން މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން މި ކޮށްލީ. މި ހުށަހެޅޭ އިޞްލާޙުގެ ދަށުން އިދާރީ ދާއިރާތައް
ހިންގުމަށްޓަކައި އިންތިޚާބުކުރެވޭ ކައުންސިލްތަކުގެ އުމުރަކީ ފަސްއަހަރު ކަމަށް ބަދަލުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައި
އޮތްއިރުގައި ، ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނަށް ހުށަހަޅާފައި އޮތް އިޞްލާޙުތަކުގައި މި އިޞްލާޙު ހިމެނިފައިނެތްކަން އަޅުގަނޑަށް
ފާހަގަކުރެވޭތީ އެކަން ހަމަ މި ބިލު ހުށަހެޅި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސަމާލުކަމަށް ޓަކައި ދަންނަވާލަން. ލާމަރުކަޒީ
ގާނޫނުގަ އި ވެސް އެބައޮތް ކައުންސިލުތަކުގެ އުމުރަކީ ކޮބައިކަން ކަނޑައަޅާފަ. އެގޮތުން، ގާނޫނުގައި މިހާރު އެބައޮތް
ކައުންސިލުތަކުގެ އުމުރަކީ ތިން އަހަރު ކަމަށް ކަނޑައަޅާފަ. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނުއަސާސީއަށް މި ގެނެވޭ އިޞްލާހާ
އެކުއެކީގައި ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގެ އެ މާއްދާތައް ވެސް އިޞްލާޙުކުރަންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އަދި
އޭގެއިތުރުން، މުޅިއެތި ފުރިހަމަކުރުމަށްޓަކައި ލ ކަލް ކައުންސިލުތަކުގެ އިންތިޚާބުގެ ގާނޫނަށް ވެސް ބައެއް ކަހަލަ
އިޞްލާޙުތައް ގެންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭތީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސަމާލުމަކަށްޓަކައި އެކަން
ގެނައުމަށް ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކޮށްލީ. ޝުކުރިއްޔާ ދެއް ވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
56

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ލާމަރުކަޒީ ބިލަށް ފުދޭވަރެއްގެ އިޞްލާޙުތަކެއް ވެސް ހުށަހެޅިގެން ހިނގައްޖެ.
ނަމަވެސް، އެއިން ކޮންމެ އި ޞްލާޙެއްގައި އެ އުޅެނީ ފުދޭވަރެއްގެ ގިނަ ޒިންމާތަކެއްކަން ފާހަގަ ވެސް ކުރަންޖެހޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 17 މެއި 2010 ގައި ގާނޫނެއް ތަސްދީގުކޮށްފައި ވެއްޖެ. މިގާނޫނަށް ކިޔަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ ހިންގުމުގެ ގާނޫނު. މިގާނޫނު އޮންނަތާ މިހާރުވެސް 10 ވަނީ ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ
ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެއް. ލިބުނު ކުރިއެރުމަކީ ކޮބަ އިތ ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާ ގިނަ ދުވަސްވެގެންދިޔައިރު ވެސް
ބައެއް ކައުންސިލުތަކުގައި ތިބީ 3 ކައުންސިލަރުންނާއި ޒިންމާދާރު ވެރިޔާ، އަދި ފައިނޭންސް އޮފިސަރު. އެޑްމިން
އޮފިސަރެއް ނެތް. އެންމެ ކުޑަމިނުން މަސައްކަތުމީހާ ވެސް ނެތް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ މިއަދު ވެސް ބައެއް
ކައުންސިލުތަކުގެ ހާލަތަކީ. ދަންނަވަންޖެހެނީ، ކައުންސިލު އިދާރާތަކަށް ބޭނުންވާ މުވައްޒަފުން އަދި ހަމަވެފައި ނެތް
ވާހަކަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނަމަވެސް، މިހާރު މި އިޞްލާޙުކުރެވޭ ގާނޫނަށްވުރެ ޒިންމާ ވަކި ކުޑަ ގާނޫނެއް ނޫން
މިހާރުވެސް މި އޮތީކީ. ކިހިނެއްތ މި ޒިންމާތައް ނަގާނީ ކައުންސިލުތަކުން؟ އޮތީ މޮހޮނަށް އޮޑި ދީފައި އޮތްހެން
ބާރުތައް ދީފައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެންމެ ފަހުން ވެސް ކުށްވެރިވީ ކައުންސިލަރުން. ސުވާލަކީ ، އެލް.ޖީ.އޭގެ ރ ލަކީ
ކައުންސިލުތައް ކުށްވެރި ކުރުންތ ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާތަކަކީ ކޮބައިތ ؟ މިވީހާތަނަށް ފެނުނީ އަދި ބަޔަކު
ކުށްވެރިކުރި ތަން. ކައުންސިލުތަކުގައި ހުރި ގޮންޖެހުންތައް ނައްތާލަން ކުރި ކަމެއް ފެންނާކަށް ނެތް. ޒިންމާދާރުކަމާއެކީ
ކައުންސިލުތަކަށް ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތައް ފ ރުކޮށްދިނުމަށް އެލް.ޖީ.އޭ އަށް އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު ގޮވާލަން.
މިހާރު އިޞްލާޙުކުރެވިގެން ވުޖޫދަށް މި އަންނަ ގާނޫނަކީ މިހާރު މި އޮތް ގާނޫނަށްވުރެ ގިނަ ކަންތައްތަކެއް
ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުވެގެންދާނެ ގާނޫނެއް ކަމުން، ކައުންސިލުތައް ހިންގޭނެ ގޮތްތައް ރޭވެން އެބަޖެހޭ، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މިހާރުން މިހާރަށް މުވައްޒަފުން ހަމަވާންޖެހޭ. އަދި ހަމަ އެ މުވައްޒަފުންނަށް މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ވަސީލަތްތައް
ވެސް ފުރިހަމަވާންޖޭހޭ. އެހެން ނޫންކަމަށްވަންޏާ ހަމަ ދިމާވާނީ މިހާރުވެސް މި އޮތް ހާލަތަށް. ޔަޤީންކުރެވޭ ކަމަކީ،
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި މަޖިލީހުން އެ ފުރުޞަތު ނުދޭނެކަން. މި ސަރުކާރުން ވެސް އެގޮތަށް ދޫކޮށްގެން
ނުތިއްބަވާނެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަން އަޅުގަނޑަށް އެބައޮތް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން ބާކީ ތިއްބެވީ ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް އެދިވަޑައިގެން ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ދެވަނަ ފުރުޞަތުގައި
ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނީ 3 މިނެޓު. މަޢުލޫމާތަށްޓައި ދަންނަވާލަން ބޭނުން. ނުނިމި ހުރި މަސައްކަތުގެ
ތެރޭގައި މިއަދު މި ހިމެނުނީ 3 މައްސަލައެއް ނުވަތަ 3 ބަ ހުސެއް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ދެންމެ މި ނިންމި، އިދާރީ
ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ގާނޫނަށް ހުށަހެޅި ބިލު. އަދި ދެން އެއަށްފަހު ނިމުނު، މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް ހުށަހަޅުއްވާފަ އިވާ ގަރާރު. އަދި މި ބަހުސް؛ ކުރިއަށް މި ގެންދާ ބަހުސް
57

ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބަހުސް ނިމުނީމާ އަޅުގަނޑުމެން 1:30ގެ ވ ޓުގައި މި 3 މައްސަލައަށް ވެސް
ވ ޓަށް އަހާނަން. ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް.
ހެންވޭރު ދެކުނު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް. ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
އަސްލަމް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 231 ވަނަ މާއްދާއަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. (ހ)، (ށ)،
(ނ) އަށް އަޅުގަނޑު ތާ އީދުކުރަން. މި ބަދަލު ގެނެސް، މިތަނުން ޤާނޫނުއަސާސީ ފާސްކުރުމާއެކު، ކައުންސިލުތަކު ގެ
ދައުރު ދިގުވެގެން އެބަދޭ. ކައުންސިލަރުންނަށް ލިބޭ ބާރު އިތުރުވެގެން އެބަދޭ. ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމަށް މި ގެންނަ
ބަދަލުން، ފާސްކުރާ ގާނޫނުގެ ސަބަބުން ކައުންސިލުތަކާއި ރަށްތައް ހިނގަން ފައިސާ ލިބެމުން އެބަދޭ. އެރަށުގެ
އިޚްތިޞާޞްގައި ނުހިމެނޭ ބިން ކުލީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާ ލިބެމުން އެބަދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދަންނަވަން މި
އުޅޭ ވާހަކައަކީ ، އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ ރާޖެ ތަރައްޤީކުރާށޭ. ބައިނަލްއަގުވާމީ ބޮޑެތި ޓެރަރިސްޓް ނެޓްވ ކްތަކާ
ގުޅިގެން ހަނގުރާމައަށް ރަށްރަ ށުން ފޮނުވާ މީހުންތަކާއި، ދާ މީހުންތައް އެބަޖެހޭ ހުއްޓުވަން. އެބަޖެހޭ ދެނެގަންނަން. މި
ވަދެވެނީ ކިހާ ނުބައި ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި ޓެރަރިސްޓް އ ގަނައިޒޭޝަންތަކަށް ހަނގުރާމައަށް މީހުން ގޮސް ރަށްރަށުގެ
މީހުންނަށް ބޭރުގެ ބަހެއް ނުވެސް އެނގޭމެ. ވާނުވާ ނޭނގޭ ހާލުގައި ވަދެވޭ ބޮޑެތި ހަނގުރާމަތަކުން ވެދާނީ ކޮންފަދަ
ގޮތެއް ކަމެ އް، މި ރާއްޖެއަށް، އަތޮޅުތަކަށް، އަދި އެ ބޭފުޅުންނަށް ދިމާވެދާނެ ކަމަކީ ވިސްނަންޖެހޭ. މީގެ އެއް ދުވަސް
ކުރިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެމެރިކާގެ ޕްރެޒިޑެންޓް ދެއްވި ނިއުސް ކޮންފަރެންސެއް މި އަޑުއިވުނީ. އައިސިސްގެ އެންމެ
އިސް ލީޑަރު އަބޫބަކުރު އަލްބަޣްދާދީ މަރާލެވުނީ. އޭނަގެ ނަން ކިޔައި، އެތައް ފާޑުފާޑުގެ ޚުލާސާތައް ކިޔަ އި،
އުފާފާޅުކޮށްފައި ގޮސް ސިރީލަންކާގައި ބޮޑު ބޮމުގެ ހަމަލާއެއް ދީ، އެތައް ބަޔަކު މަރައިލީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މީހުން
ސީރިއާއަށާއި އަދިވެސް އެނޫން ކައިރި ޤައުމުތަކަށް ގޮސް ޓެރަރިޒަމްގެ އެތައް ބައިވަރު ހަމަލާތައް ދީ، މީހުން
މަރާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ ހާސްވެފައި ތިބެން. އެމެރިކާގެ ޕްރެޒިޑެންޓް ވިދާޅުވީ، ތިމަންނަމެންގެ އަތް
ވަރަށް ދިގޭ. ކޮންމެތާކު ތިއްބަސް ހަމަލާދޭނަމޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަށް ހެލިކޮޕްޓަރުގައި އައިސް އަބޫބަކުރު އަލް
ބަޣްދާދީއަށް ހަމަލާދިނީ. އަތުލައިގަތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. ކައުންސިލަރުން
ސަމާލުވާންޖެހޭ ކަމެއް. ސާފުތާހިރުކަމާއި، ތެދުވެރިކަމާއި ، އަމާނާތްތެރިކަމާ އެކީގައި ޤައުމަށާއި ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތްކުރަން ތިބޭ ބައެއް. އެހެންވީމާ، ކައުންސިލުތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބާރުދީފައި ދޫކޮށްލާއިރުގައި، ޕާޓީ ލައިނަށް
ވިސްނަންޖެހޭ. ސަރުކާރަށް ވިސްނަންޖެހޭ. އެ ދެ ފަރާތާ އެކީގައި ކުރިއަށް މަސައްކަތް ގެންދިއުމަށް އަޅުގަނޑު
އިލްތިމާސްކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށްޓަކައި.
58

}ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙސަން ޢަފީފު ރިޔާސަތާ ހަވާލުވެވަޑައިގަތުން{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފަށް.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
އަސްލަމް ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ހުށަހަޅުއްވާފައި މި އޮތް އިޞް ލާޙުގައި 3 ބައެއް އެބަ ހިމެނޭ. އޭގެތެރެއިން އެއްބައެ އްގައި
އޮތް ކަންބޮޑުވުމެއް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތަކަށް އެދުނީ. ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް ވެސް. އެއީ
ކައުންސިލުތަކުގެ ރައީސުންނާއި ނައިބު ރައީސުން ވެސް އެއީ ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކުރާ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ، އެ އީ
231ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އެ އޮތް އިޞްލާޙު. މި އިޞްލާޙު ހުށަހެޅުނު ފަހުން ވަރަށް ގިނަ އާއްމު ރައްޔިތުންނާއި
އަދި ބައެއް ކައުންސިލަރުންނާ ވެސް މި ވާހަކަ މަޝްވަރާކޮށްލެވުނީމަ، އަޅުގަނޑަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ވިސްނުންފުޅުގައި
އޮތް ވިސްނުމެއް ކަމަށް ދޭހަވީ ކައުންސިލުގެ ރައީސް އެއީ އާއްމު ރައްޔިތުންގެ ވ ޓަކުން ހޮވާ ގޮތަށް އޮތުން އެއީ ހަމަ
ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމެއް ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ނައިބު ރައީސް ހޮވުމަށް އާއްމު ވ ޓަކަށް ދިއުމުގެ ބަދަލުގައި،
މިހާރުވެސް އެކަންކުރާ ގޮތަށް އެއީ ކައުންސިލުން އިންތިޚާބުކުރާ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ބޭއްވުން ރަނގަޅު ކަމަށް ފެންނަ
ކަމަށް. ދެން އަޅުގަނޑު މި މައުޟޫޢުގައި ވާހަކަދައްކާ އެންމެ ފަހު މެންބަރު ކަމަށް ވާތީ ، ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހެޅިޔަސް
ތާއީދެއް ލިބޭނެ ގޮތެއް ނ ންނާނެ. އެހެންވީމާ، ކޮމިޓި މަރުޙަ ލާގައި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަދި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށްފަހު، ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފަހު
އެބައޮތް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގެންފަ. އެހެންވީމާ، ތާއީދު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން، 231 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އޮތް އިބާރާތަށް އިޞްލާޙެއް. އެއީ މިހާރު
އޮތް ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ، އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމަށްޓަކައި އުފައްދާ ރަށު ކައުންސިލުތަކާއި ، ސިޓީ ކައުންސިލުތަކާއި ،
އަތޮޅު ކައުންސިލުތަކުގެ ރައީސުންނާއި ނައިބު ރައީސުން އިންތިޚާބުކުރާނީ އެ ކައުންސިލަށް ނިސްބަތްވާ ސަރަހައްދުގެ
59

ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި ދީމިޤްރާތީ އުސޫލުގެ މަތީން ނަގާ ސިއްރު ވ ޓަކުންނޭ، އެ އޮތް އިބާރާތުން ނައިބު ރައީސުން
އުނިކުރުމަށް. އެއީ އެހެން މިދެންނެވީ، މިދެންނެވި ސަބަބުތަކާ ހުރެ. އެހެންވީމާ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ކަންކަމަށް
ރިޢާޔަތްކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. އަޅުގަނޑު ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް އެދުނީ މި އިޞްލާޙު
ހުށަހެޅުމަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މިހާރު ތި މައްސަލަ ކޮމިޓީއަކަށް ދިޔައިމާ އިޞްލާޙު
ތިއަށް ގެނެވޭނެ. މިތަނަކުން އަނެއްހެން ތާއީދެއް ބޭނުމެއް ނުވާނެ. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ،
ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފަށް.
ކުޅުދުއްފުށީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! ޤާނޫނުއަސާސީގެ 231 ވަނަ މާއްދާއަށް ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އިޞްލާޙަ ށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. ހަމައެއާ އެކީގައި
ދަންނަވާލަން. ރައްޔިތުން މީގެ ކުރިން، އެތަކެއް ޒަމާންތަކެއް ކުރިން ބުނަމުން އައީ ، އެ ބޭފުޅުންގެ ކަންތައްތައް
ނިންމުމުގައި އެ ބޭފުޅުންގެ ބަސް ކިޔެންޖެހޭ ވާހަކަ. ކަތީބުންގެ ޒަމާނުގައި މި އޮންނަ ގޮތަކީ، ހަމައެކަނި މާލޭގެ
މިނިސްޓްރީއަކުން ފޮނުވާ ގޮތަކަށް އެކަމެއް ކުރުން. އެނޫން ގޮތެއް ނ ވޭ. ކިތަންމެ ކުޑަކަމެއް ނިންމިކަމުގައި ވި ޔަސް،
އެއީ އެ ބޭފުޅުން ނިންމާ ޑިޒިޝަނަކަށް، ނިންމާ ގޮތަކަށެއް ނިންމޭކަށެއް ނ ވޭ. އެހެންނަމަވެސް، މިކޮޅުން އަންގާ
ގޮތަކަށް އެކަން ނިންމުން މި އޮންނަނީ. އެއާ ވިދިގެން އެމް.ޑީ.ޕީ އުފެދިގެން އައިސް ދައްކަމުން އައީ، ރާއްޖެ
ހިނގަންޖެހޭނީ ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން ކަން. އެއަށް ބިނާކޮށް ދިވެހި ރައްޔިތުން އެމް.ޑީ.ޕީ ވެރިކަމަށް ގެނައީ
2008 ވަނަ އަހަރުގައި. ހަމައެއާއެކީގައި ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމު މި ރާއްޖޭގައި ފެށިގެން އައިސް ފައްކާނުވެގެން އުޅެނިކޮށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެރިކަން އޭރުގައި ވައްޓާލެވިފައިވަނީ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަކީ ، މި ނިޒާމު
ފުރިހަމަކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް. އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް މި ހުންނަނީ، އުމުރު
ދިގުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް. އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރުގައި، ކައުންސިލުތައް ؛ މިއަދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް
ވެސް އެ ފާހަގަކުރެއްވިހެން ބައެއް ފަރާތްތަކުން އެބަ ބުނަމުންދޭ ކައުންސިލުތަކަށްވުރެ ކަތީބުންގެ ދައުރު ވެސް މާ
ރަނގަޅު ކަމަށް. ކީއްވެގެންތ މިހެން ބުނަން މި ދިމާވަނީ؟ ރައްޔިތުން މި ޝުޢޫރު ފާޅުކުރަނީ ކީއްވެގެންތ
އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނާލަންޖެހޭ. ޙަޤީޤަތުގައި ކައުންސިލުތައް އުފެދިގެން އައިސްފައި މިއަދާ ހިސާބަށް އައިއިރުގައި
ކައުންސިލުތަކަށް އެންމެ ރަނގަޅަށް މަސައްކަތްކުރެވުނުތ ، އެ ފުރުޞަތު ލިބުނުތ ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އުފައްދަންޖެހޭ
60

ސުވާލެއް. އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތީ، މިދިޔަ 5 އަހަރުގައި
ކައުންސިލުތަކުގެ ބާރު ކަނޑުވައިލާފައި ، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ނަމެއްގައި ތިބި ބަޔަކަށް ހަދާފައި ތިބީ. އެހެންވީމާ،
ރައްޔިތުން ކައުންސިލުތަކާ ދޭތެރޭގައި އޮތް އިތުބާރު ވެސް ގެއްލިގެންދިޔަކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ހަމައެއާއެކީގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ހުށަހެޅިފައިވާ އިޞްލާޙަށް ބަލާއިރުގައި ކައުންސިލުތަކުގެ އުމުރު 3 އަހަރުގައި އޮތުމުގެ ބަދަލުގައި
5 އަހަރަށް ބަދަލުވެގެންދިޔައިމަ އެތަކެއް ކަންތައްތަކެއް އެބަ ފުރިހަމަވެގެންދޭ. ހަމައެއާއެކު އެގޮތުން ބަލައިލާއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ކައުންސިލުތަކުން އެކަށައަޅާ ޕްލޭންތައް ހާސިލުކުރުމަށްޓަކައި 5 އަހަރަކީ ، 3 އަހަރުގެ ބަދަލުގައި 5
އަހަރަކީ އެންމެ ރަނގަޅު އަދަދެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ހަމައެއާއެކީގައި ކައުންސިލުތަކަށް ކުރިމަތިލާ
ބޭފުޅުންގެ ފެންވަރާ ދޭތެރޭގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނާލަންޖެހޭ. އެއީ 3 އަހަރަށް އޮންނަ ކަމުގައި ވާނަމަ،
އަޅުގަނޑުގެ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔަ ، ކުޅުދުއްފުށީގައި 3 އަހަރަށް އޮންނާތީ ވީމަ، އެންމެ ރަނގަޅު
ބޭފުޅުން ކައުންސިލުތަކަށް ކުރިމަތިނުލާ ތަން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔަ. އެއީ ބައެއް ސަބަބުތަކަށްޓަކައި. އެއީ
ހުންނަ ވަޒީފާއެއް ދޫކޮށްލާފައި އައިސް 3 އަހަރަށް އެ މީހަކު ކުރިމަތިލާނެތ ؟ 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ތިމަންނަމެން
ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ލަނޑުދަނޑިތައް ހާސިލުކުރެވޭނެތ ؟ މިއީ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވެފައި، ވާހަކަދެކެވިފައި
ހުރި ކަންތައްތައް. އެގޮތުން، މި ކަންތައްތައް؛ ހަމަ މި އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން.
ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް
އެ ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އެ ބަދަލު ގެނައުމަކީ އަޅުގަނޑު ހަމަ އެންމެ އެދެވޭ ކަމެއް ކަމުގައި ގަބޫލުކުރަން.
އެހެންވެގެން ، އެ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ނުހަނު އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކީގައި ތާއީދުކުރަން. އަދިވެސް އެއް ފަހަރު
ޤާނޫނުއަސާސީއަށް މި އިޞްލާޙު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި ކަމަށްޓަކައި ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު
އަސްލަމަށް ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން އަދި ޝުކުރު ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފުވަމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒަށް.
ފުވަމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ
8ވަނަ ބާބަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިޞްލާޙަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް .
ކައުންސިލުތަކުގެ މުއްދަތު 5 އަހަރަށް، މިގެނޭ ބަދަލާއެކު މި ހުށަހެޅުނު އިޞްލާޙާއެކު 5 އަހަރަށް ބަދަލުވެގެންދިއުމަކީ
61

ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ރަނގަޅު ބަދަލެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިޞްލާޙެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން.
އަޅުގަނޑު އެހެން މިދަންނަވަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 3 އަހަރަށް؛ މީގެ ކުރިން އޮތް ގޮތަށް 3 އަހަރަށް އޮންނަ
މުއްދަތަކީ އަސްލު ތަރައްޤީގެ ކަންތައްތަކުގައި ތަރައްޤީގެ ޕްލޭންތައް ހެދުމުގައި އަސްލު އެންމެ އެކަށީގެންވާ މުއްދަތު
ކަމަށް އަޅުގަނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. ދެން އަދި އެއާއެއްކޮށް ހަމަ 5 އަހަރަށް ބަދަލުވެގެންދިއުމަކީ ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫއުތަކުގަ އި ބައިވެރިވުމާއި، ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުމާ އަދި ކައުންސިލުގެ ރައީސް ކަމަށް ކައުންސިލަށް ކުރިމަތިލާ
މީހުން، އެކަށީގެންވާ ޤާބިލު މީހުން ކުރިމަތިލުމަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްވަރެއް ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. އެހެންވީމާ، މި އިސްލާހަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަދަންނަވަން. ހަމައެއާ އެކު ހެންވޭރު
ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހެޅުއްވި އިޞް ލާޙަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން.
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! މިހާރު މި މައުޟޫޢުގައި ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން
އެދިވަޑައިގެންފައި އިތުރު މެންބަރަކު ނެތުމާއެކު މި އި ޞްލާޙު ހުށަހެޅުއްވި ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމަށް އަޅުގަނޑު ފަހުބަސް ވިދާޅުވުމުގެ ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال سالم عليكم. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ މި ބިލަށް ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ބަހުސްކޮށްދެއްވައިފި. އަޅުގަނޑު
ހަމަ މި ބިލާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަހުސްގައި ބައިވެރިވެ ޚިޔާލު ފާޅުކުރެއްވި ބޭފުޅުންނަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތަށް އެންމެ އިޞްލާޙެއް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވެގެން މި ދިޔައީ. އެއީ
ކައުންސިލުތަކުގެ ރައީސުންނާއި ނައިބު ރައީސުން އިންތިޚާބުކުރާ ގޮތަށް މިއަންނަ ބަދަލުގައި، ހަމައެކަނި ރައީސް އެއީ
އެ ދާއިރާގައި ހުރިހާ އެންމެންގެ ވ ޓުން އިންތިޚާބުކުރާ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައި. ނައިބު ރައީސްގެ މަޤާމު ބޭއްވުމަށް.
އެހެންކަމުން، އެ ބަދަލު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ހަމަ ގެންނެވުމާ ދޭތެރޭގައި ބިލު ހުށަހަޅާ މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
އަޅުގަނޑުގެ އެއްވެސް އިޢުތިރާޟެއް ނެތް ކަމުގައި ދަންނަވަން. އަދި އެކަމުގައި އިތުރަށް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި
ދިރާސާކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑު އެދެނީ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގެ މަސައްކަތް ވީހާވެސް؛ މި
ބިލު ބަލައިގަނެ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގެ މަސައްކަތް އަވަސްކޮށްދެއްވައި ބިލު ފާސްވެ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް މި ބަދަލު ގެނެވޭނެ
ގޮތެއް ވެގެންދިއުން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
62

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި ބިލުގެ ބަހުސް ނިމުނީ. 1:30 ގައި މި ބިލު ބަލައިގަތުމަށް ވ ޓުނެގޭނެ
ވާހަކަދަންނަވަން.
9. ކޮމިޓީތަކުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ އެޖެންޑާ ނަންބަރު -9.1 ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2019)ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2010
(ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ އިދާރީ ގާނޫނު) އަށް 2 ވަނަ އިޞްލާ ޙު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު)ގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާ
ގޮތުގެ މަތީން، ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަނާއި ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަން
ޢައްޔަންކުރުމަށްޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުވާފައިވާ ނަންފުޅުތައް އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން
ދިރާސާކޮށް ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕ ޓް. މި ރިޕ ޓް މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ އިޤްތި ޞާދީ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު،
އަލިފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ޙުސައިން.
އަލިފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2019)ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ އިދާރީ ގާނޫނަށް 2 ވަނަ
އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ގާނޫނު(ގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ)ހ(ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް
ޓެކްސޭޝަނާއި ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަން ޢައްޔަންކުރުމަށްޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުވާފައިވާ ނަންފުޅުތައް އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕ ޓް. މި
ރިޕ ޓަކީ ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2019 (ޓެކްސް ނެގުމާ ބެހޭ އިދާރީ ގާނޫނަށް 2 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު)ގެ
8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަނާއި ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ
ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަން ޢައްޔަންކުރުމަށްޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ރައްޔިތުންގެ ފޮނުވާފައިވާ ނަންފުޅުތައް 14
ޖުލައި 2019 ގައި ބޭއްވުނު 19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 52 ވަނަ ޖަލްސާ ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މަޖިލީހުގައި އިޢުލާނުކުރުމަށްފަހު، އެނަންފުޅުތައް ދިރާސާކުރުމަށްޓަކައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީއަށް
ފޮނުއްވުމުން ކޮމިޓީން އެ މައްސަލަ ދިރާސާކުރައްވަ އި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕ ޓް. މިގޮތުން، އާއްމުކޮށް އިޢުލާނުކުރުމުން
އެކަމަށް އިޖާބަދެއްވި ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން، އެ މަޤާމުތަކަށް ޢައްޔަންކުރެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް
63

ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންގެ ނަންފުޅުތައް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވާފައިވޭ. އެގޮތުން، ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް
އޮފް ޓެކްސޭޝަން މަޤާމަށް ޢައްޔަންކުރުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ނަންފުޅު؛ ދެ ނަމެއް
ފޮނުއްވާފައިވޭ. އެގޮތުން، އަލްފާޞިލް ފަތުޙު اله ޖަމީލް، ފިނިފެންމާގެ. އަދި އަލްފަޟިލް އިސްމާޢީލް ނާޝިދު، ހ.
ސެނާ. މި ދެ ނަން ފޮނުވާފައިވޭ. ޑެޕިއުޓި ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަންގެ ގޮތުގައި 6 ނަންފުޅެއް
ފޮނުވާފައިވޭ. އެއީ އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ސިރާޖު މުނީރު، އަލްފާޟިލާ އަސްމާ ޝަފީޢު ، އަލްފާޟިލް އިސްމާޢީލް
ސާޖިދު، އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޝަރީފް، އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ވާފިރު، އަލްފާޟިލް ޙަމްދީ ޢަޤީލް. ގަވާއިދުގެ 201ވަނަ
މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން 4 މުވައްޒަފުންގެ މައްޗަށް އެކުލަވަ އިލެވޭ ޕެނަލެއް، އިދާރީ ޕެނަލެއް
އެކުލަވައިލެވުނު. އެ އިދާރީ ޕެނަލުން އެ ހުށަހެޅުއްވި ނަންފުޅުތަކުގެ ނަންފުޅުތައް ސިފަތައް ފުރިހަމަވޭތ ބައްލަވައި،
އަދި އެކަމާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅަންޖެހޭ މުއައްސަސާތަކަށް އެއްވެސް މައްސަލައެއް ވޭތ ހުށަހެޅުނު. އެގޮތުން،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކ ޓު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކ ޓު ، ކްރިމިނަލް ކ ޓު، ޑްރަގު ކ ޓު، ސިވިލް ކ ޓު، އިލެކްޝަންސް
ކޮމިޝަން، އެންޓި-ކޮރަޕްޝަންސް ކޮމިޝަން، މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް؛ މި ދެންނެވި ތަންތަނަށް
މި ބޭފުޅުންގެ ނަންފުޅުތައް ފޮނުއްވުމަށްފަހު، އެއްވެސް މައްސަލައެއް ނެތް ކަމަށް އިދާރީ ޕެނަލުން ފާހަގަކުރައްވާފައިވޭ.
އަދި ހަމަ އެގޮތުން އާ އްމުގެ ޝަކުވާއަށް 3 ދުވަހުގެ ފުރުޞަތަކަށް ހުޅުވަ އިލެވުނު ، މިހާރުގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ
ދަށުން. އެގޮތުން ފަތުޙުاله ޖަމީލްގެ ނަންފުޅާ ގުޅޭ ގޮތުން އެކަނި އާއްމުންގެ ކޮމެންޓެއް އައިސްފަ އި އޮތީ. އެއީ އެ
ބޭފުޅާ އެކަމަށް އެކަށީގެންވާ ބޭފުޅެއްގެ ގޮތުގައި. ނުރަނގަޅު ކޮމެންޓެއް އެއްވެސް ނަންފުޅަކާ ދޭތެރޭގައި އައިސްފައެއް
ނެތް. އޭގެފަހުގައި އިދާރީ ޕެނަލުން އެ މަސައްކަތްތައް ނިންމެވުމާ ގުޅިގެން އިންޓަރވިއުގެ ޕްރޮސެސެ އް އިޤްތިޞާދީ
ކޮމިޓީން ކުރިއަށް ގެންދެވުނު. އިންޓަރވިއުކުރުމަށްފަހު އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގައި ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި މި ހުރިހާ
ބޭފުޅުންނާއި، މީގެތެރެއިން ބައެއް ބޭފުޅުން؛ ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަނަށް ނަންފުޅު ފޮނުއްވި
ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން 2 ބޭފުޅެއް ފިޔަވައި އެހެން ހުރިހާ ބޭފުޅުންގެ ނަންފުޅުތައް އަނބުރާ ގެންދަވާފައިވާތީ، ޖުމުލަ
ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލްކަމަށް ދެ ބޭފުޅުންނާއި ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލްކަމަށް ދެ ބޭފުޅުންނާ އިންޓަވިއުކުރުމަށްފަހު
ކޮމިޓީން ނިންމެވީ، ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަނެއްގެ ގޮތުގައި އަލްފާޟިލް ފަތުޙުاله ޖަމީލް، ފިނިފެންމާގެ
ތ. ތިމަރަފުށި؛ ހުރިހާ ސިފަތަކެއް ފުރިހަމަވެ، ކޮމިޓީން ތަޅުމަށް ފޮނުވަން ނިންމެވީ. އެ ނަންފުޅު އެކަނި އެ މަޤާމަށް
ކޮމިޓީން ފާސްވެގެން ތަޅުމާ ހަމައަށް އައިސްފައި މި ވަނީ. ދެން ހަމައެއާއެކު، ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް
ޓެކްސޭޝަނެއް ގެ ގޮތުގައި ދެ ނެންފުޅެއް؛ އިންޓަވިއުކުރެވުނު ދެ ދެ ބޭފުޅުންގެ ނަންފުޅު ފްލ އާ ހަމައަށް އައިސްފައި
މި ވަނީ. އެގޮތުން އަލްފާޟިލާ އަސްމާ ޝަފީޢު އަދި އަލްފާ ޟިލް އިސްމާޢީލް ސާޖިދުގެ ނަންފުޅު މި ވަނީ ކޮމިޓީން
ފާސްކުރައްވާފައި ތަޅުމަށް ފޮނުވައިގެން ގޮތެއް ނިންމައިދެއްވުމަށް. މިގޮތުން، ރަ އްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ
201ވަނަ މާއްދާގެ (ޏ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީން ފާސްކުރައްވަ އި، ކޮމިޝަނަރ ޖެނެރަލް އޮފް
64

ޓެކްސޭޝަންގެ މަޤާމާށް އަލްފާޟިލް ފަތުޙުاله ޖަމީލް، ފިނިފެންމާގެ ތ. ތިމަރަފުށި، އަދި ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ
ޖެނެރަލް އޮފް ޓެކްސޭޝަންގެ މަޤާމަށް އިސްވެދެންނެވި ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
ފާސްކޮށްދެއްވުމަށް އެދި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު 201 ވަނަ މާއްދާގެ (ކ)ގެ ދަށުން މި ރިޕ ޓު މި
އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި ރިޕ ޓަށް ބަހުސްކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވަނީ ޖުމުލަ 30 މިނެޓު.
މަޖިލީހުގައި ތަމްސީލުކުރާ ކޮންމެ ސިޔާސީ ޕާޓީއެއްގެ ފަރާތުން އެއް މެންބަރަކަށް މީގެ ވާހަކަފުޅުދެއްކެވޭނެ. އަދި
އެއްވެސް ސިޔާސީ ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް 5 މިނެޓުގެ ވަގުތެއް ލިބޭނެ. މިހާރު މި
ރިޕ ޓަށް ބަހުސްކުރުމަށް ވަގުތު ހުޅުވިފައި މިވަނީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! އެއްވެސް މެންބަރަކު
އެދިވަޑައިގެންފައިނެތުމާއެކު މި ހިސާބުން ނިންމައިލާފައި މި މައްސަލަ ވެސް މިއަދު 1:30 ގައި ވ ޓަކަށް ދާނެ ވާހަކަ
ދަންނަވަން.
} {9.2 - ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ -9.2 އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު މާލިއްޔަތު
ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕ ޓު ހުށަހެޅުން. މި ރިޕ ޓު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައި ދެއްވާނީ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ
މުޤައްރިރު، ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޝިޒް. ނާޝިޒް ވަޑއިގެންނެތީމަ އަޅުގަނޑު
ދަންނަވައިލާނަން، ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް މި ރިޕ ޓު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވުމަށް.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު މާލިއްޔަތު
ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރައްވައި ނިންމެވި ގޮތުގެ ރިޕ ޓު. މި ރިޕ ޓަކީ، ގާނޫނު ނަންބަރު 4/2007 (އޮޑިޓު ގާނޫނު)ގެ
ސާދަވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ 2020 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓު ، އެ ގާނޫނުގެ (ށ) ގެ ދަށުން ދިރާސާކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ
112 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގެ ދަށުން މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއާ މަތިކޮށްފައިވީ ހިނދު، އެ މައްސަލަ ދިރާސާކުރައްވައި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 112 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅުއްވާ ރިޕ ޓް . އާދެ! އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ
އޮފީހުގެ 2020 ވަނަ އަހަރަ ށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓު ގުޅޭ ގޮތުން ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން ބަހުސްކުރައްވައި ، މި ރިޕ ޓުގެ
ފަސްވަނަ ނުކުތާ، ކޮމިޓީގެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ގޮތް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަ އިލާނަން. އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ
އޮފީހުގެ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 2019ވަނަ އަހަރުގެ 51 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި
65

މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށްފަހު، ކޮމިޓީގައި ހާޒިރުވެވަޑައިގެން މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން ނިންމާފައިވަނީ، 2020 ވަނަ
އަހަރަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ފާސްކުރަން މުޅި ޖުމުލަ ބަޖެޓުގެ އަދަދަކީ،
ފަސްދޮޅަސް ހަތަރު މިލިއަން ނުވަ ލައްކަ ހަ ހާސް ހަ ސަތޭކަ ނުވަދިހަ ހަ ރުފިޔާ ކަމަށާއި، އަދި 5.2 ގައި، އަދި
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޕަބްލިކު ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމުގެ ގޮތުގައި އޮފީސް
ޢިމާރާތް ހެދުމަށް 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާ ފަންސާސް ފަސް މިލިއަން ހަތް ލައްކަ ފަންސާސް
ހާސް ރުފިޔާ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްއިން ދިރާސާކުރުމަށްފަހު، ނިއު ޕޮލިސީ
އިނީޝިއޭޓިވްސްގެ ދަށުން ބަޖެޓުގައި ހިމެނުމަށް ނިންމާ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ތެރޭގައި މި ޕްރޮޖެކްޓް ހިމެނިއްޖެ ނަމަ،
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ބަޖެޓަށް އެ ޚަރަދު އިތުރުކޮށްދެއްވުމަށް ކޮމިޓީގެ ހުރިހާ މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން ވަނީ
ނިންމަވާފަ. ވީމާ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑަ އިގަންނަވާ ގޮތަކަށް މި ރިޕ ޓާ މެދު ގޮތެއް
ނިންމަވައިދެއްވުމަށްޓަކައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާ އިދުގެ 112 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ) ގެ ދަށުން، މި ރިޕ ޓު ތިޔަ
އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މި ރިޕ ޓަށް ބަހުސްކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވަނީ އެއް ގަޑިއިރު. އެއީ
އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 36 މިނެޓާއި 7 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 5 މިނެޓާއި 5 ސިކުންތު. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 5 މިނެޓާއި 5
ސިކުންތު. ޕީ.އެން.ސީއަށް 4 މިނެޓާއި 3 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 3 މިނެޓާއި 32 ސިކުންތު. ވަކި ޕާޓީ އަކަށް
ނިސްބަތްވެވަޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް 52 ސިކުންތު. އާދެ! މިހާރު މި ރިޕ ޓުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު
ހުޅުވައިލެވުނީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! މި ރިޕ ޓަށް އެއްވެސް މެންބަރަކު އެދިވަ ޑައިގެންފައިނުވާތީ މި ހިސާބުން މި
ބަހުސް ނިންމައިލާފައި، އާދެ، މި މައްސަލައަށް ވެސް މިއަދު 1:30 ގައި މަޖިލީހުގައި ވ ޓު ނެގޭނެ.
} {9.3 - ދެން އަޅުގަނޑު މި ދަނީ 9.3 އަށް. އެއީ ދިވެހިރާ އްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ
(ދ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ބޭރު ޤައުމުތަކަށް ރާއްޖެއިން ސަފީރުން ކަނޑައެޅުމަށް ޓަކައި ސަޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާ އަށް
ދިވެހިރާއްޖެއިން ކަނޑައަޅާފައި ހުންނަވާ ސަފީރު އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ޚަލީލް، އޮގަނައިޒޭޝަން އޮފް ދި އިސްލާމިކް
ކ ޕަރޭޝަންސް (އ .އައި.ސީ)އަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން ކަނޑައަޅާފައި ހުންނަވާ ސަފީރު ކަމަށް ޢައްޔަންކުރުމާ މެދު
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މަޝްވަރާއަކަށް އެދިވަޑައިގެން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ މައްސަލަ، ޤައުމީ
ސަލާމަތާއި ޚާރިޖީ ގުޅުންތަކުގެ ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕ ޓު ހުށަހެޅުން. މި ރިޕ ޓު މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވާނީ ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ޚާރިޖީ ގުޅުންތަކުގެ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ، މަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް.
66

މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ
(ދ)ގެ ދަށުން މި މަޖިލީހުގެ ރުހުން ހ ދުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވި ނަންފުޅެ އް. އާދެ! އެއީ އޮ ގަނައިޒޭޝަން
އޮފް ދި އިސްލާމް ކ ޕަރޭޝަނަށް ކަނޑައަޅުއްވާ އެމްބެސަ ޑަރުކަމުގައި މިހާރުވެސް ސަ ޢޫދީ ޢަރަބިޔާގައި ހުންނަވާ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަފީރު އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ޚަލީލަށް ރުހުން ދިނުމާ މެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މަޝްވަރާއަކަށް އެދިވަޑައިގެން ހުށަހެޅުއްވި މައްސަލަ އެއް. މި މައްސަލަ ކޮމިޓީން ދިރާސާކުރުމަށްފަހު ނިންމެވީ، މިއީ
މީގެ ކުރިންވެސް މަޖިލީހުން ރުހުންދެއްވައި، އަދި މިހާރުވެސް އެމްބެސެޑަރެއްގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި ބޭފުޅެއް ކަމަށް
ވާތީ، އެ މަނިކުފާނަށް ރުހުންދިނުމުގައި އެއްވެސް މައްސަލައެއް ނެތް ކަމަށާއި ، އަދި އެއީ މަޤާމަށް އެކަށީގެންވާ
ބޭފުޅެއް ކަމަށް މިހާރުވެސް މަޖިލީހުން ނިންމަވާފައިވާ ބޭފުޅެއް ކަމަށް. އެހެންވީމާ، މި މަނިކުފާނަށް ރުހުން ދިނުމަކީ
އެންމެ ރަނގަޅު ކަމެއް ކަމުގައި ކޮމިޓީއަށް ފެންނާތީ، މަޖިލީހުން ގޮތެއް ނިންމުމަށްޓަކައި ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް
ނިންމުމަށް މި ރިޕ ޓު ހުށަހަޅަން ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށްޓަކައި ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މި ރިޕ ޓަށް ބަހުސްކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވަނީ 30 މިނެޓު. އެއީ ކޮންމެ ސިޔާސީ
ޕާޓީއެއްގެ އެއް މެންބަރަކާއި، އަދި ސިޔާސީ ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިނުގަންނަވާ އެއް މެންބަރަކަށް. ކޮންމެ
މެންބަރަކަށް 5 މިނެޓުގެ ފުރުޞަތު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެ. މިހާރު މި ރިޕ ޓުގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު ހުޅުވަ އިލެވުނީ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އެދިވަޑައިގެންފައިނުވާތީ މި ހިސާބުން މި ބަހުސް ނިމުނީ. އާދެ! މި
މައްސަލަ ވެސް މިއަދު 1:30 ގައި ނެ ގޭ ވ ޓަށް ދާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. މިހާރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ހުސްވަގުތުކޮޅެއް މި އަރުވަނީ. ދެން މަޖިލިސްގެ ޖަލްސާ ކުރިއަށްގެންދާނީ 1:00 އިން ފެށިގެން.
}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 12:30 އިން 13:04 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އި ންނެ ވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
7. އިބުތިދާއީ ބަހުސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
67

.` އަޅުގަނޑުމެން މެންދުރުގެ ވަގުތަށްފަހު މިހާރު މި ފަށަނީ އެޖެންޑާ އައިޓަމު 7.2 އިން. އެއީ އިބުތިދާއީ
ބަހުސް. ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ދުނިޔޭގެ މޫސުމަށް އަންނަ
ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލައަށް ޙައްލެއް ނުލިބި އަދި މި ބޮޑ ނުރައްކަލުން ދުނިޔެ ސަލާމަތްކުރުމަށް އޮތް ހަނި ފުރުޞަތު
ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް ކުޑަވަމުން ދާތީވެ، އެކަމުގެ ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކޮށް، އަދި އެ ކަންބޮޑުވުން ދުނިޔޭގެ ސަމާލުކަމަށް
ގެނެވުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ގަރާރު. މި ގަރާރުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން އިއްވާފައިވަނީ 5 ސެޕްޓެންބަރު 2019 ވަނަ ދުވަހު
ބޭއްވުނު، 19 ވަނަ މަޖިލީހުގެ 47 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި. މި ގަރާރު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވަ އިދެއްވާނީ، ހ ރަފުށީ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް. ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް.
ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުނިޔޭގެ މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލައަށް ޙައްލެއް ނުލިބި، އަދި
މި ބޮޑު ނުރައްކަލުން ދުނިޔެ ސަލާމަތްކުރުމަށް އޮތް ހަނި ފުރުޞަތު ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް ކުޑަވަމުންދާތީ، އެކަމުގެ
ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކޮށް، އަދި އެ ކަންބޮޑުވުން ދުނިޔޭގެ ސަމާލުކަމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ގަރާރު. މި ގަރާރަކީ، އިންސާނުންގެ
ޢަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލަ، ގ ހުން ގ ހަށް ދާ ކަމަށް ސައިންސްވެރިން
ތަކުރާރުކޮށް އިންޒާރުދެމުންދިޔަ ނަމަވެސް، އަދި މީގެ ސަބަބުން މުޅި ދުނިޔެއަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުންނާއި އިޖުތިމާޢީ
ގޮތުން، އަދި ތިމާވެށީގެ ގޮތުން ނުރައްކާތައް ކުރިމަތިވެ، ޚާއްޞަކޮށް ރާއްޖެ ފަދަ ބިން ތިރި، ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކުގެ
ދެމިއޮތުމަށް ނުހަނު ބޮޑަށް ނުރައްކާ ވާނެ ކަމެއް ކަމަށް ސާފުކޮށް އެނގެން އޮތް ހިނދު ވެސް ، ދުނިޔޭގެ މޫސުމަށް
ބަދަލު އައުމަށް މެދުވެރިވާ ގޭސްތައް އެންމެ ގިނައިން ބޭރުކުރާ ޤައުމުތަކުން އެފަދަ ގޭސްތައް މަދުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ
މަސައްކަތްތަކެ އް ކުރަމުންނުދާތީ، އަދި މި ބޮޑު ނުރައްކަލުން ދުނިޔެ ސަލާމަތްކުރުމަށް، އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް
ރާއްޖެ ފަދަ ޖަޒީރާ ޤައުމުތައް ސަލާމަތްކުރުމަށް ލިބިފައި އޮތް ހަނި ފުރުޞަތު އިތުރަށް ހަނިވަމުންދާތީ،
ކުރިމަތިވެފައިވާ މި ބޮޑު މައްސަލައިގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ކަންބޮޑުވުން އޮތް މިންވަރު ހާމަކޮށް، ހުރިހާ
ފެންވަރެއްގައި މި ކަމަށް އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް އެ ޅުމަށް ގޮވާލައި، މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލައަކީ
ރާއްޖެއަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ ޤައުމީ ކުއްލި ނުރައްކަލުގެ ހާލަތެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ފާސްކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅޭ ގަރާރެއް. މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ސައިންސްވެރިންގެ އެންމެ ފަހުގެ ހ ދުންތަކުން،
ދުނިޔެ ހޫނުކުރާ ގޭސް ޖައްވަށް ބޭރުކުރި މިންވަރު، 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ރެކ ޑު މިންވަރަކަށް މައްޗަށް ގޮސްފައިވާ
ކަމަށާއި، އަދި 2018 ވަނަ އަހަރަކީ މިހާތަނަށް ރެކ ޑުކުރެވުނު 4 ވަނަ އަށް އެންމެ ހޫނު ގަދަ އަހަރު ކަމާއި ،
ކަނޑުގެ ލޮނުގަނޑު އުފުލުން ހުއްޓުމެއް ނެތި ކުރިއަށްދާތާ، 2018ގެ ނިޔަލަށް 7 އަހަރު ފުރުނީ ކަމަށާއި، އަދި
އެއާއެކު ފާއިތުވެދިޔަ 30 އަހަރު ހުއްޓުމެއް ނެތި، ދުނިޔޭގެ ދެ ތަނޑީގައިވާ ގަނޑުފެންތައް ވިރެމުންދާ ކަމަށް
68

ބުނެފައިވުމުގެ އިތުރުން، އިންޓަރ ގަވަރމެންޓަލް ޕެނަލް އޮން ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު (އައި.ޕީ.ސީ.ސީ)އިން 2018 ގައި
އާއްމުކުރި ރިޕ ޓުގައިވާ ގޮތުން ، ޖައްވަށް ދޫކޮށްފައިވާ ގްރީންހައުސް ގޭހުގެ ސަބަބުން، ސިނާޢީ އިންޤިލާބުގެ ކުރިން
ހުރި މިންވަރަށްވުރެ ގާތްގަނޑަކަށް 1 ޑިގްރީ ސެލްސިއަސްގެ މިންވަރަށް ދުނިޔޭގެ ފިނިހޫނުމިން މިހާރު އުފުލިފައިވާ
ކަމަށާއި، މިހާތަނަށް ޖައްވަށް ދޫކޮށްފައިވާ ގްރީންހައުސް ގޭހުގެ ސަބަބުން ދުނިޔޭގެ ހޫނުމިން ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި
ވެސް މަތިވަމުންދާނެ ކަމަށް ސާބިތުކޮށްދީފައިވީ ހިނދު، އަދި މިކަމަށް އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް ނާޅައިފި ނަމަ، މި
ހިނގާ ގަރުނު ނިމުމުގެ ކުރިން ދުނިޔޭގެ ފިނިހޫނުމިން 4.1އާއި 4.8 ޑިގްރީ ސެލްސިއަ ލްސްއާ ދެމެދުގެ މިންވަރަ ކަށް
އުފުލިގެންދާނެ ކަމަށް ސައިންސްގެ ހ ދުންތަކުން ފެންނަން އޮތް ހިނދު، ދުނިޔޭގެ އެވްރެޖު ފިނިހޫނުމިން އިތުރު 2
ޑިގްރީ ސެލްސިއަސްއަށް އުފުލުނުކަމުގައި ވިޔަސް، ފަރުތައް މަރުވެ ނެތިދާނެ ކަމަށާއި ، އާދަޔާ ޚިލާފަށް ބ ކޮށް
ވާރޭވެހުން އިތުރުވުމާއި، ފެން ބޮޑުވުމުގެ މައްސަލަތައް ގިނަވުމާއި، ކަނޑުގެ ލޮނުގަނޑު އުފުލޭ މިންވަރު މައްޗަށް
ދާނެ ކަމަށް ސައިންސްވެރިން އިންޒާރުދެމުންދާއިރު، 1993 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2018 ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް
ކަނޑުގެ ސަތަހަ 81 މިލިމީޓަރަށް އުފުލިފައިވާ ކަމަށް އެންމެ ފަހުގެ ހ ދުންތަކުން ފެންނާން އޮތުމާއެކު، ކަނޑުގެ
ލޮނުގަނޑު އުފުލުމަކީ އެވްރެޖު ގޮތެއްގައި ކަނޑުގެ ސަތަހައިން 1 މީޓަރު މަތީގައި އޮތް ދިވެހިރާއްޖެއަށް ނުހަނު ބޮޑު
ނުރައްކާ ކަމަކަށް ވެފައި، އޭގެ ސަބަބުން ރަށް ގިރުމާއި، ރަޅުއެރުމާއި ، ބިމުގެ ފެން ލޮނުވުން ފަދަ މައްސަލަތައް
ބޮޑުވުމުގެ އިތުރުން، ހޫނު މޫސުމުގައި ފެނަށް ޖެހޭ ރަށްތައް އިތުރުވަމުންދިޔުމާއި ، ހުޅަނގު މޫސުމުގައި ފެންބޮޑުވުމުގެ
މައްސަލަ ގޮސްވަމުންދާނެކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވާއިރު، ދުނިޔެ ހޫނުވުމުގެ ސަބަބުން ފަރުތައް މަރުވުމަކީ، ރާއްޖޭގެ
ޤުދުރަތީ ދިފާޢު ހަލާކުވެ، މަސްވެރިކަމާއި ފަތުރުވެރިކަން ފުނޑުފުނޑުވެ، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު އިނދަޖެހި، އެކަމުގެ
ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް އިޔާދަނުކުރެވޭ ފަދަ ބޮޑެތި ގެއްލުންތައް ލިބި، ރާއްޖޭގެ ސަލާމަތާއި ދެމިއޮތުމަށް ނުހަނު
ބޮޑު ނުރައްކާ ކުރިމަތިވާނެ ކަމެއް ކަމަށް ވީ ހިނދު، ދުނިޔޭގެ އެވްރެޖު ފިނިހޫނުމިން 1.5 ޑިގްރީ
ސެލްސިއަސްއަށްވުރެ އިތުރަށް މަތިވިޔަނުދީ ހިފެހެއްޓިއްޖެ ނަމަ، މިދެންނެވި ގެއްލުން ނިސްބަތުން ކުޑަކުރެވިދާނެކަމުގެ
ހަނި ފުރުޞަތެއް އެބައޮތް ކަމަށާއި، ނަމަވެސް ޖައްވަށް މިހާރު ބޭރުކުރެވޭ މިންވަރަށް ޖައްވު ހޫނުކުރާ ގޭސް
ބޭރުވަމުންދާ ނަމަ، ސައިންސްވެރިންގެ ހ ދުންތަކުން އެނގޭ ގޮތުގައި ސިނާޢީ އިންޤިލާބުގެ ކުރިން ދުނިޔޭގެ އެވްރެޖު
ފިނިހޫނުމިން ހުރި މިންވަރަށްވުރެ 1.5 ޑިގްރީ ސެލްސިއަސްއަށް މައްޗަށް ދިޔުމަށް ދެން އޮތީ 11 ވަރަކަށް އަހަރުގެ
ކުރު މުއްދަތަކަށް ވީހިނދު، މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ ގެއްލުން ދުނިޔެ ސަލާމަތްކުރުމަށް ސައިންސްވެރިން
ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތަށް، ޖައްވަށް ގްރީންހައުސް ގޭސް ދޫކުރާ މިންވަރު މަދުކުރުމަށް މިހާރަށްވުރެ ސީރިއަސްކޮށް ،
މިހާރަށްވުރެ އެތައް ގުނަ ހަލުވިކޮށް، އިތުރު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް ސައިންސްވެރިން ބުނަމުންދާ
ހިނދު، ސައިންސްވެރިން ދޭ އިންޒާރުތަކަށް އީޖާބަދީ ދުނިޔޭގެ އެވްރެޖު ފިނިހޫނުމިން 1.5 ޑިގްރީ
ސެލްސިއަސްއަށްވުރެ މައްޗަށް ދިޔަނުދިނުމުގެ ގޮތުން ޤައުމުތަކުން ގްރީންހައުސް ގޭސް ޖައްވަށް ދޫކުރާ މިންވަރު
69

2030ގެ ނިޔަލަށް މިހާރަށްވުރެ 45% އަށް ދަށްކުރުމަށާއި ، 2050 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ނެޓްޒީރ އަށް ތިރިކުރުމަށް
ޤައުމުތަކަށް ގޮވާލަ އި ދިވެހިރާއްޖެއިން ވަކާލާތުކުރުމަށާއި، ފޮސިލް ފިއުލް އުފެއްދުމުގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް ޤައުމުތަކުން
މިހާރު ކުރަމުންދާ އިންވެސްޓުމަންޓުތަކާއި ދެމުންގެންދާ ސަބްސިޑީތައް ހުއްޓާލައި، އިޔާދަކުރަނިވި ހަކަތަ އުފައްދަން މި
ފައިސާ ހޭދަކުރުމަށް މަގުފަހިކުރުމަށް ޤައުމުތަކަށާއި، ބައިނަލްއަގު ވާމީ ޖަމާޢަތްތަކަށާއި، މާލީ އިދާރާތަކުގެ
ސިޔާސަތުތައް ބަދަލުކުރުމަށް ގޮވާލަ އި ދިވެހިރާއްޖެއިން ވަކާލާތުކުރުމަށާއި، މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ ނުރައްކާ
ކުޑަކުރުމަށް ބައިނަލްއަ ގުވާމީ މުޖުތަމަޢުން ރާއްޖެ ފަދަ ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކަށް ދެމުން އަންނަ އެހީއަކީ ބޭނުންތެރި
އެހީއެއް ކަމަށް ވީނަމަވެސް، އެއީ ކުރިމަތިވެފައިވާ މި ބޮޑު މައްސަލައަށް ދާއިމީ ޙައްލެއް ލިބޭނެ ކަމެއް ކަމަށް
ރާއްޖެއިން ނުދެކޭ ކަމަށާއި، ރާއްޖެ ފަދަ ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތައް ދެމިއޮތުމާއި ސަލާމަތް ބިނާވެފައި އޮތީ ، ޖައްވު
ހޫނުވުމަށް މެދުވެރިވާ ގޭސްތައް ބޭރުވުން މަދުކުރުމަށް ކުރާ މަސައްކަތްތަކުގެ މައްޗަށް ކަމަށް ވުމާ އެކު،
ކަނޑައެޅިފައިވާ މިންގަނޑުތަކެއްގެ ތެރެއިން ޤައުމުތަކުން ޖައްވަށް ބޭރުކުރާ ކާބަން އިތުރުކުރުމަށް ބައިނަލްއަ ގުވާމީ
ޖަމާޢަތްތަކުގައި ރާއްޖެއިން ވަކާލާތުކުރުމަށާއި، ޕެރިސް އެގްރީމެންޓުގެ ރޫހާ ޚިލާފަށް މަތީ މިންވަރަކަށް ޖައްވަށް ކާބަން
ބޭރުކުރާ ޤައުމުތައް ފާހަގަކޮށް ، އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އެ ޤައުމުތަކާ ދެކޮޅަށް ފިޔަވަޅުއެޅޭނެ އުސޫލުތަކެއް އދ.ގެ
ގިއު ގަނޑުގެ ދަށުން އެކުލަވަ އިލައި ތަންފީޒުކުރުމަށް ބައިނަލްއަގު ވާމީ މައިދާނުގައި ރާއްޖެއިން ވަކާލާތުކުރުމަށް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށާއި ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކަށް ގޮވާލުމަށް މި މަޖިލީސް
އިގުރާރުވަމޭ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލަނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ގަރާރުގެ
ބަހުސްގެ ވަގުތަށް. ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގަރާރު؛
އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން މި ގަރާރު ހުށަހަޅުއްވަ އިދެއްވީތީވެ. ވަރަށް
މުހިންމު ގަރާރެއް. އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ އެންމެން ވެސް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ މައްސަލައެއް. މި ވަގުތު އަޅުގަނޑަށް ހީވާ
ގޮތުގައި މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ އެންމެން ވެސް މިކަމަށް އަވަސް މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށް، ޙައްލެއް ހ ދަން
ޖެހިފައިވާ މައްސަލައެއް. އަޅުގަނޑު ސިފަކުރަނީ މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިހުރެ، ވަގުތު އޮވެ ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ކުރިމަތިވަމުން އަންނަ ސުނާމީއެކޭ. 2006 ވަނަ އަހަރުގައޭ އަޅުގަނޑު ހަނދާންވަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުއްލިއަކަށް
70

ކުރިމަތިވި ސުނާމީއެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނޭނގި ތިއްބާ. ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުން އެ ދުވަހު ވަރަށް ހިތާމަވެރި ކަންތަކާ
ކުރިމަތިލި. އެ ދުވަހަކީ އަޅު ގަނޑުމެންނަށް ނޭނގި ކުއްލިއަކަށް ކުރިމަތިވި ދުވަހެއް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަފެނޭ މި މަންޒަރު. މިކަން ކުރިމަތިވަމުން އަންނަ ތަން އެބަފެނޭ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މިކަމަށް ފިޔަވަޅު ނާޅައިފި
ކަމަށް ވާނަމަ، 11 އަހަރެއްހާ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނުވަތަ މި ގަރުނު ނިމުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޤައުމެއް
ފެންނާކަށް ނ ންނާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސަރުކާރާ އަދި މަޖިލިސް ތެރެއިން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވެން ހުރި ހުރިހާ ކަމެއް ކޮށްގެން މި ކަމަށް އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް އެޅޭތ ބަލަންޖެހޭ. މިހާރުން
މިހާރަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް އެއީ ފިއުލް، ފޮސިލް ފިއުލް އަޅުގަނޑުމެން އިމްޕ ޓުކުރާ ވަރު
މަދުކުރުމަށް ފިޔަވަޅުތަކެއް އެޅިދާނެ. ރަށްރަށުގައި ހިންގާ ޖަނަރޭޓަރުތައް ސ ލާއަށް ބަދަލުކޮށް، ރައްޔިތުން މި
ބޭނުންކުރާ ކަރަންޓު މުޅިން ސ ލާއިން ބޭނުންކުރެވޭނެ ގޮތް ނުވަތަ އިޔާދަކުރަނިވި އެހެން ކޮންމެވެސް ހަކަތަޔަ ކުން
ބޭނުންކުރެވޭނެ ގޮތް ހެދިދާނެ. އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި މިހާރު ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުގައި އިލެކްޓްރިކް ވެހިކަލްސް މި
އަންނަނީ ވަރަށް ޕޮޕިޔުލަރވަމުން. އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން އިލެކްޓްރިކް ވެހިކަލާ ދިމާލަށް މިސްރާބުޖެހިދާނެ. 2030ގެ
ކުރިން އިންޑި އާ ގައި ވެސް އެބައޮތް ލަނޑުދަނޑި އެއް ކަނޑައަޅާފައި ، އިލެކްޓްރިކް ވެހިކަލް ކޮންމެވެސް މިންގަނޑަކަށް
އިތުރުކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް. ހަމަ އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އެ މިސްރާބަށް ދެ ވިދާނެ. ދެން އެކަމަކު މިހާރުވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެހިކަލްތަކަށް ބަލައިލިކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް މި ފެންނަނީ ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް ވެފައި ހުރި
ވެހިކަލްތައް. މިސާލަކަށް 15 އަހަރު، 20 އަހަރު ވެފައި ހުރި ވެހިކަލްތައް ވެސް މަގުމަތީގައި ދުވާ ތަން އެބަފެނޭ.
އެހެންވީމާ، މި ވެސް މަދުކުރެވޭނެ ކޮންމެވެސް ގޮތެއްވެސް އެބަޖެހޭ ހަދަން. ހުރިހާ ވުޒާރާތަކެއް އެކުގައި
މަސައްކަތްކޮށްގެން، މި ކަމަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްގެން ނަތީޖާތަކެއް ނެރެންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑު އަނެއްކާވެސް ހަމަ މިހާ މުހިންމު ގަރާރެއް ހުށަހެޅުއްވީތީވެ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ސަލީމަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ސަލީމަށް.
ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ގަރާރު އަޅުގަނޑު ހުށަހެޅުމުގެ މަޤްޞަދުގައި ދަންނަވާލި ފަދައިން ،
އަޅުގަނޑު ތަކުރާރުކޮށް އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން
71

ބައިނަލްއަގު ވާމީ މުޖުތުމަޢަށް މުހިންމު މެސެޖެއް ފ ރުކޮށްދޭން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބެމުންދާ ގެއްލުންތައް ދުވަހުން
ދުވަހަށް އިތުރުވެ ބޮޑުވަމުންދާއިރުގައި، އެ މައްސަލައިގައި އަޅުގަނޑުމެން މަޑުން ނުތިބޭނެކަން އެބަ ހާމަކުރަންޖެހޭ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް މަޖިލީހުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދެކޭ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އެބަޖެހޭ
މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލައަކީ ރާއްޖެއަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ ޤައުމީ ކުއްލި ނުރައްކަލުގެ ހާލަތެއް ކަމަށް
ކަނޑައަޅަ އި އިޢުލާނުކުރަން. އެކަން އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ ސަބަބަކީ، މައްސަލަ ކިތަންމެ ސާފު ނަމަވެސް، އަދި
އެކަމަށް އަޑުއުފުލާ މީހުން ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް އިތުރުވަމުންދިޔަ ނަމަވެސް، މިކަމުގައި ޙަޤީޤީ ފިޔަވަޅު އަޅަންޖެހޭ
ފަރާތްތަކުން މިކަމުގައި އިހުމާލުވަމުންދާކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އޭގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ހެއްކަކީ ، ޖައްވު ހޫނުވުމަށް
މެދުވެރިވާ ގޭސްތައް އެންމެ ބޮޑަށް ބޭރުކުރާ ޤައުމުކަމުގައި ދުނިޔެ ދަންނަ؛ އެއީ 1750 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން
މިއަދާ ހަމައަށް އަހަރެއްގެ ނިސްބަތުން އެންމެ ގިނައިން ޖައްވަށް މި ދެންނެވި ބާވަތުގެ ގޭސް ބޭރުކުރާ އެމެރިކާއިން
އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔެ ގުޅިގެން މި ކުރާ މަސައްކަތާ މިހާރު ވަނީ އެކަހެރިވެފަ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން، ދިވެހިރާއްޖެއިން
ނުހަނު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއްކަން މި ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އަނެއްކޮޅުން މި މައްސަލައަކީ ސީރިއަސް
މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ދެކޭ ، އެކަން އެގޮތަށް ބުނަމުންދާ ބައެއް ޤައުމުތަކުގެ ޢަމަލުތައް ހުރި ގޮތަކީ ވެސް
ދިވެހިރާއްޖެއިން ނުލާހިކު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. މިސާލަކަށް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ؛ އަޔަރލޭންޑް، ކެނެޑާ،
އިނގިރޭސިވިލާތް، ފްރާންސް، މި ޤައުމުތަކަކީ ކްލައިމެޓް އިމަރޖެންސީ އިޢުލާންކޮށްފައިވާ ޤައުމުތައް. އެހެންނަމަވެސް،
ޙަޤީޤަތަކީ އެ ޤައުމުތަކުން އަހަރަކު ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި 27.5 ބިލިއަން ޑޮލަރު ތެލާއި، ގޭހާއި، ބ ޓުދެލީގެ ސަބްސިޑީއަށް
ދެމުން އެބަ ގެންދޭ. އިނގިރޭސިވިލާތަށް އެކަނި ބަލައިލިކަމުގައި ވީނަމަވެސް ، 2016 ވަނަ އަހަރު ، 2015 ވަނަ
އަހަރު، އަހަރެ އްގެ މައްޗަށް 11.6 ބިލިއަން އެމެރިކާ ޑޮލަރު ސަބްސިޑީގެ ގޮތު ގައި މި ދެންނެވި ބާވަތުގެ ތެލާއި ގޭހަށް
ޚަރަދުކޮށްފައިވޭ. ފްރާންސުން 2050 އަށް ކާރބަން ނިއުޓްރަލް ޤައުމަކަށް ވާނެ ކަމަށް އިޢުލާންކޮށްފައި ވިޔަސް ، 8
ބިލިއަން ޑޮލަރު އަހަރަކު އެބަ ހޭދަކުރޭ ތެލުގެ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި. ކެނެޑާއަކީ ވެސް ހަމަ މި ދެންނެވި ލިސްޓުގައި
ހިމެނޭ ޤައުމެއް. އަހަރެއްގެ ތެރޭގައި 7.73 ބިލިއަން ޑޮލަރު އެބަ ޚަރަދުކުރޭ ތެލުގެ ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުއްމީދު އޮތީ، މި ދެންނެވި ޤައުމުތަކުން 2025 ގެ ނިޔަލަށް ކާ ބަން ނިއުޓްރަލްވާނެ ކަމަށް
ކޮށްފައިވާ އިޢުލާން. އޭގެތެރޭގައި ކެނެޑާ، ފްރާންސް އަދި އިނގިރޭސިވިލާތް ހިމެނޭ. އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދު މި
ކުރަނީ، މި ގަރާރުގައި އަޅުގަނޑު ގޮވައިލާފައިވާ ގޮތަށް، ތެލަށް ދެމުން މިދާ ސަބްސިޑީ އަވަސް ގޮތެ އްގައި އެ
ޤައުމުތަކުން ހުއްޓާލުން. ޖީ ޓުވެންޓީގައި ހިމެނޭ ޤައުމުތަކުން ވެސް ތެލަށް ދޭ ސަބްސިޑީ ހުއްޓައިލާނެކަން
އިޢުލާނުކޮށްފައިވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ މަސަ އްކަތް ހިނގަމުންދަނީ އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރާ ސްޕީޑުގައި ނޫންކަން
ފާހަގަކޮށްލެވޭ. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ކުޑަ ޤައުމެއް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ، ދިވެހިރާއްޖެއިން މި ރޮނގުން
އަޑުއުފުލަމުންގެންދާތާ މިހާރު ގަރުނެއްގެ ހަތަރު ބައިކުޅަ އެއްބައިހާ ދުވަސް ފާއިތުވެ ހިނގައްޖެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
72

މަސައްކަތް ހުއްޓައިލަ އި، އަދި މަޑުޖައްސައިލެވޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ވެސް ނެތް. އެއީ ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް މި ދެންނެވި
ނުރައްކާ ބޮޑުވަމުންދާތީ. އަޅު ގަނޑުމެންގެ ރާއްޖެ ކުޑަ ނަމަވެސް، އަދި މައްސަލައަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުން
ކުރިމަތިވާ ސަބަބުތައް ކިތަންމެ ކުޑަ ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ދުނިޔެއަށް ދައްކަންޖެހޭ މިސާލުތައް ކުޑައެކޭ
ދެންނެވޭކަށް ނެތް. ދިވެހިރާއްޖެއިން ތެލަށް ކުރާ ސަބްސިޑީއަށް ބަލާއިރުގައި ކަރަންޓުގެ އަގުހެޔޮކުރުމުގެ ގޮތުން
އަހަރަކު 1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ސަރުކާރުން އެބަ ޚަރަދުކުރޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ މި ފަހަރުގެ
ބަޖެޓު ދިރާސާކުރެވެމުންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ދެމުންދާ ސަބްސިޑީ ސާފު ހަކަތައަށް ބަދަލުވެގެންދާ ތަން ދުށުން.
އަޅުގަނޑުމެން އަތުކުރި އޮޅާލަންވީ ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުން، އެކި ރަށްރަށް ވަކިވަކިން ކާބަން ނިއުޓްރަލްވުމަށް
މަސައްކަތްކުރުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ސަރުކާރު ވައްޓާލިއިރުގަ އި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖެއަށް
އެންމެ ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބިގެންދިޔައީ ތިމާވެށީގެ ރޮނގުން. އެހެންނޫންނަމަ، އަންނަ އަހަރަކީ އަޅުގަނޑުމެން ކާބަން
ނިއުޓްރަލް ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި ދުނިޔެއަށް ހާމަވެގެންދާނެ އަހަރު. އެ ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގެއްލިގެންދިޔައީ.
މިހާރު އަނެއްކާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަތުކުރި އޮޅާލަންވީ. އަދި އަޅުގަނޑު ޔަޤީން ކުރަނީ، ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު
ޞާލިޙްގެ ސަރުކާރުން އައު މިސްރާބުތަކަށް ހުންގާނު ހިއްޕެވުމަށްފަހު، ދިވެހިރާއްޖެ މި ދައުރުގެ ތެރޭގައި، މި ރިޔާސީ
ދައުރުގެ ތެރޭ ގައި އަލުން އަނެއްކާވެސް ކާބަން ނިއުޓްރަލް ޤައުމަކަށް ވެގެންދިއުން. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ކުދި ޖަޒީރާ
ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލައަކީ ޤައުމީ ފެންވަރުގެ ކުއްލި ނުރައްކަލުގެ ހާލަތު
އިޢުލާންކުރި ފުރަތަމަ ޤައުމަށް ވެގެންދިއުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން ޤާސިމަށް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޤާސިމް ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ރާއްޖެ ބައްޓަންވެފައި ގުދުރަތީ ގޮތުން މި އޮތީ ހަމަ ސީދާ ކާބަން ނިއުޓްރަލް
ޤައުމަކަށް ހެދިދާނެ ގޮތަކަށް ބައްޓަންވެފައޭ ، ގުދުރަތީ ގޮތުން މި ޤައުމުގެ ރަށްތަކާއި ފަޅުތަކާ އަތުރާލެވިފައި މި އޮތީ
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމަށް އަވީ ގެ ހޫނުމިނާ އަދި ވަގުތުތަކާ އެހާމެ ރަނގަޅަށް އޮތީ.
އަދި ވައިގެ ބާރުމިނާއި ވައިޖެހޭ ގޮތްގޮތް ވެސް އޮތީ ހަމަ އެހާމެ ރިނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް ތައްޔާރުކުރެވޭ ގޮތަކަށް މި
ރާއްޖޭގެ ކަންކަން. އަދި އެހެންމެ، ފަޅުތަކާއި، ފަރުތަކާއި، ކަނޑުއޮޅިތަކާއި އަދި އޮއިވަރު ވެސް އޮތީ ހަމަ ކާބަން
ނިއުޓްރަލް ޤައުމަކަށް މި ރާއްޖެ ހެދޭނެ ގޮތަކަށް ގުދުރަތީ ގޮތުން އިރާދަކުރައްވައިގެން މި ރާއްޖެ ބައްޓަންވެފައި އޮތީ.
73

30 އަހަރު ވަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ކްލައިމެޓް ޗޭންޖުގެ ވާހަކަ ، އަދި ރާއްޖެ ހޫނުވަމުންދާ ވާހަކަ
ދައްކާތާ. ނަމަވެސް، އަދިވެސް ހަމަ ކުރެވޭ އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް. މީގައި މިސާލެއްގެ ގޮތުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް
އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން، ކެޔޮދޫގެ އިންޖީނުގެއަށް ޑީސަ ލް އަންދައިގެން މަހެއްގެ މައްޗަށް ސަރުކާރުން އިތުރަށް
އެބަ ދައްކަންޖެހޭ ފަންސާސް، ފަސްދޮޅަސް ހާސް ރުފިޔާ. އޭގެ ބަދަލުގައި ކެޔޮދޫގެ ފުރާޅުތަކުގައި އެއްކަލަ ސ ލާ
ޕެނަލްކޮޅެއް އަތުރާލައިފި ކަމަށް ވަންޏާ، އެއްކަލަ ފަންސާސް ހާސް، ފަސްދޮޅަސް ހާސް ރުފިޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
ޚަރަދުވާޚަރަދުވުން ލެވަލް ވެސް ކޮށްލެވުނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަރަށް ކުދިކުދި ކަންތައްތަކެއް ކޮށްލެވުނީމާ އެބަހުރި
މި ކަންތައްތައް ހަމަޔަކަށް އެޅިގެންދާން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އެންމެ ފަހުން ހުޅުމާލޭގެ ހުޅަނގު ފަރާތު
ވައިމަތީގައި އެޅި އިންޖީނުގެ އަޅަމުންދިޔައިރު އަޅުގަނޑުމެން މަޢުލޫމާތު ނެގިން. ވިދާޅުވަމުންދިޔައީ އެއީ ގޭސް
ބޭނުންކޮށްގެން ހިންގާ އިންޖީނުގެއެކޭ. ނަމަވެސް، އެ އިންޖީނުގެ ހިންގަން ހެދީމާ އަނެއްކާވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގޮސް
ބަލައިލިން. ބަލައިލިއިރު ހަމަ ޑީސަލް އަޅަ އިގެން ހިންގާ އިންޖީނުގެއެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން
ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނު ނިމިގެން ، އުފަންވެގެންގޮސް ތަފްސީލުކުރެވިގެންދާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކައުންސިލުތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެން މި ދެނީ ބަޖެޓު. އަޅުގަނޑުމެން މި ދެނީ އެ ކައުންސިލުތަކަށް އެ ބަޖެޓު ބޭނުންކޮށްގެން ކަންކަން
ކުރުމުގެ ބާރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ކުންފުނިތައް ހިންގާކަށެއް ޑީސަލަށް އެ ޚަރަދުކުރާކަށް އެ ލާރި
ކައުންސިލުތަކަކުން ބޭނުންކުރާކަށް ނެތް. ގިނަ ކައުންސިލުތަކުން މިހާރުވެސް އެ ބައްޓަންވަމުންދަނީ ރިނިއުބަލް
އެނަރޖީއަށް ރަށްރަށް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ވިސްނުމުގަ އި. އެގޮތަށް ރަށްރަށުގެ ޖާގަ ވެސް އެބައޮތް، ފުރާޅުތައް ވެސް
އެބައޮތް ހަމަ ރެޑީކޮށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މިގޮތަށް ފެނަކައާއި ސްޓެލްކ އަށް ޑީސަލް އަންދައިގެން
ކަރަންޓު ދީގެން ރައްޔިތުންނަށް ކަރަންޓު ވިއްކަން ތިބޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ކުންފުނިތައް އޮންނާނީ ހަމަ ނުހިނގާފައޭ.
އެހެންވީމާ، އޭގެ ކުރިން ކުންފުނިތަކުން އެބަޖެހޭ ވިސްނަން، އިޔާދަކުރަނި ވި ހަކަތަ، އަވަސް ގޮތެއްގައި އިޔާދަކުރަނިވި
ހަކަތައަށް އެ މީހުންގެ ވިޔަފާރިތައް އެ ކުންފުނިތަކުގެ ވިޔަފާރިތައް ބައްޓަންކޮށް، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
އިޔާދަކުރަނި ވި ހަކަތައިގެ ދޮރު ހުޅުވާލައި ، އިޔާދަކުރަނި ވި ހަކަތަ ރައްޔިތުންނަށް ވިއްކޭނެ ގޮތަކަށް އެ ކުންފުނިތަކުގެ
ވިޔަފާރިތައް ބައްޓަންނުކޮށްފި ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ކައުންސިލުތަކުން އެ ވިޔަފާރި، ޑީސަލް އަންދާ
ވިޔަފާރި ހުއްޓުވާލައި ރިނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް ދާނެއޭ. އެހެންކަމުން އަޅުގަނޑު އެދެނީ، މި ކުންފުނިތަކުގެ ވެރިން
ވެސް އަދި ސަރުކާރުން ވެސް ވީހާ އަވަހަކަށް ރާއްޖެ މި އޮތް، ބައްޓަން ވެފައި ، ގުދުރަތީ ގޮތުން ބައްޓަންވެފައި އޮތް
ބައްޓަންވުމަށް ތައްޔާރުވެ، ދުނިޔެއަށް މިސާލެއްގެ ގޮތުގައި ރާއްޖެ ދައްކައިދޭނެ ދުވަހެއް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
74

ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ސަނީފް.
ތިނަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ސަނީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
` އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ހުށަހެޅިގެން މި ދާ ގަރާރަކީ، ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ސަލީމް ހުށަހަޅުއްވައިގެން މި ދާ ގަރާރަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް މުހިންމު ގަރާރެއް. މި ގަރާރު މުހިންމުވެގެންދާ
ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މޫސުމަށް މި އަންނަ ބަދަލުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ސައިންޓިފިކް އެކި ގޮތްގޮތުން ދިރާސާކޮށް
އިންޒާރުދެމުންދާ ދަނޑިވަޅެއްގައި ވެސް މިކަމަށް ޙައްލެއް ނައިސް، އަޅުގަނޑުމެން ތިނަދޫ ރައްޔިތުން ނުހަނު
ކަންބޮޑުވާ ހާލަތަކަށް މިއަދުގެ ތިނަދޫގެ ހާލަތު ބަދަލުވެގެން ދިޔައިމާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ، ބައްލަވާ! މިއަދު ތިނަދޫގެ
ހާލަތަކީ މިއަދު ތިނަދޫގެ ބޮޑު ބަޔަކަށް ރާޅު އަރައި ގިރަމުން އެ ދަނީ، މޫދުގެ ލޮނުގަނޑު އަރަމުން. މި ރޭގެ
އަނެއްކާ ވެސް ދަށްވަރުގެ ވަގުތެއްގައި ތިނަދޫއަށް އަނެއްކާ ވެސް އުދައަރަމުންދަނީ. މީކީ ހަމައެކަނި މޫސުމީ
މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ވަކި ވަގުތެއްގައި އަހަރެއްގައި އަންނަ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ކުރީގައި އޮތް ނަމަވެސް، ކޮންމެ
މަހެއްގައި އެއް ފަހަރު ތިނަދޫ ރައްޔިތުން މިއަދު ތަކުރާރުކޮށް އުފުއްލަމުންދާ ވޭނާއި ކެކުޅުން؛ ތިނަދޫގެ ބޮޑެތި
ދ ނިފަހަރާއި، އުޅަނދުފަހަރާއި ޖެޓީމައްޗަށް އަރަމުންދާ މަންޒަރު މި ރޭ ތިޔަ ބޭފުޅުން ތިނަދޫ މީހުންނާ ގުޅައިގެން
މަންޒަރުތައް ސާފުކުރި ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ތިބޭފުޅުންނަށް، އެންމެންނަށް ވެސް އެ މަންޒަރުތައް ލިބިގެންދާނެ. މި ރޭ
ތިނަދޫގެ ލޮނުގަނޑު ތިނަދޫއަށް އަރަމުންދާ ހާލަތުގެ މަންޒަރު ތި ބޭފުޅުންނަށް ރީއްޗަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ. މިކަމަށް
ޙައްލެއް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވޭ. މިކަމަށް ޙައްލެއް ބޭނުންވަނީ، ގުދުރަތީ ގޮތުން މި އަންނަ ބަދަލު ރަނގަޅަށް
ދެނެގަނެގެން، މިކަމަށް ޙައްލު ހ ދުން. މީގެ ކުރީގައި ، މީގެ ދެ އަހަރު ކުރީގައި މުޅި ރާއްޖޭގައި ވެސް ތިނަދޫގެ
ބަނދަރަކީ އަމާން، ފަސޭހަ ބަނދަރެއްގެ ގޮތުގައި ވެގެން މި ދިޔައީ. ނަމަވެސް ބިން ހިއްކުމުގެ އުސޫލު ގެންގުޅޭ
ގޮތްތަކެއްގެ މަތިން ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޮޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ މިކަން މިގޮތަށް ވެގެން މި ދިޔައީ. އެއީ އަލަން
ހިއްކި ބިމާއި، ތިނަދޫ ބިމާ ދޭތެރޭގައި ކ ޒްވޭއެއް ލާން ބުނުމުގެ ސަބަބުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޖެޓަށް ބޮޑު ބަދަލެއް
އަންނާނެ ކަމަށް ބުނެގެން، ބަޖެޓަށް އިތުރަށް ބުރަބޮޑުވެގެން ދާނެ ކަމަށް ބުނެ މިކަން ނުކޮށް، ތިނަދޫގައި އިތުރު ބިން
ހިއްކިގެންދިއުމަކީ ތިނަދޫއަށް އުދައެރުމުގެ އަސްލު ކަމަށް ތިނަދޫ ގިނަ ރައްޔިތުން ގަބޫލުކުރައްވާނެ. އެގޮތުން،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޖެޓުގެ ބޮޑު ބައެއް މާލޭގެ ސަރަހައްދުތަކަކަށް ބެހިގެންދާއިރު ، އޭގެތެރޭގައި ޚާއްޞަކޮށް ގުޅީފަޅާއި
ތިލަފުށްޓާއި މާލެއާ ގުޅިގެން މި ދާ ބްރިޖު ދާއިރުގައި ، އޭގެތެރޭގައި އައްޑޫގައި ބިން އޮވެމެ، އައްޑޫގައި ރިސ ޓު ހަދަން
ބިން ހިއްކަމުންދާއިރުމެ، ތިނަދޫ ރައްޔިތުންނަށް ތިނަދޫ ލޮނުގަނޑު ތިނަދޫއަށް އަރަމުންދާ ކޮންމެ މަހަކު، ހަފުތާއަކު
އެއްފަހަރު އަރަމުންދާއިރު މިކަން ސަރުކާރުގެ ސަމާލުކަމަށް ނައުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އިއްޒަތްތެރި ލޮބުވެތި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް މިކަމަށް ސަމާލުވާންޖެހޭނެ. އެއީ ތިނަދޫއަކީ އާބާދީ ބޮޑުވެ، ނުރައްކަލުގެ
75

ހާލަތަށް ތިނަދޫ މުޅި ބިން އެއްކޮށް ލޮނުގަނޑު ގެ އަޑި އަށް ގޮސްފާނެކަމުގެ ބިރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިއަދު އެންމެ ބޮޑުވެފައި
އޮތް ރަށް ކަމަށް ވީތީވެ މި ގަރާރުގެ ތެރެއިން އަވަސް ޙަ އްލެއް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން. ތިނަދޫ ރައްޔިތުންނަށް މިއަދު
މި ގަރާރު ހުށަހެޅި، މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މިތާ ނުދައްކާ ދޫކޮށްލައިފިއްޔާ އެއީ މިއަދުގެ ބަޖެޓުން މާލޭ އޭރިޔާއަށާއި،
މިކަހަލަ ދާއިރާތަކަށް މި ކުރާ ، ނުބަލާ މި ކުރާ ކަންތައްތައް ދުނިޔޭގެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މަރާ ހަމައަށް
ދޫކޮށްލުމަށް ފުރުޞަތު ދޭކަމުގެ އަލިގަދަ ހެއްކަކަށް ވެގެން ހިނގައިދާނެ. އެހެންވީމާ، ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރަށް އަޅުގަނޑު ގޮވާލަނީ، ތި ބޭފުޅުން މިރޭ ބައްލަވާށޭ. ތިނަދޫއަށް
އުދައަރަމުންދާ ގޮތް ތި ބޭފުޅުން އަމިއްލައަށް ބައްލަވާށޭ. ބައްލަވަ އި، މިކަމަށް ޙައްލެއް ހ ދައިދެއްވާށޭ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކެތްކުރެވެނީކީ ނޫނޭ. ތިނަދޫ ރައްޔިތުން ތިބީ މިއަދު ބިރުވެރިކަމުގެ ހާލަތުގައޭ. މިދިޔަ މަހުގެ
ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު އިންނާނެ ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް ޓުވިޓާގައި މި އެއްޗެހިތައް، މި މަންޒަރުތައް އަނބުރާފަ. މިއަށް
ސަމާލުކަމެއް ލިބުނު އެއްވެސް ފަރާތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ތަކުރާރުކޮށް މި އިއްޒަތްތެރި ލޮބުވެތި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ހުރިހާ މެންބަރުން ކައިރީ އާދޭހާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، ތިޔަ ލޮބުވެތި
މެންބަރުންނޭ! އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަމަށް ޙައްލެއް ހ ދައިދެއްވާށޭ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
10. ވ ޓަށް އެހުމަ ށް ހުރި ކަންކަމަށް ވ ޓަށް އެހުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން ރަނގަބީލު ޖެހުމަށްފަހު ވ ޓުގެ ގަޑި އަޅުގަނޑުމެންނާ އައިސް ކުރިމަތވެއްޖެ. މިއަދު އަށް ވ ޓަކަށް
އެބައެހޭ. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހުޅުމާލޭ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ، ގާނޫނު
ނަންބަރު 7/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ހިންގުމުގެ ގާނޫނު) އަށް އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ ބިލު މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވ ޓުދެއްވުން
އެދެން.
[ވ ޓުދެއްވުން]
76

ވ ޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ހުޅުމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ނިޔާޒް
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 42
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވ ޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 83. ފެންނަ
ކަމަށް ވ ޓުދެއްވީ 82 މެންބަރުން. ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވާ މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުނުދެއްވާ އިން
މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި ވަޑައިގަތީ 82 މެންބަރުން. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ 42 ވ ޓު. ވީމާ، މި ބިލު
މަޖިލީހަށް ބަލައިގަނެވިއްޖެ. އަދި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ލާމަރުކަޒީ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވިއްޖެކަމުގައި ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ކަނޑު ދަތުރުކުރުމުގެ ސަލާމަތީ
ރައްކާތެރިކަމަށް ސަމާލުކަންދިނުން އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި ހުށަހަޅާ ގަރާރު، މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވ ޓުދެއް ވުން އެ ދެން.
[ވ ޓުދެއްވުން]
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް
77

މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 01
ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 80
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 41
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ދެންމެ ނެގުނު ވ ޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 83. ފެންނަ
ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 82. ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުނުދެއްވާ އިންނެވި 1 މެންބަރަކު އެބަ އިންނެވި.
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވ ޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުގެ އަދަދަކީ؛ 80. ފާސްވުމަށް
ބޭނުންވަނީ 41 ވ ޓު. އެހެންވީމާ، މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ،
ކަނޑު ދަތުރުކުރުމުގެ ސަލާމަތީ ރައްކާތެރިކަމަށް ސަމާލުކަންދިނުމަށް އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި ހުށަހަޅާ ގަރާރު މަޖިލީހުން
ބަލައިގަތުމަށް ފާސްވެއްޖެ. މި ގަރާރު ދިރާސާކުރުމަށް ޤައުމީ ތަރައްޤީއާއި ތަރިކައިގެ ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވުމަށް ވެސް
ނިންމިއްޖެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ ގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު މަޖިލީހުން ބަލައިގަތުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވ ޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވ ޓުދެއްވުން]
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ:
78

ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 42
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 83. ވ ޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވީ 82
މެންބަރުން. ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓު ނުދެއްވާ މެންބަރަކު ނެތް. ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވ ޓުގައި
ބައިވެރިވެ ވަޑައި ގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 82. އެހެންވީމާ، ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ 42 ވ ޓު. އައްޑޫ ހިތަދޫ
އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު މަޖިލީހަށް ބަލައިގަތުމަށް ފާސްވެއްޖެ. އެހެންވީމާ، މި ބިލު
ދިރާސާކުރުމަށް... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށްޓަކައި ދަންނަވާލަން. ޤާނޫނުއަސާސީ
އިޞްލާޙުކުރުމުގެ ބިލު ބަލައިގަތުމަށް ފާސްވެއްޖެ. އެ ބިލު ފޮނުވަންވީ ކޮމިޓީއަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި
ސުވާލުއުފެދޭ. އަޅުގަނޑަށް ލަފާ އައިއްސަ މި ވަނީ، މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ލާމަރުކަޒީ ކޮމިޓީ އެކަށީގެންވާ ކަމަށް.
އެހެންނަމަވެސް، މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ގެނެވޭ އިޞްލާޙެއް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބެލެނިވެރި ފަރާތެއް ނުވަތަ
ޖަވާބުދާރީކުރާ ފަރާތެއް ނުވަތަ އ ވަރސައިޓެ އް ވަކި މި ތަނުގެ ޚާއްޞަ ކޮމިޓީއެއްގައި އޮތް ކަމަށް ދެކެން ވަރަށް
އުނދަގޫ. މިއީ އަލަށް ދިމާވާ މައްސަލައެއް. އަޅުގަނޑަށް ފެންނަފެނުމުގައި މި ބިލު އަޅުގަނޑުމެން ފޮނުވާނެ ކޮމިޓީއަކީ
ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން އަލުން އަނބުރާ ނިންމަންޖެހޭނެ ކޮމިޓީއެއް. އެއް ގޮތަކީ، މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއަށް ބިލު
ފޮނުވުން. ނޫނިއްޔާ ވަކި ޚާއްޞަ ކޮމިޓީއަކުން މިކަން ކުރުން. އަޅުގަނޑު މި ނިންމަނީ މި ބިލު މުޅި މަޖިލީހުގެ
ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ބިލު ފޮނުވުނީ މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއަށް. އެހެންވީމާ، ބިލުގެ ހުރިހާ
ކަމެއް ވެސް ކުރައްވާނީ ހުރިހާ ބޭފުޅުން. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙުގެނައުމަށް އަޅުގަނޑުމެން
79

މި އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފުރަތަމަ މި ބިލު ފަށައިގަތްއިރު ވެސް ދެންނެވިން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ
އިޞްލާޙުކުރުމަށް މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ކުރީގެ އިޖުރާއަތަކަށް އޮތީ، އަލުން އަނބުރާ ގާނޫނުހަދާ މަޖިލީހެއް އެއްކޮށްގެން
ޤާނޫނުއަސާސީއަށް އިޞްލާޙުގެ ނައުން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ޢަމަލުކުރަމުންދާ ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެ މަސައްކަތް މި
މަޖިލީހާ ހަވާލުވެފައި އޮތީ، ތިން ބައިކުޅަ ދެ ބައިގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން އެކަން ކުރާ ގޮތަށް. މާމިގިލީ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް.
މާމިގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ނިޒާމީ މައްސަލައެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން، އަޅުގަނޑު ނިޒާމީ މައްސަލައެއް ނާރުވަން. މާމިގިލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
މާމިގިލީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޤާސިމް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ތި ވިދާޅުވިހެން ނިޒާމީ މައްސަލައަކަށް ނޫން. މަނިކުފާނު ތި
ނިންމެވިނިންމެވުމާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ އެއްޗެއް ދަންނަވައިލާނަމޭ. އެއީ މިހާރު މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީގައި
ނިންނެވުމެއް ތި ނިންމެވީ. ހަމަ ރަނގަޅު ގޮތެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ދެކެން. ހަމަ އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު
ހިތަށްއަރަނީ މިކަން ކުޑަކޮށްލާފައި ނިންމުމަށް ސަބް ކޮމިޓީއެއް މި މަޖިލީހުގެ ތެރެއިން މިއަދު ހޮއްވަވަ އިލައްވާފައި، އެ
ސަބް ކޮމިޓީން ނިންމައިގެން ގެނައިމާ، މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއަށް މަނިކުފާނު އަނެއްކާ ހުށަހެޅުއްވީމާ، އެއަށް ތާއީދު
ލިބޭ ގޮތަކުން ދެން ކުރިއަށް ގެންދާ ގޮތަށް. އެއީ މީގެ ކުރީގައި ބަޖެޓުގެ ކަންތައްތައް ވެސް، މިދެންނެވީ މާލީ
ކަންތައްތައް ވެސް، ބައެއް ކަންތައްތައް ނިންމާ ގޮތަކީ. އެހެންވީމާ، އެ އުސޫލު ކިހިނެއްތ އޭ ވާނީ؟ ހަމަ ޚިޔާލެއް
ދަންނަވާލީ އިނގޭތ .
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ ބައްދަލުވެފައި ، އެ ކޮމިޓީން ސަބް ކޮމިޓީއެއް
އެކުލަވައިލުމަށްފަހުގައި ، އެ ސަބް ކޮމިޓީން މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންގޮސް މި ތަނަށް ގެނެވޭނީ. އެހެންނަމަވެސް، މުޅި
މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުމަށްފަހު އެކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިންމިފައި އޮތް ގޮތަށް މި
އޮތީ. ޝުކުރިއްޔާ.
80

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2019 (ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2010 (ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ އިދާރީ ގާނޫނު) އަށް ދެވަނަ އިޞްލާޙު
ގެނައުމުގެ ގާނޫނު(ގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ)ހ(އަށް ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ކޮމިޝަނަރ ޖެނަރަލް އޮފް
ޓެކްސްސޭޝަންގެ މަޤާމަށް އަލްފާޟިލް ފަތުޙުاله ޖަމީލް، ފިނިފެންމާގޭ ތ. ތިމަރަފުށި، ޢައްޔަން ކުރެއްވުމާ މެދު
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވ ޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވ ޓުދެއްވުން]
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ:
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 42
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދު؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 83. ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ
އަދަދު؛ 82. ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުނުދެއްވާ މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވ ޓުގައި
ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތީ ؛ 82 މެންބަރުން. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ 42 ވ ޓު. އެހެންކަމުން، ތ. ތިމަރަފުށީ ފިނިފެންމާގޭ
ފަތުޙުاله ޖަމީލް، ކޮމިޝަނަރ ޖެނަރަލް އޮފް ޓެކްސްސޭޝަންގެ މަޤާމަށް ޢައްޔަންކުރެއްވުމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ
ކަމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ.
81

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، ދެން އޮތީ ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ ޖެނަރަލް އޮފް ޓެކްސް ސޭޝަންގެ
މަޤާމަށް ބޭފުޅަކު ޢައްޔަންކުރެ އްވުން. މިކަމުގައި ދެ ބޭފުޅުންނަށް، ދެ ބޭފުޅުންގެ ނަންފުޅު މި މަޖިލީހަށް ފޮނުވިފައިވޭ.
އަޅުގަނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ މި އަހަނީ، ތަރުތީބުން ހުރި ނަންތަކުގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ ތަރުތީބަށް އައި ނަމަށް ވ ޓަށް.
ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2019 އެއީ (ގާނޫނު ނަންބަރު 3/2010 (ޓެކްސްނެގުމާ ބެހޭ އިދާރީ ގާނޫނު) އަށް ދެވަނަ
އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ގާނޫނު(އިން، އެ ގާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ)ހ(އަށް ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގައިވާ ގޮތުގެ
މަތީން، ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ ޖެނަރަލް އޮފް ޓެކްސްސޭޝަންގެ މަޤާމަށް، ހއ. އިހަވަންދޫ ވައިޖެހޭގޭ އަލްފާޟިލާ
އަސްމާ ޝާފިޢު ޢައްޔަން ކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވ ޓުދެއްވުން އެދެން.
އަސްމާ ޝަފީޢު.
[ވ ޓުދެއްވުން]
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ:
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 81
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 81
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 41
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނެގުނު ވ ޓު ގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ 83. ފެންނަ ކަމަށް
ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 81. ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުނުދެއްވާ
މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވ ޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 81. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ 41
82

ވ ޓު. އެހެންވީމާ، އިހަވަންދޫ ވައިޖެހޭގޭ އަސްމާ ޝަފީޢު، ވަރަށް ތަނަވަސް އަޣުލަބިއްޔަތަކުން ޑެޕިއުޓީ ކޮމިޝަނަރ
ޖެނަރަލް އޮފް ޓެކްސްސޭޝަންގެ ގޮތުގައި ފާސްވެއްޖެ. މިހެން ފާސްވުމާ ގުޅިގެން ދެވަނައަށް އޮތް ނަންފުޅަށް
އަޅުގަނޑު ވ ޓަކަށެއް ނާހާނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
އޮޑިޓަރ ޖެނަރަލްގެ ބަޖެޓަކީ ވަކިން ގާނޫނު ބުނާ ގޮތުން، ޚާއްޞަކޮށް މި މަޖިލީހުން ފާސްކުރަންޖެހޭ ބަޖެޓެއް. އެއީ
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމުގެ ކުރީގައި. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އޮޑިޓަރ ޖެނަރަލް ބަޖެޓުގައި އޮންނަނީ، ހަމަ އެ
ތަން ހިންގުމުގެ ޚަރަދާއި އެ ބާވަތުގެ ޚަރަދުތަކެއް. ގާނޫނުގައި މިހެން ވާތީވެ، ވަކިން އޮޑިޓަރ ޖެނަރަލްގެ ބަޖެޓު
ފާސްވާންޖެހޭ. އަދި އެ ބަޖެޓު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާއި، ބަޖެޓު މުޅި ޖުމުލަ ބަޖެޓާ އެކީގައި ގުޅެންޖެހޭ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު އޮޑިޓަރ ޖެނަރަލް އޮފީހުގެ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމި ގޮތުގެ
ރިޕ ޓު ކޮމިޓީން ނިންމެވި ގޮތަށް ފާސްކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް
ވ ޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވ ޓުދެއްވުން]
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ:
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 42
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
83

ވ ޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 83. ފެންނަ ކަމަށް
ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 82. ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުނުދެއްވާ
މެންބަރަކު ވެސް ނެތް. ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 82. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވަނީ؛ 42 ވ ޓު.
އެހެންވީމާ، އޮޑިޓަރ ޖެނަރަލްގެ އޮފީހުގެ ބަޖެޓު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ދިރާސާކޮށް ނިންމެވި ގޮތަށް ފާސްވެއްޖެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ (ދ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، ބޭރު
ޤައުމުތަކަށް ރާއްޖެއިން ސަފީރުން ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި، ސަޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާއަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން ކަނޑައަޅުއްވާފައި
ހުންނަވާ ސަފީރު، އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ޚަލީލް، ގ. އުތުރުގެއާގެ، އ ގަނައިޒޭޝަން އޮފް ދި އިސްލާމިކް ކ ޕަރޭޝަން
(އ .އައި.ސީ)އަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން ކަނޑައަޅާފައި ހުންނަވާ ސަފީރުކަމަށް ޢައްޔަންކުރެއްވުމާ މެދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވ ޓުދެއްވުން އެދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަނޑު ވ ޓުގެ ނަތީޖާ
ދަންނަވާލުމުގެ ކުރީގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މި މަޖިލީހުގައި އ .އައި.ސީއާ ގުޅޭ އިތުރު
މައްސަލައެއް މިހާރު ކޮމިޓީގައި އެބަވޭ.
[ވ ޓުދެއްވުން]
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ:
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 87
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 83
ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 00
ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 82
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 42
ވ ޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
84

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޖިލީހުގެ ޖުމުލަ މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 87. ހާޒިރުވެ ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދަ ކީ؛ 83. ފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި
މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 82. ނުފެންނަ ކަމަށް ވ ޓުދެއްވި މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވ ޓުނުދެއް ވާ މެންބަރަކު ވެސް
ނެތް. ވ ޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދަކީ؛ 82. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދަކީ؛ 42. އެހެންވީމާ، ސަޢޫދީ
ޢަރަބިއްޔާ އަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން ކަނޑައަޅުއްވާފައި ހުންނަވާ ސަފީރު، އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ޚަލީލް، ގ.
އުތުރުގެއާގެ، އ ގަނައިޒޭޝަން އޮފް ދި އިސްލާމިކް ކ ޕަރޭޝަން (އ .އައި.ސީ)އަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން ކަނޑައަޅާފައި
ހުންނަވާ ސަފީރުކަމަށް ޢައްޔަންކުރެއްވުމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް މި މަޖިލީހުން ފާސްވެއްޖެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ ވ ޓުގެ މަސައްކަތް ނިމުނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި އެނބުރެނީ، ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގަރާރުގެ ބަހުސަށް.
ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކުރައްވަނީ، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މޫސުމަށް އަންނަ
ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖެ ފަދަ ޤައުމުތަކަށް ދިމާވެދާވެދާނެ ގެއްލުންތަކާއި ނުރައްކާތައް މުޅި ދުނިޔެއަށް
ހާމަކުރުމަށްޓަކައި މި މަޖިލީހުންނާއި މި ރާއްޖެއިން އެއްބަސްވާންޖެހޭ އެއްބަސްވުންތައް. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމަށް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
85

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެންމެގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވި، އ .އައި.ސީގެ
މައްސަލައެއްގެ ވާހަކަ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދި އެއީ ކޮން މައްސަލައެއްކަން ނޭނގޭތީވެ، ހަމަ ހިތަށްއެރީ
ރިޔާސަތުން އެ ކަންތައް ސާފުކޮށްލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރު، ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވަނީ މި މަޖިލީހަށް
ސިޓީއަކުން ދަންނަވާފައި ، އ ގަނައިޒޭޝަން އޮފް އިސްލާމިކް ކޮންފަރެންސްގައި މަސައްކަތްކުރައްވަމުންގެންދަވާ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތަކު، ބޭފުޅަކު، އެ ޖަމުޢިއްޔާގައި ހުންނަވައި ދައްކަވަމުންގެންދަވާ ވާހަކަތަކަކީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ
ފަރާތުން ނުވަތަ އެ ޖަމުޢިއްޔާގެ ފަރާތުން ދައްކަވާ ވާހަކަތ އޮޅުންފިލުވުމަށްޓަކައި، އެ އަދަދަށް ކޮމިޓީ ހިނގާ ކަމަށް
ހަމަ ދެކެން ވަރަށް ދަތި. އަޅުގަނޑު މިހާރު ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް މި އަރުވަނީ، ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިލްޔާސް ލަބީބަށް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މިއަދު އިޢުލާންކުރެއްވި ، ވ ޓެއް ނަންގަވާނެ ވާހަކަ މިއަދުގެ ޖަލްސާ 3:30އާ ހަމައަށް،
ދިގުދެމިގެންދާނެ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، އެ ވ ޓަށް ނާއްސަވާތީ، ކިހިނެއްތ ވީ ސާފުކޮށްލަންވެގެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ވ ޓަށް އަޅުގަނޑުމެން އަހަންނުޖެހުނީ، އެއީ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑު މި ތަނަށް އައިސް ބެލިއިރުގައި
ހުރީ ނިމިފަ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މި ގަޑީގައި ވަގުތު އިތުރުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިންގޭނެ ކޮމިޓީގެ އިތުރު
މަސައްކަތެއް ނެތުނީ. މި ތަނަށް ކުރީގައި ހިނގި ދަންފަޅީގައި މަސައްކަތް ހިނގާފައި ހުރި ސްޕީޑުގެ ސަބަބުން މިހެން
ދިމާވީ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ނިޒާމީ ނުކުތާއެއް.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
86

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދުގެ އެޖެންޑާގައި އެބައޮތް ސުޕްރީމް ކ ޓަށް ފަނޑިޔާރެއް ކަނޑައެޅުމުގެ
މައްސަލަ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ނުނިމިދާތީ، ކިހިނެއްތ އެކަމުގައި ޢަމަލުކުރައްވާފައި އޮތީ ، އެ އެއް
ސާފުކޮށްލަދެއްވުން އެދެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ޢާއްމު ގޮތެއްގައި ކޮމިޓީތަކުގެ ރިޕ ޓުތަކުގެ މަސައްކަތް މި ގެންދަނީ އެކަކާ އި އެއްގަޑި ބަޔާ ދެމެދުގައި.
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިންމުނީ 9.3 ،9.2 ،9.1. މިހާރު މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު އޮންނަ ގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށެއް ނ ވޭ، އަޅުގަނޑަކަށް ނ ވޭ މި ތަރުތީބު ދޫކޮށްލާފައި ދެންހުރި ރިޕ ޓަށް ދެވޭކަށް. އެހެންވީމާ،
އިދާރަކުރެއްވިއްޔާ ދެން މަޖިލިސް އޮންނަ ދުވަހެއްގައި ސުޕްރީމް ކ ޓުގެ ވ ޓަށް ދެވޭނީ. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑު ވެސް
މި ވ ޓަށް ދާން އެދެން. އެހެންނަމަވެސް، ގަވާއިދު މިހާރު އެކުލަވައިލާފައި މި އޮތް ގޮތުން އަޅުގަނޑަކަށް ނެތް ބުރު
އޮޅުވާލައިގެން ކުރިއަށް ގެންދެވޭކަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް މާފުކުރައްވާތި! އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ،
މައްޗަންގޮޅީ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޚައިތަމަށް. ނޫން، މަޑުކުރައްވާ! ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމަށް.
ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޝަހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމްގެ ކަންބޮޑުވުން
ފާޅުކުރައްވައި ހުށަހެޅުއްވި ގަ ރާރަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. ދުނިޔޭގެ މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ މައްސަލައަށް
ޙައްލެއް ނުލިބި، އަދި މި ބޮޑު މައްސަލަ ދުނިޔޭގެ ސަމާލުކަމަށް އޮތް ހަނި ފުރުޞަތު ދުވަހެއް ދުވަހަކަށް
ކުޑަވަމުންދާތީ، އެކަމުގެ ކަން ބޮޑުވުން ފާޅުކޮށް ހުށަހަޅުއްވާ ގަރާރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ދުނިޔޭގެ މޫސުމަށް އަންނަ
ބަދަލަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސައިޒާއި، ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބޭނުންކުރާ ނުރައްކާތެރި ދުންތަކާއި، ގޭސްތަކާއި ، ބޭރުކުރާ
އެއްޗެއްގެ ސަބަބުން ގާތްގަނޑަކަށް ކުރާނީ ޕަސެންޓަކަށްވުރެ ވެސް ކުޑަ އަދަދެއްގެ ގެއްލުމެއް. މާނައަކީ ،
އަޅުގަނޑުމެން އަޅައިނުލާ ތިބެންވީއެކޭ ނޫނޭ. ހަމަ ބޮޑުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން އަޅާލަންޖެހޭނޭ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ކުރާ
އަސަރު ދުނިޔޭގެ ބޮޑު ޤަ އުމަކަށްވުރެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރާނީ ހާހުންނޭ. މިކަމުގެ ގެއްލުން؛ އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ
ކަމަކުން ލިބޭ ގެއްލުމެއް އެއީ ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތުން މީހުން ކުރާ ކަންކަމަށް ވުރެ ، ޤައުމުތަކުން ކުރާ ކަންކަމަށް ވުރެ
ގާތްގަނޑަކަށް ޕަސެންޓަ ކަށްވުރެ ވެސް ކުޑަ. އެކަމަކު އެހެން ފަރާތަކުން ލިބޭ ގެއްލުމުގެ ބޮޑުމިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ހާހުން ޕަސެންޓޭޖަށް އަންނާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރާ ކަމަކީ، މިރާއްޖޭގެ ކުންފުނިތައް ޖައްވަށް
ނުސާފު ގޭސް ދާ ގޮތަކަށް އަޅުގަޑުމެން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންކުރާ، ތެޔޮ ބޭނުންކޮށްގެން ހިންގާ ޖަނަރޭޓަރުތަކާ
87

އެއްޗެހި ހިންގާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އެނަރޖީ އޮތ ރިޓީން މިހާރު ވިސްނަމުންގެންދަވަނީ، އަދި ރާއްޖޭގެ މާސްޓަރ
ޕްލޭނެއް އޮވެގެން ކުރާ ކަމެއް ގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކޮށްގެން ހުރީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުރިއަށް އޮތް
މުސްތަޤުބަލުގައި ރެނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް ދެވޭނެ ކަމަށް. އަވީގެ ހަކަތައަށް ދެވޭނެ ކަމަށް. އެކަމަކު ވެސް ހިތުގައިޖެހި،
ހިތާމަކުރަންޖެހޭ މައްސަލައަކީ، ރާއްޖޭގެ އަތޮ ޅުތަކުގެ ތެރެއަށް ކަރަންޓު ދެއްވާ ކުންފުނީގެ ފަރާތުން ދަރުއަޅައިގެން
ކަރަންޓު އުފައްދާ އިންޖީނުގެއެއް ބަލަން 19 މީހުން މިދިޔަ ހަފުތާގައި ވެސް ސްރީލަންކާއަށް ގޮސްފި. މިއީ ދައްކަން
ބޭނުންވާ ވާހަކައެއް ނޫން. އެކަމަކު ދައްކަން މަޖުބޫރުވީމާ، ކުރާނެ ކަމެއް ނ ންނާނެ މި ވާހަކަ ނުދައްކައެއް.
އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔަނީ ، މި ރާއްޖޭގެ ވައި ތަޣައްޔަރުވަނީއޭ. ފެން ތަޣައް ޔަރުވަނީއޭ. މިއީ އެންވަރަންމަންޓް
ފްރެންޑްލީ ޤައުމެކޭ. ޕްލާސްޓިކް ނުގެންގުޅޭށޭ. އަނެއް ކަމެއް ނުކުރަހަރޭ ކިޔާފައި ގޮސް މިކަހަލަ ކަންކަން ކުރީމާ،
ދެން މިތާނގައި މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުން ފޮނުވީމާ އައިސް ނުދައްކާ މިތާ ތިބެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް
އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީކީ ނޫން އަޅުގަނޑުމެން މި ޤައުމު ހިންގަން އުޅުނު ގޮތަކީ. އަޅު ގަނޑުމެން ނުޖެހޭ
ދަރުއަޅައިގެން ކަރަންޓު އުފައް ދާކަށް. ދަރުއަޅައިގެން ކަރަންޓު އުފައްދަން؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނާނެ ފިލްމުތަކުންނާ
އެއްޗެހިން ދަރުއަޅައިގެން ދުއްވާ ރޭލުގައި ދުންއަރާވަރު. އެވަރަށް ދުން އަރަންވެއްޖެއްޔާ އެ ރަށަކަށް، ރިސ ޓަކަށް
މީހަކު ނާންނާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހިތާމަހުރި ކަމެއް. ހިތާމަހުރި ކަމެއް މިއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަލީމް ފަދަ ބޭފުޅުން ކުންފުނިތަކަށް ލެވިފައި ތިބި ނަމަ، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ ހާދަ ރަނގަޅޭ.
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަލީމް ފަދަ، ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ފަދަ ބޭފުޅުން މިފަދަ
ކުންފުނިތަކަށް ލެވިފައި ތިބި ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ތިބޭނީ އަތްވާއި ވައިގެ ހަކަތައިން ކަރަންޓު އަގުހެޔޮކޮށް
ބޭނުން ކޮށްލަކޮށްލާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ގެ އިއްޒަތްތެރި ބައެއް މެންބަރުން ވިދާޅުވެއްޖެ ، އެ ބޭފުޅުންގެ
ދާއިރާތަކަށް އުދައަރާ ވާހަކައާއި، ރަށްގިރާ ވާހަކައާއި . ލޮނުގަނޑު ބޮޑުވާ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ނިސްބަތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ނުކުރެވޭ ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން ދެން ގޮސް
ދައްކާނީ ކޮންވާހަކައެއް؟ ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ޤައުމެއްގައި ހުރިހާ ބޮޑެތި ޖަލްސާތަކެއްގައި ދިވެހިރާއްޖެއަށް ލިބެމުން
އަންނަނީ ޝަރަފުވެރި ވަނައެއް. އިއްޒަތާއި ޝަރަފާއި އިހްތިރާމާ އެކީގައި ބަލައިގަންނަނަނީ އަޅުގަނޑުމެން ތިމާވެށްޓަށް
ލ ބިކުރާ ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި. މަސްވެރިކަމަށް ބެލިޔަސް ހަމަ އެހެން. ކަރަންޓުގެ ހަކަތައަށް ބެލިޔަސް ހަމަ އެހެން.
އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންކުރާ ސިންގަލް ޔޫޒް ޕްލާސްޓިކަށް ބެލިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން އެފަދަ ވަނަތައް ހާސިލުކުރަމުން،
އެފަދަ ތަޢުރީފުގެ ބަސްތައް ލިބެމުން އަންނަ ރާއްޖެއެއްގައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަކަތަ އުފައްދާ ކުންފުނީގެ؛ އެއް
ކުންފުނީގެ ފަރާތުން މި ކުރާ ކަމަކީ، މި ހުރިހާ ކަމަކަށް ހިޔަނިއެޅި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަން ކިލަނބުވާނެ ކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުކުރަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގިރިތަކާއި ،
ފަޅުތަކާއި، ހިއްކުމުގެ ބަދަލުގައި ފްލ ޓިން ރިސ ޓް ހެދުމާ، މިކަހަލަ ކަންކަމަށް ހިތްވަރުދޭން. އެކަމަށް ގެންނަ
88

އާލާތްތަކަށް ޑިއުޓީ ފްރީކޮށް، އެ ފަރުތައް ވެސް އޭގެ ގޮތުގައި ، ފަޅުތައް ވެސް އޭގެ ގޮތުގައި ބާއްވައިގެން ރިސ ޓް
ހެދޭނެ ޓެކްނޮލޮޖީ ރާއްޖެއަށް ތަޢާރަފުކުރަން. އަދި އެކަމަށް ހިތްވަރުދޭން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ޤައުމު، ޤައުމެއްގެ
ގޮތުގައި ނ ވެދާނެ. މި ޤަ އުމު ކަނޑުގެ ލޮނުގަނޑު އުފުލެމުންދާ ކަމަށް ވާނަމަ ނުރައްކަލަށް އަންނާނެ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވަށައިގެން ފާރެއް ލައިގެން، ލ ވަށްޓެއްގައި ތިބޭހެން ތިބެވޭކަށް ނެތް އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ތިމާވެށްޓާ ރައްޓެހި ގޮތަކަށް ފދިރިއުޅެން ބައްޓަންކުރަން. މި ބިލަށް، ގަރާރަށް
އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
}ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު ވާހަކަދެއްކެވުން{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުސަތު މި އަރުވަނީ މައްޗަންގޮޅީ ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޚައިތަމަށް.
މައްޗަންގޮޅި ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ހައިތަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ހުށަހެޅިފައި އޮތް ގަރާރު، ދުނިޔޭގެ މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ
މައްސަލައަށް ޙައްލެއް ނުލިބި، އަދި މި ބޮޑު ނުރައްކަލުން ދުނިޔެ ސަލާމަތްކުރުމަށް އޮތް ހަނި ފުރުޞަތު ދުވަހެއް
ދުވަހަކަށްވުރެ ކުޑަވަމުންދާތީވެ، އެކަމުގެ ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކޮށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ހ ރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު، އަދި އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޓް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު
ސަލީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގަރާރަށް އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރަން. ކްލައިމެޓް ޗޭންޖޭ ބުނުމުން އެކަމަކީ
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ވަރަށް ކޮމްޕްލެކްސް އިޝޫއެއް. އަ ޅުގަނޑުމެންނަށް ވާހަކަދައްކަން ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް
އުނދަގޫ އިޝޫއެއް އިޝޫ އަކީ. ކުޑައެއްބޮޑެއް ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިއަކު ބަލާކަށް ނެތީން.
އެންވަޔަރަންމަންޓް ފްރެންޑްލީ ހުރިހާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ސަޕ ޓް ވެސް ކު ރަން. އަދި ކަމަކާ އެއް ކޮށް
ކުރިއަށް ވެސް ދާން. އެތައް ސަތޭކަ އަހަރެއް ވަންދެން ދުނިޔޭގެ ޖައްވަށް މި ދަނީ ގްރީންހައުސް ގޭސް އޭ
އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔާއެތި އެމިޓްކުރަމުން. އެތައް ސަތޭކަ އަހަރު ވަންދެން. އެހެންވީމާ، އެ އެއްޗެހި އެއްވެގެން، އެ
އެއްޗެހި އެތާ ހުރެގެން ދުނިޔޭގެ ހޫނުމިން މައްޗަށް ގޮސް، އައިސް ކެޕްތައް މެލްޓުވެ ، އެކަހަލަ ބައިވަރު ކަންތައްތައް
ހިނގަމުން މި ދަނީ. މޫސުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގައި ތޫފާނުތައް އައުން ގިނަވަނީ. އުދައަރަނީ. ހޫނު ގަދަވަނީ. މިކަހަލަ
ވަރަށް ބައިވަރު ކަންތައްތަކެ އް. ސައިންޓިފިކް ރިސަރޗްތަކުން ދައްކާ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ، މިހާރު؛ އެއީ 2013 ގެ
89

ގްރީންހައުސް ޑެއިލީ އެމިޝަނަކީ 400 ޕާޓްސް ޕަރ މިލިއަން. މިވަރަށް ހުރެފައި ހުރީ މީގެ 3 އެހެންނޫނީ 5
މިލިއަން އަހަރު ކުރިން، ގްރީންހައުސް އެމިޝަން. މިހާރު މި ޗޭންޖުވަމުން ދާވަރުން، މިހާރު މޫސުން
ބަދަލުވަމުންދާވަރުން އަޅުގަނޑުމެން އަދި ގްރީންހައުސް ގޭސް ކަނޑާލި ކަމުގަ އި ވިޔަ ސް، އެ އެއްޗެހި ޖައްވުގައި
ހުންނާނެ. އަދި ބަދަލުތަކެއް އަންނަމުން ވެސް ދާނެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮތީ ދެ ގޮތެއް. އެއް ގޮތަކީ
ގްރީންހައުސް ގޭސް މަދުކުރުން. އެއީ މިޓި ގޭޓްކުރުން. އަނެއް ގޮތަކީ، އަނެއް ގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެގޮތަކަށް
އެޑެޕްޓްވުން. އެޑެޕްޓްވުމޭ އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް، އެއްކަލަ ތޮށިތަކާ އެއްޗެހި ހިއްލައި،
ހޫނުނުވާނެ ގޮތަކަށް ހަދައި، ގަސްތަކާ އެއްޗެހި ގިނަކޮށް ، އެކަހަލަ ވަރަށް ބައިވަރު ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް ގެން ނޫނިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޫޅެވޭނެ އިނގޭތ . އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އެ ބަދަލުތައް ގެނެސް ނޫނިއްޔާ ޙަޤީޤަތުގައި ނޫޅެވޭނެ.
ރިސަރޗަސްއިން ، އެހެންނޫނީ ސައިންޓިސްޓުން ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި 1.5 ޑިގްރީއަށް ހިއްލިއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ނޫޅެވޭނެ ދުނިޔެއަކު. އެހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުނދަގޫވާނެ. ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ވާ އެއް ކަމެއް އެއީ، ގިނަ
ފަހަރު ގްރީންހައުސް ގޭސް އެމިޓްކުރަން ފަށާ އެއް ކަމަކީ، ހަކަތައިގެ ބޭނުމުގައި. މިހާރު ހަމައެކަނި ރާއްޖެއަށް
ބެލިކަމުގައި ވި ޔަސް، ރާއްޖޭގެ ހަކަތައިގެ ބޭނުން މައްޗަށް މި ދަނީ ކޮންމެ އަހަރަކު 8.5%ގެ މިންވަރުން. އަދި
ކުރިއަށްދާ ތަނުގައި އަޅުގަނޑަށް ބޮޑަށް ފެންނަ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ އެއަށްވުރެން ވެސް ބޮޑަށް އިތުރުވާނެ ޕަސެންޓޭޖު.
މިގޮތުން ހަމައެކަނި މާލެ؛ މި ގްރޭޓަރ މާލެ ދާއިރާއަށް ބަލައިފިކަމުގަ އި ވެއްޖެ އްޔާ 56.9% ހަކަތަ ބޭނުން މި ކުރަނީ
ހަމައެކަނި ރާއްޖޭގައި މި ބޭނުންކުރާ ހުރިހާ ޕަސެންޓުތަކަށް ބަލާއިރު ހަމައެކަނި މާލޭ އޭރިއާއިން. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް
ވެއްޖިއްޔާ ރެނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް މޫވްނުކޮށް، އިރުންނާއި، ވައިންނާއި، އޮއިންނާ ހަކަތަ ބޭނުންކޮށްގެން ނޫން
ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އެއްޗެހި ބަދަލެއް ނުކުރެވޭނެ. ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު އޮތް ގޮތުން ވެއްޖެ އްޔާ، ރައީސް
އިބްރާހިމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙްގެ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުން ވެއްޖެއްޔާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ރެނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް
މޫވްކޮށް، ކްލީން އެނަރޖީއަކަށް މޫވްކުރުން އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް މީގައި އޮތް ކަމެއް. ވަގުތު އޮތް ނަމަ
އަޅުގަނޑު ބޭނުންވޭ ސެޕްގައި ހުރި އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ފުރުޞަތު ދެއްވައިފި ކަމަށް
ވެއްޖެއްޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެޕްގައި މި އޮތީ، ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ވަކިވަކި ރަށްތަކެ އްގެ މައްޗަށް
އެކުލެވިފައިވާ ޤައުމެއް ކަމަށް ވާތީ، ހަކަތަ އުފެއްދުމަށް އެންމެ އާއްމުކޮށް ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތްތައް ކަމަށްވާ، ތެލާއި،
ކ ލް އަދި ގޭސް ފަދަ ވަސީލަތްތަކަކީ ރާއްޖޭގައި ލިބެން ހުންނަ ވަސީލަތްތަކެއް ނޫން. އެހެންކަމުން، ބޭރުން އެތެރެކުރާ
ތެލުގެ ބާވަތްތަކަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ބަރ ސާވާން އެބަޖެހޭ. ތެލުގެ އަގަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން ލިބޭ ގެއްލުންތަކަށް
ރާއްޖެއިން ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހުޅުވިފަ. ރާއްޖޭގައި ހަކަތައަށް އޮތް ޑިމާންޑު ވަނީ ފާއިތުވެދިޔަ ސާޅީހަކަށް އަހަރު
ތެރޭގައި އެތައް ގުނައެއް އިތުރުވެފަ. މިއީ ރާއްޖޭގެ މުހިންމު ސިނާޢަތްތައް ކަމަށްވާ، ފަތުރުވެރިކަމާއި ،
މަސްވެރިކަމާއި ، ދަނޑުވެރިކަމާ އަދި ކޮންސްޓްރަކްޝަން ބާރު ސްޕީޑެއްގައި ކުރިއެރުމާއި، މީހުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ
90

ފެންވަރަށް އައި ކުރިއެރުންތަކާއި. ހޫނުމިން މައްޗަށް ދިއުމުގެ ސަބަބުން ކަރަންޓު ބޭނުންކުރާ މިންވަރު އިތުރުވެފައިވާ ،
ހަކަތައިގެ ޑިމާންޑަށް އައި ބަދަލެކޭ. ދެން އޮތީ އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވި ހަކަތައަށް އޮތް ޑިމާންޑު ކޮންމެ އަހަރަކު 8.5
އިތުރުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭއިރު، މީގެ ބޮޑު ބައެއް ހިއް ސާ ކުރަނީ މާލެ ސަރަހައްދުން ކަމަށް ބެލެވޭ. މީހުން ދިރިއުޅޭ
ހުރިހާ ރަށްތަކެއްގައި ބޭނުންކުރެވޭ ކަރަންޓުގެ 56.9% އަ ކީ މާލެ ސަރަހައްދުގައި ބޭނުންކުރެވޭ ކަރަންޓު. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އިމްޕ ޓުކުރެވޭ ހަކަތައިގެ ބާވަތްތަކަށް ބަރ ސާވެފައިވާ މިންވަރު ކުޑަކޮށް، އިޔާދަކުރަނިވި ހަކަތައަކަށް
އިންވެސްޓުކުރުމަކީ ހަކަތައިގެ ކަށަވަރުކަން ޤާއިމުކުރުން. ހަކަތައިގެ ކަށަވަރުކަން ޤާއިމުކުރުމުގެ ގޮތުން، ސަރުކާރުން
ގެންގުޅުއްވާ މައިގަނޑު އެއް ސިޔާސަތު. ނަމަވެސް، އިމްޕ ޓުކުރެވޭ ތެލަށް ބަރ ސާވުން ކުޑަކޮށް ، މި ދާއިރާ މުޅިން
ބަދަލުކުރުމަކީ މާލީ ގޮތުންނާއި، އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރގެ ގޮތުންނާއި، ފަންނީ ގޮތުން ބޮޑެތި ކަންތައްތަކެއް ކުރަން
އެބަޖެހޭ. ހަމައެހެންމެ، މިކަމަށްޓަކައި ދާއިރާއަށް ފަންނީ އަދި ރެގިއުލޭޓަރީ ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމަކީ ޤާބިލު މީހުން
ހ ދުމަށް ހުރި ދަތިތަކަށް ޙައްލު ހ ދުން ވެސް ހިމެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާލަދިނީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެސް.އޭ.ޕީގައި، ސްޓްރެޓެޖިކު އެޑްވައިޒަރީ އެކްޝަން ޕްލޭނުގައި އޮތް އެތި. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ގައްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޙްމަދު ޒާހިރަށް.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޒާހިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކްލައިމެޓް ޗޭންޖާ ގުޅިގެން މި ހުށަހެޅުނު، ހުށަހަޅާފައި މި ވާ ގަރާރަށް އަޅުގަނޑުގެ
ވެސް؛ އަޅުގަނޑު ފުރިހަމައަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ ކޮންމެ
ކަމެއްގެ ކޮންސީކުއެންސަސްތަކެއް ހުންނާނެ. އަޅުގަނޑުމެން އެ ކޮންސީކުއެންސަސްތަ ކާ ފޭސްކުރަންޖެހޭނެ. މިއަދު
ދުނިޔެއަށް މި އޮތީ، މި ކޮންސީކުއެންސްތަކާ ފޭސްކުރަންޖެހިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މޫސުމަށް މި އަންނަ ބަދަލުތަކާ
ގުޅިގެން، ޖައްވަށް މި ފޮނުވައިލެވޭ ވިހަ ގޭސްތަކާ ގުޅިގެން ، މޫސުމަށް މި އަންނަ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން އެންމެ ބޮޑު
ގެއްލުމެއް ވާނީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންމެ ބޮޑު ގެއްލުންވާނީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް. އެއީ
ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ވަރަށް ޔުނީކު ގޮތެއްގައި އުފެދިފައިވާ ޤައުމަކަށް ވާތީވެ. ވަރަށް ކުދި ރަށްތަކެއް އޮންނަ ޤައުމަކަށް
ވާތީވެ. މިފަދަ ރަށްތަކެއް އޮންނަ ޤައުމެއް މި ދުނިޔޭގައި މަދު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، އެންމެ ބޮޑު
ގެއްލުންވާނީ ދިވެހިރާއްޖެއަށޭ. އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުން ބައްޓަންވެފައި މި
91

އޮތީ ޓުއަރިޒަމް ، ފިޝަރީޒް އަދި ކުޑަކޮށް ނަމަވެސް އެގްރިކަލްޗަރަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ތިން ސިނާޢަތަށް
ވެސް ބޮޑެތި ގެއްލުންތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތިލާންޖެހޭނެ. ބޮޑެތި ގެއްލުންތަކެއް. ޓުއަރިޒަމަށް އެންމެ ބޮޑު
ގެއްލުމެއް ވާނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުޅި އިޤްތިޞާދުގެ ބޮޑު ބައި މި އޮތީ ޓުއަރިޒަމަށް ބިނާވެފަ. އެގޮތުން ، ފަތުރުވެރިން
މި ޤައުމަށް މި އަންނަނީ މި ޤައުމުގެ ރީތިކަން ބަލައިލަން. ހިތްގައިމުކަން ހ ދަން. މޫދާއި، ފަރުތަކާއި، މަސްތައް
ދެކިލަން. މިހެން މި ކަންކަން ދާ ކަމަށް ވަންޏާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފަރެއް ނ ންނާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފަތުރުވެރިން
އައިސްފަ އި ބަލައިލާނެ ފަރެއް ނ ންނާނެ. ފީނާފައި ދެކޭނެ މަސްތަކެއް ވެސް ނ ންނާނެ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މަސްވެރިންނަށް، ބާނާ މަސް ދާނީ މަދުވަމުން. މޫދު ލޮނުގަނޑު އުސްވުމާ ގުޅިގެން، ކްލައިމެޓަށް މި އަންނަ ބަދަލުތަކާ
ގުޅިގެން ފެންފަށަލައަށް ބަދަލުތަކެއް އަންނާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދަނޑުގޮވާންކުރާ ރަށްތަކުގައި
ދަނޑުގޮވާން ކުރުމަށް ނުހަނު އު ނދަގޫތަކާ އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތިލާންޖެހޭނެ. މިގޮތުން މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ އެންމެ ބޮޑު
ބުރައެއް އުފުލަންޖެހެނީ ދިވެހިރާއްޖެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިކަމުގެ ޒިންމާ ބަޔަކު ނަގަންޖެހޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މިއީކީ ދިވެހިރާއްޖެއިން އަޅުގަނޑުމެން ކުރި ކަމަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވާ މައްސަލައެއް ނޫން، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި ޤައުމުތަކުން ކުރަމުންދާ ކަންތައްތަކުން، މަސައްކަތްތަކުން މުޅި ދުނިޔެއަށް ދިމާވާ
މައްސަލައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބޮޑެތި ޤައުމުތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ކަހަލަ ކުދި ޤައުމުތަކަށް މި ދިމާވާ
މައްސަލައިގެ ޒިންމާ އެ ޤަ އުމުތަކުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު އުފުލަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މި
އަޑު ދިވެހިރާއްޖެއިން އެ ޤަ އުމުތަކާ ހަމައަށް ގެންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ
މި ޤައުމުތަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް އެބައޮތް ކަމަށް. ޒިންމާއެއް އެބައޮތް ކަމަށް. މި ކަންކަން ޙައްލުކުރުމުގެ ޒިންމާ
އެއްބައޮތް ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާ ވާހަކަ އަޑުއަހަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން މި އުފުލާ ތަޙައްމަލް؛
އަޅުގަނޑުމެން މި އޮތް ބިރުވެރިކަމުން ސަލާމަތްކޮށްދޭން އެ ބޭފުޅުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތެ އް އޮތް ކަމަށް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ދެކެނީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، ދިވެހިރާއްޖެއިން މިހާރަށްވުރެ ބޮޑަށް މި މައްސަލައިގައި ވަކާލާތުކޮށް، މި
ޤައުމުތަކާ ދޭތެރޭގައި އޮންނަ ގުޅުން އިތުރަށް ރަނގަޅުކޮށް، މި މައްސަލައިގައި ޒިންމާދާރުކުރުވަންޖެހޭ ޤައުމުތައް
ޒިންމާދާރުކުރުމުގައި އަޑުއުފުލުން. ޕްލެޓްފ މުތަކުގައި ވާހަކަދައްކައި ، އިންޓަނޭޝަނަލް ފ ރަމްތަކުގައި މި ޤައުމުތަކާ
ދޭތެރޭގައި އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅާ ބެހޭ ގޮތުން ވަކާލާތުކުރަން އަޅުގަނޑު މި ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މި ސަރުކާރުން މިއަދު އެބަޖެހޭ ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނައި މި އަޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މި ކެކުޅުން، މި
އުނދަގޫ، މި ވޭން ތަޙައްމަލް ކުރާ ކަންތައްތައް ދުނިޔެއަށް އަޑު ވަރަށް ގަދައަށް އިއްވަން. މި ވާހަކައާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑު ދިވެހި ސަރުކާރަށް އިލްތިމާސްކުރަން، މި މައްސަލައިގަ އި މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް ވަކާލާތުކޮށް، އަޅުގަނޑުމެން މި
އެދޭ ކަންކަން މުޅި ދުނިޔެއާ ހަމައަށް ގެންގޮސްދީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަވަސް ޙައްލުތަކެއް މިކަމުގައި ހ ދައިދެއްވުމަށް
92

އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަމުން އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ނިންމައިލާނަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށްޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރުއަދާކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކާށިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަބްދުاله ޖާބިރަށް.
اله
ކާށިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދު ޖާބިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރީ ދުވަހަކު މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް އަޅުގަނޑު ހުށަހެޅިން ހަމަގައިމު ވެސް
ގަރާރެއް. އެ ދުވަހު އެމް.ޑީ.ޕީން ގަރާރު އޮފްލ ޑްކޮށްލީ. ކާބަން ނިއުޓްރަލްކުރުމާއި ފޮޓ ވ ލްޓިކް އެނަރޖީ
ދިވެހިރާއްޖެއަށް ވަރަށް މުހިންމު ކަމަށް. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވާހަކައެއް ގޮތަށް މިހާރު މި އޮންނަނީ. އަޅުގަނޑު
އެދުވަހު މި ތަނަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅީ ވެސް ހަމަ އެއް ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ އެކި ގޮތްގޮތަށް އަދި
ލިޔެފައި އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހެޅި ނަމަވެސް. އާދެ! އަޅުގަނޑު އުފާކުރަން، ރާއްޖެއަށް އުދައަރައި، ލޮނުގަނޑު އުފުލޭތީވެ
ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކޮށް މި މަޖިލީހުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެކިއިރު އެކި ގޮތަށް، އެކި ސަރުކާރުން އެކި ގޮތަށް
ވާހަކަދައްކަމުންދާތީ. އަދި، ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުގައި ވެސް މި ވާހަކައަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި، ރާއްޖެ ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި
ދިވެހިރާއްޖެ ހިންގާ ސަރުކާރު ނުވަތަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް، ގާނޫނުހަދާ މަޖިލިސް؛ މި މަޖިލީހުގައި
އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭނީ މި ރާއްޖެއަށް ގުދުރަތީ ގޮތުން ދިމާވާ
ކާރިސާތަކުން ސަލާމަތްވުމަށް ޓަކައި އަ ޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުން. އެ މަސައްކަތްކުރުމަށްޓަކައި ކޮންމެހެން
އިރުއިރުކޮޅާ މި ތަނަށް ގަރާރުތައް ހުށަހަޅައިގެން، އޭގެން ވާނެ މާ ބޮޑު ނަތީޖާއެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް
ނުފެނޭ. ކަންކަމަށް ބޭނުންވާ ގާނޫނުތަށް ހަދަންޖެހެނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓަރާ އަޅުގަނޑުމެން
ހެނދުނު މިއަދު ވާހަކަދެއްކީ. އެ މަނިކުފާނު ވިދާޅުވަނީ، ކު ނި ނެއްތުމުގެ ނިޒާމު މިހާރު މި އޮތީ ތިމަންނާމެން ގޮތެއް
ހ ދަންށޭ މިތިބީ. ރާއްޖޭގެ އެންވަޔަރަންމަންޓް ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ކުރަމުންނޭ
މި ދަނީ ސަރުކާރުން. މި ވޭތު ވެދިޔަ އަހަރެއްހާ ދުވަސް ތެރޭގައި މި ސަރުކާރު އައިސްގެން ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތަކެއް
މި ސަބްޖެކްޓް މެޓަރއާ ބެހޭ ގޮތުން މި މަޖިލީހުގައި ވެސް، އަދި ސަރުކާރު ލެވަލްގައި ވެސް، އިންޓަނޭޝަނަލް
ލެވަލްގައި ވެސް؛ މިއީ ދުނިޔޭގެ ފެންވަރުގެ މައްސަލައެއް. މި މައްސަލައަކީ ހަމައެކަނި މި ރާއްޖެއާ އުޅޭ މައްސަލައެއް
އެކަންޏެއް ވެސް ނޫން. އަދި، މި ރާއްޖެ މިއީ އަނެއްހެން ގެއްލުންތައް މި ވަނީ ބޮޑެތި ޤައުމުތަކުން އެކަންކަން ކުރާ
ގޮތުން ކަމަށް، އެ ބޭބޭފުޅުން ވެސް ގަބޫލުކުރައްވާނެ އެކަން ވެސް އޮތީ އެހެން ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި
93

ރައީސް، ޚިޔާލުތައް ވަރަށް ތަފާތުކޮށް ވާހަކަތައް ދެއްކިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ޢަމަލުކުރަން އެބަޖެހޭ. ކަންކަމުގައި
އަމަލުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ބަޔަކު ވަކި ކަމެއް މި ތަނަށް ހުށަހެޅީމާ އޭތި ނަގައި ބޮލައިލާ ޖަހާފައި އަނެއް
ބަޔަކު ހުށަހެޅީމާ އެކަން މާ ރަނގަޅު ކަމަކަށް ވެފައި ، އެގޮތަށް މި މަޖިލީހުގެ ކަންތައްތައް ވެސް މި ދަނީ.
މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުގެ މަސައްކަތްކުރާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވޭ ކޮމިޓީތަކުން ކަންކަން ނިންމަމުންދާއިރު އެ
ކަންކަން ވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ވެސް އެބައޮތް؛ ބަޔަކާ ކަމެއް ހަވާލުކުރާއިރު އެބަޔަކީ ކޮންބައެއްކަން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އިނގެންޖެހޭ. މި މަޖިލީހުގައި އެންވަ ޔަރަންމަންޓާ ބެހޭ ކޮމިޓީތައް ވެސް ހުންނާނެ.
އަޅުގަނޑުމެން މި ވާހަކަ ދައްކަމުންދިޔައީ ވަރަށް ދިގުކޮށް. ކޮންމެ ދުވަހަކު ވެސް މި ބަހުސްތައް ކުރެވެމުން މި ދަނީ.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު މި ޓައިމް އަތުވެއްޖޭ އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކައަކީ. ދުނިޔޭގައި އެބަހުއްޓޭ ފަންޑު ލިބެން
އަގުހެޔޮކޮށް. ޓެކްނޮލޮޖީ އެބަހުއްޓޭ ލިބެން. ޔޫރަޕިއަން ޔޫނިއަން ޤައުމުތަކުން ވެސް އެ ތިބީ ވަރަށް ތައްޔާރަށް
ރާއްޖެއަށް ހެލްޕުކޮށްދޭން. ރާއްޖޭގެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން އެ ބޭބޭފުޅުންނާ ވާހަކަދައްކަ އި އެކަންކަން ޙައްލުކުރަން.
ރާއްޖެއިން މުޅިން ވެސް ބޭރު ޤައުމުތަކުގައި އެދެނީ ޕޮލިޓިކަލް ކަންކަމުގައި. އަދި އަދާ ހަމައަށް ދިޔައިރުގައި މާ ބޮޑު
ކުރިއެރުމެއް އައިސްފައި އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ. އެހެންވީމާ، ކުރިއެރުން ގެންނަ ގޮތަށް ޕްލޭނެއް
ހަދައިގެން، ވަން ސްޓޮޕް ޕޮއިންޓަކުން؛ މިހާރު މީހަކު ކަމަކަށް؛ ކުނިނައްތާ ނިޒާމާ ބެހޭ ގޮތުން ބަޔަކު އައިސް
އިންވެސްޓްމަންޓެއް ހަދަން އުޅޭއިރު، ކޮންތާކަށް ދާނީ؟ ކާކަން ދަނީ؟ ފުރަތަމަ އެތަނުގައި އިންނަ މިނިސްޓަރަށް
ރިޝްވަތުދޭން އެބަޖެހޭ. އެއީ ތާރީޚުން ވެފައި އޮތް ގޮތް. މިހާރުގެ ސަރުކާރުން އެހެން ހަދާ ވާހަކައެއް ނޫން. މިހާރުގެ
ސަރުކާރުން ދާންވާ ތަނެއް ނޭނގެ. މީހަކާ ބައްދަލެއް ނުވޭ. މިނިސްޓަރުން އެހާ ބިޒީ. ނޭނގެ ކޮންކަމެއްތ
ކުރަނީކީއެއް. މި ރާއްޖޭގެ ކަންކަން ރަނގަޅުކުރުމަށްޓަކައި މި މަޖިލީހާއި އަދި ގާނޫނުހަދާ މަޖިލިސް ކަމަށް ވީއިރު، މި
މަޖިލީހުން އެބަޖެހޭ ސީދާ އިންސްޓްރަކްޝަންތަކެއް ނެރެން ، މިވެނި ކަމެއް މިވެނި ތާރީޚެއްގައި މިވެނި ޝެޑިއުލަށް
ވާންޖެހޭނޭ. އެއީ މި ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށަށް އުދައަރާ ކަމާއި، މި ރާއްޖޭގެ ލޮނުގަނޑު ހޫނުވެގެން މި ކަންކަން ދިމާވާ
ކަމާއި، ފަރުތައް ހަލާކުވެގެން ދާ ކަމާއި، ކުނިނައްތާ ނިޒާމު ނެތް ކަމާ، މި އީތާ ފުރަތަމަ ކަމަކީ. ގައިން ތާހިރުވެގެން
ތިބެގެންތާ އެހެން ކަމެއް ކުރެވޭނީ. ކީއްވެގެންތ ކަންކަން ނުވެގެން މި އުޅެނީ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައި ދިރާސާކޮށް،
އެކަން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި މައުޟޫޢުގައި އަދި ތިން ބޭފުޅަކު އެދިވަޑައިގެންފައި އެބައޮތް. އެހެންނަމަވަސް ،
އެ ބޭފުޅުން މިއަދު މި ވަގުތު މާލަމުގައި ވަޑައިގެން ނެތް. މާލަމުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން އެހެން ބޭފުޅަކު
މިހާރު އެދިވަޑައިގެންފައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ މިއަދު އިބު ތިދާއީ ބަހުސަށް ހުށަހެޅުނު؛
94

އާދެ، ފެށުނު -7.1 ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، އާމްދަނީން ޓެކްސްނެގުމުގެ ބިލުގެ ބަހުސް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މި ބިލަށް
ވެސް ވާހަކަފުޅުދައް ކަވަން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ މެންބަރުން މި ވަގުތު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތުގައި
އުޅުއްވަނީ ކަމަށް. މި ވަގުތު މާލަމުގައި ވަޑައިގެން ނެތް. ދެން މި ވަގުތު މާލަމުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން
ބޭފުޅަކު އެދިވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑު މި ވަގުތު ޖަލްސާ ނިންމައިލާނަން. އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް
ވަންޏާ ފުރުޞަތަކަށް އެދިވަޑައިގަތުމުން؛
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދުގެ ޖަލްސާ މި ހިސާބުން ނިންމައިލާނީ. ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ
30 އޮކްޓ ބަރު 2019 ވާ ބުދަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު 9 ޖަހާއިރު، މި މާލަމުގައި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަ ޖިލިސް ނިމުނީ.
____
95